

М А К Б Е Т.*)

*) Шекспірового «Макбета» переробляв Федькович три рази, останній раз мабуть у марті 1872 р., як можна догадуватись із напису на обложці рукопису В: «Мекбет. III. 72». Переклад дійшов до нас у трьох рукописах поетових, що первісно, як свідчать печатки, були власністю тов. «Просвіта» у Львові. Рукопис А має на версі титулової картки синім оловцем написану сигнатуру »3 а)« Се зошит in folio, 54 карток, з тих остання порожня, на першій recto титул: »Мекбет. Трагидія в V відслонах, для руської подрі переправив Ю. Федькович«. На обороті: »За повелінєм честного товариства руської бесіди у Львові«. Карта друга г. »Мекбет«, на обо-

МАКБЕТ

роті: »Особи«. На рукописі багато місць позачеркувано оловцем — мб. режисерські знаки; тим самим олівцем при деяких словах подавано знаки питання, інші підкреслювано. Синім олівцем а декуди й червоним пороблено деякі поправки з очевидною метою затерти сліди буковинського діалекту в перекладі або зазначити менше вживані слова. Здасть ся, що ті поправки робив Вол. Барвінський, бо деякі слова дописані синім оловцем, мають його почерк. Другий рукопис, зазначений на титуловій карті синім оловцем сигнатурою »З б)« се зопит fol. 62 карток, із яких остатні 3 сторони порожні, на стор. 1 титул: »Макбет. Трагидія в V Актах Віліама Шакеспіара. Перевів на руське Ю. Федькович«. На обороті: »За повелінєм честного товариства руської Бесіди у Львові«. На стор. 3 титул »Макбет« а на обороті Особи (і тут, як у титулі, живцем транскрибовано латинську писовню без огляду на виговір, отже »Малколм«, »Доналбаін«, »Льаді«). Весь сей рукопис з виємком другого аркуна, писаний не Федьковичевою рукою, але має численні поправки та дописки роблені його рукою. Рукопис В, автограф Федьковича, fol. 27 незшитих аркушів у білій, а потім у синій обложці, на якій знаходить ся в низу цитований висше титул »Мекбет III. 72«. Біла обложка без напису. Потім на 1 аркуші рукопису стор. 1 титул: »Мекбет. Трагедія в V актах Віліама Шекспіра. Перевів Ю. Федькович«. На обороті: »За повелінєм честного товариства руської Бесіди у Львові«. Стор. 3 »Мекбет«, стор. 4 »Особи«. Кладучи в основу отсього видання рукопис В ми подаємо в нотах відміни й поправки як сього, так і обох попередніх рукописів, що властиво являють ся кождий окремим перекладом.

ОСОБИ:¹⁾

ДУНКАН, король шотландський.

МАКОМ
ДОНАЛЬДБЕН } його сини.

МАКБЕТ }
БАНКО } гетьмани короля²⁾.

МАКДОФ
ЛЕНОКС
РОССЕ
МЕНТІС } шотландські бояри.

АНґУС

КЕТНЕС

ФЛІЯНС, Банків син.

СІВАРД, граф з Нортумбрії, начальник англійського війська³⁾.

МОЛОДИЙ СІВАРД, його син.

СЕЙТОН, офіцер з Макбетового поїзду⁴⁾.

МАКДОФІВ синок.

ЛІКАРЬ⁵⁾.

ЖОВНЯР⁶⁾, ПОРТАРЬ, СТАРИЙ ЧОЛОВІК.

ЛЕДІ МАКБЕТ.

ЛЕДІ МАКДОФ.

ДВІРСЬКА ПАНЯ, при леді Макбет.

ГЕКАТА і ТРИ ВІДЬМІ.

Льорди⁷⁾, бояри, начальники⁸⁾, воїки, убійники⁹⁾, післанці¹⁰⁾, Банкова тінь¹¹⁾ і інші прояви.

Місце діла: Шотландський край. При кінці четвертого акту¹²⁾. Англія¹³⁾.

¹⁾ Подаємо назви осіб транскрибуючи англійський вивір так, як се прийняв Куліш у своїм перекладі, а тут зазначимо раз на все, що у Ф—ча в рукоп. А і В маємо: Дункин, Малколм, Доналдин, Мекбет, Меклеф, Рос, Ментет, Енгис, Китнес, Флінс, Сийтин, надто в рукоп. А. Іката, Леді; натомість у рукоп. Б. Дункан, Малколм, Доналбаїн, Макбет, Макдуф, Флеанце, Ляді. ²⁾ Так Б і В, в А: гетьмани шотландського війська. ³⁾ А. Сівард, гетьман англійського війська; Б. зам. гетьман — верховодець. ⁴⁾ Так А, в Б подружжя, так само перв. і В. ⁵⁾ Перв. Англійський лікар. Шотландський лікар, — так само в А і В. ⁶⁾ Перв. в Б і В жовнярь. ⁷⁾ А. Вельможі. ⁸⁾ А. офіцери, Б. верховодьці. ⁹⁾ А. головники. ¹⁰⁾ А. дод. поїзд. ¹¹⁾ А. і Б. Банків дух, так перв. і В. ¹²⁾ А. і Б. четвертого відслону. ¹³⁾ А. дод. у решта сходах Шкоція, а найбільше Мекбетів замок.

ПЕРШИЙ АКТ.

Перша¹⁾ сцена.

Чисте поле. Гримить і блискає. Три відьми виступають.

Перша відьма.

Коли знов ся зийдем до купи, сестриці?
Чи в дощ, чи в громи²⁾, чи в блискавиці³⁾?

Друга відьма.

Як скоро кінець лиш баталії буде,
А доля на втрату, чи зиск її засудить.

Трета відьма.

То-ж заки ще ніч ся по світі розблудить.

Перша відьма.

Де східвище-ж нам?

Друга відьма.

Степу там широкім⁴⁾.

¹⁾ А. і Б. скрізь Першя. ²⁾ Б. грім. ³⁾ Б. блискавицю.
⁴⁾ Б. має сі 4 вірші так:

Як гомін війни вже переляжесь,
І втрата чи зиск її покажесь.

Трета відьма.

То доки ще ніч по світі розляжесь.

Перша відьма.

А де ми ся зийдем?

Друга відьма.

На степі широкім.

Трета відьма.
Там Макбет учує відемські пророки.

Перша відьма.
Я йду вже, мицю!

Друга відьма.
Й кумка кличе.

Трета відьма.

Зараз!

Усі.

Хто бридкий, той красний, хто красний, то брид;
Гей в ростіч, у мраку, на голий безкид!¹⁾

(Відьми щезають²⁾).

¹⁾ Б. Має сей двовірш так:

Поганий є красний, а красний поган:

Гей в ростіч, у мраку, в широкий туман!

²⁾ Рукоп. А. подає цілу сю сцену в иньшій перекладі:

Перня відьма.
Коли будем, сестри, тут;
Як ме блискасть, громи чуть?

Друга відьма.
Скоро битва ся розвяже,
Зиск чи втрата ся покаже.

Трета відьма.
То ще заки сонце ляже.

Перня відьма.
Ну, а де би?

Друга відьма.
А на степі.

Трета відьма.
Там є Макбет, того треба.

Перня відьма.
А чуй: кличе!

Друга відьма.
Зараз, мицю!

Усі.

Гид хорошиий, крась поган!
Гей у темрів тай туман! (Щезають).

Друга сцена.

Табор під Форесом. Чути мотлох воєнний. Виступають: король Дункан, Маком, Дональбен, Ленокс, з дружинов¹⁾; кривавий капітан іде зустріть них.

Дункан.

А тож-же що за муж такий кривавий?
От він найліпше знатиме, який
То спосіб з бунтом тим, і що там дієсь?²⁾

Маком.

Принайсвітліщий пане³⁾, це капітан
Той жвавий, що мене сьогодні він
Відняв від полону. — Що дієш, друже?
Уповідай принайсвітліщому,
Що з зарвов тов робило ся, коли
Ти йшов?³⁾

Капітан.⁴⁾

Ще не розумно було, пане.
О-так, як ніби два плавці в залізці,

¹⁾ А. з поїздом; Б. з подружжєм.

²⁾ Рукоп. А.:

Це що за муж кривавий отакий?

Як по его пізнати ще ранах,

То він повинен би найліпше знати,

Що діє-ця у поли.

В рукоп. Б.:

Той муж кривавий хто? По чому видно,

Що він би нам сказав, що з бунтом ся

Там діє.

³⁾ В рукоп. А.:

Ясний пане,

Це є сауленько відважний той,

Той воєк себний, що мене сьогодні

Від ворога він відоймив. Що дієш,

Мій друже! Вповідай ти королеви,

Як в поли там велось, коли ти йшов?

В рукоп. Б.:

Це той рубашний капітан,

Що він відвагов своїов мня відбив

Від полону. Щастя Боже, милий друже!

Розкажуй королеви, що там з бунтом

Ся діяло, як ти ішов?

⁴⁾ А.: Жовняр.

Коли змордовані ще раз ся ймуть¹⁾,
Тай стануть. — Мигвалд — а такі з огид-
Огиді лиш на бунтаря судилось,
Така то всяка омразь 'го вкриває²⁾ —
Той Мигвалд, що я кажу, дістає³⁾
Ратівлю ти від западних островів
Усіх: від Кернів, Гельоглісів, доста
На тім — усіх; а щастє бунтареви
Так служить, так вже служить, що казав-бєсь,
В'но скопеличилось з бунтівником,
Тай ну. — Але-ж бо пусто! Рубашний
Наш Макбет — бо 'го варта так назвати —
Тим бунтаревим щастєм не питає⁴⁾,
Але неначе то він сам оден
У слави лиш коханець, білш ніхто⁵⁾:
Міч курить ся у него від різниці,
А він прорізуєть ся совма ним
Злодюзі право в очи! — ні 'му руку
Не подає⁶⁾, ні з ним прощаєть ся,
Аж доки голов' ту єго лукаву
'Му не знімає⁷⁾ с пліч і не стромить
На нашім замку⁸⁾.

¹⁾ Перв. цапнуть. ²⁾ Перв. вкриваєть. ³⁾ Перв. дістаєть-
⁴⁾ Перв. питаєть. ⁵⁾ Перв. нічо'. ⁶⁾ Перв. подаєть. ⁷⁾ Перв. зні-
маєть. ⁸⁾ Рукоп. А. подає сю репліку так:

Ще ни розумно було; от як ніби
Би мизки плавачами у заліжці,
Що втомлені до втопу, на останку
Ще й тої сили добувають, що
І і не мають. Мигдинвалд (а варт
Такі огиді бунтарем і зватись) —
Цей Мигдинвалд, як кажу, дістає
Ратівлю з западних островів всіх,
Від Кернів, Гельоглесів; щастє 'му
У кождім способі так вірне служить,
Що хтось казав би, в'но з бунтівником
Це стіканило ся, чи що, так вірне
Сприяє 'му. Але-ж бо Макбет наш
(Такого варт раз рицарем назвати!)
Бунтівниковим щастєм ни питає,
Але ниначе він то лиш коханець
У слави, з голов паблев, що посока
Чурить аж з неї вражя, ріжет-ця

Дункан.

Братанич мій!

Боярин годний наш!¹⁾

Капітан.

Та що-ж же с того,

Коли о-так, як від востоку, від

Благого сонечка пляху, тобі

На кораблі нагальна буря нагле²⁾

Ударить, що тобі би ні ся снило:

О-так на нас це нужда вдарила,

А то ти з відти, відки би добра

Крізь нійско бунтареві совма в очі.

Ні руку ни дас 'му, ні прощась,

Аж доки 'го від голови до ніг

Ни розколов ниначе то поліно,

І голову его ни застромив

На нашім заборолі.

В рукоп. Б. сю репліку передано так:

Не було

Розумно ше, от ніби два плавці,

Коли змордовані до втону, ше

Ся папнуть раз тай стануть. Магдонвалд —

А варт такі огиді бунтарем

Лиш бути, бо всіляка невстїж 'го

І так криває вже — дістав ратівлю

Від западних островів всіх: від Кернів,

Від Галогласів був, а щастє так

Сприсяє тому ділу прелихому,

Що в'но бунтівникови нештов бути

Здавало ся. Та дарма! рубаний

Наш Макбет — бо 'го варта так назвати —

З замашистим своїм мечем в руках,

Що від різниці аж курив ся куром,

Тим щастєм бунтаревим не питає,

Але, нєначе то він сам оден

У слави*) с коханець, ріжегь ся

Злодюзі совма в очі: ні 'му руку

Не подас, ні з ним прощасть ся,

Аж доки голов ту его лукаву

'Му не знімас с пліч і не стромить.

На наші тверди ї.

¹⁾ А.: Рицарь мій! Б.: Наш рубаний Братанич! Наш боярин годний! ²⁾ Перв. раптом.

*) Перв. В Бильони.

Та гаразду лиш сподівати ся.
О слухай лиш, королю наш, о слухай!
Лишень, що твоя правда, узброєна
В відвагу нашу, швидконогих Кернів
Навчила овтіки шукати спаса:
Аж тут тобі норведівський король
Покмічує¹⁾, що дасть ему рука
По нас поїхати: з ніжнойов збройов,
І з зовсім свіжим військом, наново
Баталію счинає²⁾.

¹⁾ Перв. Покмічусть. ²⁾ Перв. счинасть. В рукоп. А. ся ре-
пліка виглядає так:

Да що з усього того? Ти ся дивии
На ясний ранок та надієш ся
Найкращей погоди, а тим часом
На тебе нисподіто вдарить грім:
Отак на нас це нужда вдарила,
А то така, що борине ти би смерти
На себе сподівався, як о-такого,
Й то відти, відки-б ти лиш гаразду
Собі ся надівав! О слухай лиш,
Королю наш! — Лишень що ворога
Ми повалили і лукавих Кернів
Утікача навчили, аж садить
Тобі норвецьке свіже, сильне військо,
І з голими мечами ти від разу
На нас, ниначе грім!

В рукоп. Б.

Але

Як від востоку, світлої дороги
Це сонечка на кораблі*)
Ти буря є плотов вдарить, так на нас
Це нужда, а то відтам, відки би
Добра лиш сподівати ся. О слухай,
Королю поцький, слухай! бо лишень
Що наше в чвалість узбросне діло
Поправедне, тих Кернів швидконогих
Примусило ся овтіки спасати, —
Аж тут норведівський тобі владика,
Покмітивше, що дасть ему рука
Тут іскористувать, на голу зброю
І з свіжим військом наново тобі
Баталію счинає.

*) Перв. коли кораблекрушна.

Дункан.

А гетьмани

Же-ж наші — Макбет, Банко — не зляклись
Такої напасти?¹⁾

Капітан.

Так дбзнаку,

Як два вірли би воробця, або
Два леви заяця! — Не вигадка,
А правда истенна, що в'ни здавались
Мині знай ті подвійні дві гарматі,
Що підпалом одним в'ни ворога

¹⁾ Б.: напасти Такої ся не перенудили? А:

Дункан.

Гетьмани-ж наші,

Наш Макбет і наш Банко ни зляклись
Такої напасти?

Жовняр.

Так дбзнаку,

Як воробця вірли а зайця леви.
Бо чим ти дущий натиск був, то тим
І сила їм росла. Они здавались
Мині мечі два обоюдні, що
З обох боків ти ріжуть, в двоє ріжуть,
Де раз тобі ударя. Це не инак,
Але хотіли в'ни у курі ран
Абож ушити ся, абож нову
Голгату там змогилити. Да час
Мині й до моїх ран би подивитись,
Бо ся здогадують.

У рукоп. Б. отсю репліку читаємо так:

Капітан.

Ага, що ти вірли би воробців,
А леви зайців. Не вигадую,
Але они здавали ся мені
Подвійними гарматами, котрі
В чотири кроть*) бють ворога. — Коли
Они там в курі ран купати ся
Ти не гадали, або Голгату
Нову могилити, то вже не знаю...
Да час би ми до моїх ран заглянуть, —
Догадують ся вже.

*) Перв. У четвірню.

У четверо аж бють. — Коли в'ни куром
Від ран упитись там не загадали
Були, або нову тяр Голіату
Могилити, то вже не знаю... Да
Мені би час до моїх ран заглянуть,
Догадують ся вже.

Дункан.

Они тобі

Ялісь¹⁾ як твої речі. І одні,
І другі є на честь похожі²⁾. Зараз
'Му лікаря шукати!³⁾

(Капітана відводять. Россе і Ангус виступають).

Хто прийшов?

Маком.

Це честний тан⁴⁾ наш Рос.

Ленокс.

А що за поквап
Палаєть⁵⁾ 'му з очей! — Так оком водить⁶⁾
Лиш той, що важні вісти він приносить⁷⁾.

Россе.

На многі літа⁸⁾ королеви!

Дункан.

Відки,

Мій честний⁹⁾ тане?

Россе.

Я від Фаїфу,¹⁰⁾

Королю світлий, де ще шелевіють

¹⁾ Рукоп. А. і Б.: тебе здобя. ²⁾ А. і Б. є і ті на честь по-
хожі. ³⁾ А. Лікарий де. Б. Лікаря сму. ⁴⁾ В автогр. скрізь Тин,
в А. Дин, у Б. Тан. ⁵⁾ Б. світить. ⁶⁾ Б. так виглядає. ⁷⁾ Б. важну
приносить вість. В А. отся репліка читаєть ся:

Ленокс.

А що отсе

Так надсадивсь? Значно, великі вісти
Приносиш.

⁸⁾ Б. многі літа, А. Щасть Боже. ⁹⁾ А. А відки, честний
Б. А відки, годний. ¹⁰⁾ Б. Від Файфу.

Норведзькі корогви, але на то лиш¹⁾,
Би²⁾ наше військо холодити. Бо³⁾
Король їх сам, з великов дуже силов,⁴⁾
А ще до того підкріплений тим
Невірним⁵⁾ змінником, тим таном з Кодор,⁶⁾
Напав на нас був так напрасно дуже,⁷⁾
Та так нас був зібрав, що були бих
Беспечно всі пропали, як би не
Наш гетьман, той Бельони полюбовник,
Чоло 'му був не ставив, та не сталев
До стали, а рука знов до руки
Єго ту подуфалість не зібгав був.
Досить, щоб не багато розкладатись:
Верх наш⁸⁾.

Дункан.
Велике⁹⁾ щастє.
Россе.

Свено¹⁰⁾ же¹¹⁾

Норведівський король, тепер тя просить¹²⁾

¹⁾ Б. де норведівські вже корогви на то лиш шелевіють.
²⁾ Б. і В. перв. Щоб. ³⁾ Б. Сам. ⁴⁾ Б. з великов арміюв. ⁵⁾ Б. дод.
тим. ⁶⁾ Б. з Ковдору. ⁷⁾ Б. на нас завзято був і дуже. ⁸⁾ Конєць
сеї репліки в Б. відмінний:

Досік нам, доки аж непобідимий
Наш гетьман, той Бельони нарічений,
Чоло 'му до чола ся не поставив,
І плав на плав, а руч на руч, єго
Ту подуфалість не зібгав — досить
На тім, що верх є наш.

В А. отєя репліка читаєть ся так:

Россе.

Право з Файфу,
Де прапори норведзькі шелевіють,
Але на нашу славу. Бо Норведєць
Був зворохобив ся с тим звірником,
С тим таном кодірським, напали нас
Як збуї два погані, і таку
Ти різаницю завели між нами,
Що тяжко земли було! — Тільки й щастя
Ми маємо, що Макбет прилетів
Та нас оборонив, бо були бих
Пропали там усі.

⁹⁾ А. Це діськи, Б. Яке то. ¹⁰⁾ Перв. Свенон. ¹¹⁾ Б. Тепер
же Свено. ¹²⁾ Б. тя просит сам.

О мир. А ми єму єго убитих¹⁾
Ховати не позволили²⁾, аж доки
Він десѣть тисяч талярів готових
Не заплатив у скарб наш на острові
Колїмбія³⁾ святого.

Дункан.

А щоб білше
Тан кодірський нас не зраджав уже,⁴⁾
То йди⁵⁾ і сповісти 'му зараз смерть,⁶⁾
А достоятельством єго витати
Йди Макбета⁷⁾.

Россе.

Іду, пресвітлий⁸⁾ пане!

Дункан.

Не вгідь негідному, — най годному-ж дістанесь⁹⁾.

(Усі пріч).

¹⁾ Б. Але ни смів він своїх вбитих. ²⁾ Б. дод. борше. ³⁾ Б. Колумба. В А. отця репліка перекладена відмінно:

Россе.

Хоть за тото теперь він згоди просить,
Норведець той лукавий. — Ми єму
Убитих доти поховать ни дали,
Аж доки десять тисяч талярів
Готових, битих нам ни заплатив
У скарб на Колїмбановім острові.

⁴⁾ Б. Най же білше тан від Кавдор Ту звірність нашу князю не манить. ⁵⁾ Б. Іди. ⁶⁾ Б. суд мій смерти. ⁷⁾ В А. сю репліку читасмо так:

Дункан.

А щоб той тан лукавий з Кодору
Нас білше ни зводив, то йдіте хто,
І смерть 'му сповістїт. А Макбета
Повеличайте таном кодірським.

⁸⁾ Б. перв. Я зараз, потім: В сей час, пресвітлий; А. Я піду, світлий. ⁹⁾ Б. Що той утратив, Макбет най дістане. А.:

Дункан.

Йдиже, Россе.

Що той ни вмів носить, най Макбет носить.

Трета сцена.

Степ. Грім і блискавиця. Три відьми виступають.

Перша відьма.

Де була, сестрице?¹⁾

Друга відьма.

Душила²⁾ свині.

Трета відьма.

А ти, сестрице?³⁾

Перша відьма.

Гуляла нині.

А там корабельничка⁴⁾ сиділа,

Та все горіхи товкла та їла.

„Дай — кажу — і мині, голубко!“

„А йдеш ти, відьмо?!“ — як викрикнесь, любко.

Да муж її тепер на Тигрі патронить,

А я ся пуцу за ним у погоню,

Тай 'го у ситі уздогоню,

Як шур!

Пуррр!...⁵⁾

Стряси ся, сизий, бо-сь обмучений!

Це вчиню, і вчиню, і вчиню!⁶⁾

¹⁾ А. сестричко ²⁾ А. і В. перв. Доїла. ³⁾ В. сестричко.

⁴⁾ А. кирманичка. ⁵⁾ подас остатніх 6 рядків так:

Як викрикнет-ця на мене, любко!

»А йдеш ти!« — каже. І чоловік,

Богдай у мори він розмік,

Тепер на кораблі патронить,

Да я 'го в ситі уздогоню,

Ниначе купий-пущий шур —

Фуррр!

В В. отсю репліку перекладено так:

Капитани в полі · матрозка сиділа,

Все цямкала та все їх їла.

»Дай і мині« — до неї кажу.

»А йдеш ти, відьмо!« — як викрикнесь вража

Товстуля. Муж же тої геши

Кочус Тигра до Алеппи;

А я ся пуцу за ним в погоню,

Бо вмю, і в ситі сто уздогоню,

Як шур той безфостий, обмучений, —

Це вчиню, і вчиню, і вчиню.

⁶⁾ В А. нічого відповідного сьому двостихови нема.

Друга відьма.

А я ти поміч, любко, дам!¹⁾

Перша відьма.

Ти всїгди²⁾, сестричко, ласкава нам!

Трета відьма.

А я ти також допоможу!³⁾

Перша відьма.

По мори, сестрички⁴⁾, я вхожа!

Я знаю, куда вітри всі віють,

І де в'ни ночують, і що в'ни діють,

Й куди ся шиють то там, то тут,

То право, то скоса, то кріть, то круть.⁵⁾

А я 'го вже хочу веушить та⁶⁾ веушити,

Аби ні⁷⁾ ока не міг зажмурити⁸⁾,

І девять раз девять тяжких неділь

Усе вальчував ся, ситив ся як сіль!⁹⁾

А хоть корабель 'му не можу розбити¹⁰⁾,

То буду по скалах в одно ним носити¹¹⁾,

Аби від нужди та від страхів

Аж вив, та з ляку аж одурів¹²⁾.

Диви¹³⁾, що я маю? —

Друга відьма.

Сестричко! любко!¹⁴⁾

Перша відьма.

С керманича п'альок отце, голубко,

¹⁾ Б. А я оден вітер на поміч ти дам. ²⁾ Б. Яка ти. ³⁾ Б. також дам одного. ⁴⁾ В автогр. сестричко, та ритм і звязок вимагає ч. множ. ⁵⁾ Б. замість отенх п'ятьох рядків читаємо:

Всі решта мої й до одного.

І знаю також, куди в'ни віють,

Куда на всі боки ся сїють

На кирмацькі картї.

⁶⁾ Б. як то стебло я 'го хочу. ⁷⁾ Б. і. ⁸⁾ Б. дод. далі два рядки:

Аби без спочинку, в страху, в катю

Він жив однакo як на проклятю.

⁹⁾ Б. Він був зов'язаний, терпів все біль. ¹⁰⁾ Б. ни смію втопити. ¹¹⁾ Б. То буду 'го бурев то нуждою бити. ¹²⁾ Б. оба єї рядки вас. ¹³⁾ Б. і перв. В. Ади. ¹⁴⁾ Б. Ану, покажи!

Що на самий великдень втонув,
и „Христос воскрес“ ні видів, ні чув¹⁾).

Трета відьма.

А чуй, тарабан!

Це наш пан, пан!²⁾

Усеї.

Ану, сестриці, всі три в аркан,

У переверть, як коло в млині!³⁾

¹⁾ В Б. коротше:

Перша відьма.

Отце з кирманича, бачите, пальок,

Що буря змела 'го під мореської фалі.

В автогр. А. ціла та розмова передана ось як:

Друга відьма.

Я буду вітром підивать.

Перша відьма.

За це ти, тетко, дякувать!

Я 'го хочу усунити,

Як ті луби, як скіпак,

Хай ся зморщить, що твій сак,

Хай він рік і ще два роки

Не зажмурить свого ока!

А хоть буря корабель

'Му у мори ни затопить,

Най ним пірве, най 'го вхонить,

Най ним крутить коло шпиль:

Фур-фур-фуру, диль-диль-диль!

Аж закрутить 'му ся світ.

Адїт! Адїт!

Що, тетки, я озьде маю!?

Друга відьма.

Ох, голубко, най ми знаєм!

Перша відьма.

Це с кирманича с пальок,

І ще пів 'го, і кавалок,

Що до дому повертав,

Вертаючи в море впав.

(За подрев чути тарабан).

²⁾ В рукоп. Б.: А чуй, бубні бьют, Наш Макбет тут; в автогр. А. вас. ³⁾ В Б. замість сих двох рядків читаємо:

Судиниці ми руки в руки,

Минаючи море і гори і луки

Отак ся крутя, як коло в млині.

Три рази тобі, а три міні,
А ті знов¹⁾ три рази, то дев'ять раз буде²⁾.
Стій! гов! готова відемська оруда!³⁾

(Макбет і Банко виступають).

Макбет.

Такої днини, разом і страшної
І красної ще-м з роду не зазнав.

Банко.

А вже-ж. До Форсу ще далеко маєм?

А то знов що там за таке страшне

Та голомшиве та сухе, неначеб

Оно не с цього світа? Що ви є?

Ви є що, чи нічо'? Умієте

Ви говорити? Розумієте,

Що я до вас говорю це? — А вже-ж,

Що розумієте, бо кладете

Сухонькі ваші киктики на уста,

Аби мовчати. Я би ще казав,

Що ви жінки які, коби у вас

Не бороди.⁴⁾

¹⁾ Б. А ще. ²⁾ Б. учинить. ³⁾ Б. Цить! бо чари уже споряжені. В А. отся репліка виглядає так:

Тримти — тримти — тром — тром!

Макбет — Макбет — он! он!

Ми сестриці, ми три теті,

Через море перелетим,

Через поле байдаком,

Через стени гайдаком.

Три рази круть сюда,

Три рази круть тудя,

Три рази круть назад.

То дев'ять чинить в лад.

Цить! ворухнув ся ад!

⁴⁾ Отся репліка в А. виглядає так:

Далеко ще до Форсу? — Ох годино!

То що там за прояви. як шабрі,

А голови як сови? Саманають

До чого в'ни на світі? — Ви живі?

Говорите, як ми? І можна вас

Про віщо запитати? — як здасть,

То розумієте, що я це кажу,

Бо киктями справяєте, аби

Макбет.

Если говорите,
То говоріт! Ви хто?¹⁾

Перша відьма.

Витай нам, Макбет, витай!

Ти таном над Іламіс ще будеш!²⁾

Друга відьма.

Витай нам, Макбет, витай!

Ти таном над Кодор ще будеш!³⁾

Трета відьма.

Витай нам, Макбет, витай!

Король ще над Шоти ти будеш!⁴⁾

Банко.

Чого ви, пане, так ся стрепенули,⁵⁾

Та так переполошили ся від

Таких приємних речей це? А ви знов,⁶⁾

Мовчати? — Ви би на жінки найборше
Похожі були ще, коби борід
У вас таких ни було.

Рукоп. Б. має ось який переклад:

Банко.

А ще далеко
До Форес? — А то що таке сухе
Та голомшнє? ни похоже зовсім
На пего світа твари, а однак-ж
На світі. Ви живі? Ви є таке що,
Що відповідь дає? Здасть ся, що
Мене ви розумісте, бо кожде
Кладе свій палець зморщений на свої
Зісохлі уста. Саманали би
Ви на жінки, коби ни борода;
Ті вані боронили*, віри ймати,
Що ви жінки.

¹⁾ А.: Говоріть. Коли говорите! Ви хто такі? ²⁾ А. В. не-
честний тан від Іляміс, Б. Щастя, щастя ти, М., щастя ти, тане
від І. ³⁾ А... честний тан від Кодір; Б. Ш. ш. т. М. ш. т. т. в.
Кодір. ⁴⁾ А... що король ти будеш! В. що ти ще король бути маши.
⁵⁾ Б. тепега. ⁶⁾ В. Б. замість сих двох рядків:

І чо', як видить ся, так боїте ся
Ви речий, що такі є файні і
Такі приємні? — Ради правди, чи

*) Перв. ни давали.

Чи ви¹⁾ туман який²⁾, чи діськи то,
Чим здаєтеся бути ви по верьхи?³⁾

Товариша ви мого привитали
Такими⁴⁾ достоятельствами та⁵⁾

Обіцянками слави та корони,
Що аж не стямився він від радіщ.⁶⁾

Мині нічо'-ж не вповідаєте?⁷⁾

Коли-ж рілю ви долі знаєте,
І знаєте вже передом⁸⁾, котре

Там зерно зийде, а котре знов ні,

То і мині-ж ви уповіжете що,

Хоть я о вашу ласку там не стою,

Ані вас прошу, ані вас ся бою.⁹⁾

Першя відьма.

Витай!¹⁰⁾

¹⁾ Б. Ви є. ²⁾ Б. вас. ³⁾ Б. то, що ви По верьха здаєтеся бути ним? ⁴⁾ Б. Такими. ⁵⁾ Б. і. ⁶⁾ Замість сих двох рядків у Б. читаємо:

Обіцянками світлими добра
Великого і чести царскої
Надієв так, що він ся аж ни стямив
Від радости.

⁷⁾ Б. ни кажете? ⁸⁾ В Б. зам. сих 2 рядків читаємо:

Коли-ж ви сівину
Усего веремя вже передом
Пізнати вмієте і знаєте,

⁹⁾ Б.:

То і до мене говоріть, котрий
О ласку вам ни стою, вас ни прошу,
І вашеї винависти ни боюсь.

В А. отся репліка виглядає так:

Б а н к о.

Ви чо' застороніли над такими
Солодкими це речами? — А ви
Уповідайте правду, хто ви є?
Ви тїнь? чи инші там яка проява?
Або жінки ді правди? Мого ви
Товаришя повеличали чином
Та славов та коронов, — а мині
Ни кажете нічо'? На мої ниві
Ні зеренця ни зийде? Говоріть
По правді! Я нічо' ся ни бою,
Хай добре, хай і зле!

¹⁰⁾ А. Витаєм тя! Б. Щастя!

Витай!¹⁾

Друга відьма.

І витай!²⁾

Трета відьма.

Перша відьма.
Ти менший як Макбет³⁾, а більший!

Друга відьма.

А хоть не так щаслив, то претці від него щасливий.⁴⁾

Трета відьма.

А хоть і не король, то батьком від много їх будеш. За тото-ж нам оба, Макбет і Банку, витайте!⁵⁾

Перша відьма.

За тото-ж нам оба, Банку і Макбет, витайте!⁶⁾

Макбет.

Мовчіт, примівниці! мині ви білше
Уповідайте! Синіль сли умер,
То є я тан від Гляміс; як же-ж це
Від Кодор? Тан від Кодор же-ж жие⁷⁾
Здоров⁸⁾ собі, в щастливому пробутку!
А бути королем так не подібно,
Як бути таном Кодору. Але⁹⁾

¹⁾ А. Витаєм! Б. Щастя! ²⁾ А. І витаєм! Б. І щастя! ³⁾ Так і Б, в А. Менший ти від М. ⁴⁾ А. Ни такий щастлив, а щастливіщий; Б. Н. т. щастливий, а щастливіший. ⁵⁾ В А.

Трета відьма.

Ни король,

А корінь королівський! Щастя вам,
Тобі, о Макбет, і тобі, о Банку!

В ред. Б. ся репліка виглядає так:

Ти сплодиш королів, а ним не будеш:
Тому вам щастя, щастя, Макбет й Банко!

⁶⁾ А. Тобі, о Макбет і тобі, о Банку! Б. Банко і Макбет, щастя, щастя вам! ⁷⁾ Перші 4 рядки сеї репліки в Б. читаємо так:

Примівниці ви необачні, стійте,
Кажіть мині ще білше. По смерти
Я Сінеля є, правда, тан від Гляміс,
Але від Кавдор як? Від Кавдор тан

⁸⁾ Б. Жие. ⁹⁾ Сі два рядки в Б. виглядають так:

А бути королем є так далеко
Від правди, що й від Кавдор таном бути.

Я рад бих знати, відки ці¹⁾ чудні
Ви²⁾ вісти маєте³⁾, і чо' ви нам
На цім пустім степу дорогу нашу
Перебігаєте, а ще с таков
Ворожков? Це кажіть!⁴⁾

(Відьми щезають).

Банко.

Як виму, то
Й земля вимітуєть бульки на верьх.⁵⁾
І це такі. Куда⁶⁾ в'ни діли ся?

Макбет.

О-тут лишень що були, а о-тут
У вітер і знимиділи. О, щоб
В'ни тут ще були!...⁷⁾

¹⁾ Б. Скажіть ви, відки маєте. ²⁾ Б. Ці. ³⁾ Б. вас. ⁴⁾ В ред.
Б. читаємо:

і чого на цім пустім
Степу перебігаєте дорогу
Ви нам с таким пророческим привітом?
Кажіте, Бога ради!

В ред. А. сю репліку перекладено так:

Мовчіте, чарівниці ви круті, —
Я хочу більше знати, всего знати.
По смерті Синіля я може й тан
Від Ілямис, — як від Кодор же, коли
Від Кодор тан жие, вельможний пан,
Кругом собі у щастю. Королем
Же бути, так ни с подібна річ,
Як Кодором це бути. Але відки
Ви знаєте отце? І чо' ви нам
Дорогу нашу переходите
На степі цім широкім? ще й с такими
Дивними ворожками?

⁵⁾ А. Земля Вимітує бульки так як вода: Б. ниначе море.

⁶⁾ А. Але куда. ⁷⁾ А. перекладає сю репліку так:

От щезли
У вітер, як той хух. — О, о, щоби
Я тут їх видів ще!

Натомісь у Б. читаємо:

У воздух; що нам истинне здавалось,
Розпило ся, як дух той у вітру.
Далі як у В.

Банко.

Чи се діськи¹⁾ ми

Що виділи, чи дурману де з'їли,
Та розум завернуло?²⁾

Макбет.

Ваші діти

Ще будуть³⁾ королями.

Банко.

А ви самі⁴⁾

Ще королем.⁵⁾

Макбет.

А й таном Кодору.

Не так?⁶⁾

Банко.

Що й до слівця. — Там хто іде?

(Россе і Ангус виступають).

Россе.

Макбете:

Ті часті вісти о побідах твоїх

Урадували вельми короля.

Як він учув, як твоїм ти життям

У бою важив⁷⁾, то не знав, чи в перед⁸⁾

Тобі⁹⁾ ся дивувати, чи тебе

Фалити в перед¹⁰⁾, і чи білше те,

Чи білше се¹¹⁾. Їму здавало ся,

Що він на тебе дивить ся, як ти

¹⁾ Перв. Чи це справди. ²⁾ В А. перекладено так:

Тфі! пек єму!

Чи ми такого зїля де ни спили,

Що нам туман пускає?

В Б. розведено ширше:

Чи дїправди

Такі тут сушина були, як тоти,

Що ми о них говоримо, чи ми

Де зїли дурману, що розум наш

Нам зовсім відоймило?

³⁾ Б. ще мають бути. ⁴⁾ Б. Ви-ж самі. ⁵⁾ А. Вия король!

⁶⁾ А. І тан від Кавдор ще: ни так не було? Б. А таном також від К., а ни так? ⁷⁾ Б. дод. відважно. ⁸⁾ Б. чи переїже. ⁹⁾ Б. Їму. ¹⁰⁾ Б. вас. ¹¹⁾ А. і що єму, а що тебе належить білше-сь.

По серед тої лютої різниці
Рубаєш ся, та тих Норведів¹⁾ там
Вкладаєш як снопи на буйнім поли²⁾.
Як град, так густо вість за вістейов
До него доходили, кожда з них же
Вся твої слави повна, як єго ти
Державу боронив. Як Дунай буйно
В'ни лялись перед ним.³⁾

А н і с.

А ми-ж післанці⁴⁾

Є⁵⁾ пана нашого і короля:
Да не аби тобі надгорожати,

¹⁾ Перв. Норведівців. ²⁾ Перв. лані. ³⁾ В. передає остатніх
10 рядків ось як:

Так умовканий,
На решту дивячи ся, він тя видить
У-друге у норведівських рядах
Кріпких, без боїзни, по серед тих
Прояв страшних смертєвних, що ти сам
Собі сотворював. Бо густо так
Як град все вість за вістєв приходили,
І кожда ероїчну твою славу
В єго держави вірні обороні
Му приносила, а о-перед ним
Точила у одно.

В А. отєя репліка перекладена зовєім відмінно:

Р о с с е.

Король

Дієстав о твоїх всїх побїдах вісти,
О честний Макбет, і ни мокет-ця
О твої себности, відвазі твої
У цєму поході наслухати
Ані надивувати. Вість на вість
До него доходила, і що вчє,
Як ти в рядах норвецьких порайвєсь,
Як смерти в вічи совав ся, як вірне
Єго державу боронив, то й сам
Ни знає, чи тобі ся дивувати,
Чи борше думати, як би тобі
Подякувати і надгородити
Угодно твої славі.

⁴⁾ В. Ми-ж є післані. ⁵⁾ В. Ти.

А лиш, аби тобі уклін від него
Це занести.¹⁾

Россе.

А у завдаток слави,
І достоятельствий, які тя ждуть ще,
Казав тя таном Кодору витати.
Ото-ж тебе ми ним витаємо
У щастю, годний тανε: щасть ти Боже
На много лїт!²⁾

Банко.

І чорт³⁾ говорить правду?⁴⁾

Макбет.

Про віщо-ж у чужу⁵⁾ мене вберати
Оздобу? Тан від Кодор ще-ж живий?⁶⁾

Ангус.

Живий, да вже не тан; бо від єго

¹⁾ Остатні 3 рядки в Б. виглядають так:

Подячну честь принести і тебе
Самого перед него привести,
А ни надгоровжати.

В А. сю репліку передано так:

Але він

Нас ни післав, аби тобі угодно
Подякували ми, а лиш післав нас,
До него привести тя.

²⁾ В А. читасмо сю репліку:

А в завдаток

На тую ласку, що тебе чикас,
Казав тя таном з Кодор величати.
Щастливо, чесний тан, в новому чинї,
І много лїт!

У Б. перекладено її так:

А лиш в помін

Ще білших достоятельств він велів
Тебе витати яко тан від Кавдор.
Тиму щасть Боже, тανε, ти в новім
Тім достоятельстві, бо в'но є твоє!

³⁾ А. Чи й чорт. ⁴⁾ Б. А це-ж і дїтько правду каже? ⁵⁾ Б. по-
зичену. ⁶⁾ В А. сей двостих виглядає так:

Як? Таке тан від Кавдор ще живе!

Чого мене у зичине вберати?

Іншою рукою оловцем написано між рядками: в позичене.

Піднав під суд кривавий, головний.¹⁾
Чи з королем Норведівським він був
В союзі явнім²⁾, чи бунтівникови³⁾
Він тайма помогав⁴⁾, чи й я сяк і так
Він на розлім держави угожав, —
Не знаю. Тільки знаю, що на него
І довела ся зрада над державов,
І сам до неї приповів ся.⁵⁾

Макбет (до себе).

Гляміс

І тан від Кодор! Да то третє, то
Найліпше, ще⁶⁾ бракує⁷⁾. — Дякувать
За труд вам ваш, пани⁸⁾! — А ви-ж же не
Сподієтесь теперь⁹⁾, що ваші діти
Ще будуть королями? Це-ж казали
Тоті самі¹⁰⁾, що Кодором мня звали.¹¹⁾

¹⁾ Б. замість сих двох рядків має:

Хто таном був, жие ще, да жие
Єго стоїть вже під тяжков засудов
Кривавого і головного суду.

²⁾ Б. вас. ³⁾ Б. бунтівникам. ⁴⁾ Б. сприяв і помагав. ⁵⁾ За-
мість остатніх 3 рядків у Б. читаємо:

Ни знаю, да держави зрада, що
На нїм і довелась, і він до неї
Признав ся, повалила го.

В А. сю репліку передано так:

Що таном був від Кодор, той жие ще,
Але жие на то лиш, аби завтра
З житєм ся попрощати, бо ни варт го.
Чи з Норведом він знюхавсь був, чи з клятим
Бунтівником чесав собі він роги,
Чи й с цим і с тим хотів держави збавить —
Ни знати; тільки знати лиш, що зрада
На него довелась і що він сам
До неї приповів ся, за що завтра
Наложить головою.

⁶⁾ Б. А найліпше ще. ⁷⁾ Перв. бракуєсть. ⁸⁾ Б. вас. ⁹⁾ Б. Ви
ни надієтесь. ¹⁰⁾ Перв. Тоті сами. ¹¹⁾ Б. має остатні 3 рядки так:

Ще будуть королями раз, коли
Тоти, що Кавдором мене назвали,
Ни менше обіцяли?

Банко.

Коли на се¹⁾ дуфаете ви, пане,
То би могло від тана с Кодору
Вам забажатись аж на короля.
Дивна се річ; нераз аби в нещасте
Завабить чоловіка, чортові
Орудники уповідають правду,
І у малому ділі слова нам
Дотримують ніби, аби вітак
Нас на великім ділі зрадити.
Братаничі, на слово.²⁾

(Ступає³⁾ з Ангусом і Россом на бік).

В А. отсю репліку читаємо так:

Гляміс! Кодор!

Найліпше прийде ще. — Вам дякувать
За труд. — Тепер же ни надістесь
Ви ваші діти королями ще
Побачити, коли мене ви таном
Від Кодор видите?

¹⁾ Перв. це. ²⁾ В В. читаємо:

Сли на це

Дуфаете, то би могло вас легко
Загріти до корони тярь аж і
По тану з Кавдору. Це предці дивно:
Нираз, аби в нещасте загулить нас,
Уповідають нам орудники
Пекольні правду і заманують
Ретенностев в малім, аби в найбільнім
Нас зрадити. Братаничі, на слово!

В А. натомісь:

Банко (нишком).

Коли ти в це

Дуфаєш, то тебе і за коронов
Ще посягнути може закортіти,*)
Хоть ти вже й тан від Кодор. Бо निраз
Трафяет-ця, що чорт, если нас хоче
У пропасть загулити, він нам правду
Це ніби вповідає, а вітак,
Як злокомив обманов нас гаразд вже,
В нетрудне нас веде. Ану сюда!

³⁾ А. Ступають, В. перв. ступаєть.

*) Перші слова сього рядка підчеркнені і обік иншою рукою (В. Барв.) дописано: «як було з разу» — знак, що й отсю редакцію перекладу попередила ще одна.

Макбет.

Дві речі вже ся з'істи, а це¹⁾
Завдаток, се²⁾ бариш на тім торзі
Державнім, а продажне є: корона.³⁾
Вам дякувать, пани! — Покуса ця⁴⁾
Не можеть бути зла — а й добра ні...
Бо сли би була зла, чого-ж она⁵⁾
Би була дала ми такий завдаток,
Такий заліг і красний і ретенний,
Як це мині в'на дала?⁶⁾ — Я-ж є тан
Від Кодор. — Да если-ж би добра була
Она, чого-ж такі страшні гадки⁷⁾
Мене занося⁸⁾, що аж чупер лізе⁹⁾
Ми 'д горі, як собі лиш погадаю
Про те, і серце зібеть ся у мині,
Неначе пташка в клітці? Да страхи
Не є такі страшні ніколи, як
Они здають ся нам¹⁰⁾. Се тїнь лиш є
Від того головництва, що про него
Собі та моя гадка набелила,
Стермезувала то сумління мое
Так дуже, що учинку в'но жахавсь,
І 'го всілякими причувами
Удушув¹¹⁾. Да в истенні, на яві,
Нема нічо', як то одно хіба є,
Що 'го на цьому світі тут немає.¹²⁾

1) Б. як вступна. 2) Перв. це. 3) Б. зам. сих двох рядків має:

Промова до відслону гордого
З державнов гров.

4) Б. Несамовитая отця покуса. 5) Б. чо-ж дала в'на. 6) Б. зам. сього:

Мині вже передом заліг за скуток
Будущий истенним початком це?

7) Перв. такі гадки заносят. 8) Перв. заносят. 9) Перв. лізеть.
10) Перв. они нам видають ся. 11) Перв. удушувєть. 12) Зам. остатніх
15 рядків у Б. читаємо:

Чого-ж така мня гадка юдить, що
Оперед і страшенним образом
Аж волос устає, і до ребер
То дуже серце бєть ся, зовсім протів

Банко.

Дивіть, як честний наш приятіль зовсім
Ся розгорів!¹⁾

Макбет (до себе).

А хоче-ж доля вже

Доконче мати з мене короля:

Нехай же-ж в'на укоронує²⁾ мня³⁾

Й без моєї причини.

Натури? Ті страхи, що є, ниє.
Такі лихі, як наші ті страшні
Урої. Образ цей, лиш головництво
В мозку ще, так той серединний світ
У мині сильне стер, що чинність вся
Вдушила ся в причухах, і нічо'
Нема ми тут, як то лиш, що нема тут.

В А. ціла репліка перекладена відмінно:

Тож двос би заводив були вже
До того весіля відограні,
Що мали би з коронов повинчати
Мене отце? — Вам дякувать, пани! —
Отти нисамовиті короводи
Ни можуть добрі бути... а й лихі
Ни можуть також бути. — Бо если
Би були в'ни лихі, чого-ж би правду
Таку ми позиточну впоидали
Були? — А сли би добрі в'ни на примір,
Чого-ж мене би так в'ни юдили,
Ниначе гашка є пекла, що волосє
Встає мині вже д горі, як спімну лиш,
І серце в мині співаєсь як чорт?

А гола-ж правда

Ни є така страшна ніколи, як

Коли ми і в урій наш вберемо;

А претії лиш крихіточка від неї,

А в нї ви більше головництва, як

Лиш за крихіточку з урою того,

Так дуже всю пугтерю стерло в мині,

Що в мині не осталось більше боле-ж,

Як лиш тото одно, тото нічо' лиш.

¹⁾ А. Адїт, як розгорів ся! ²⁾ Перв. укоронуєть. ³⁾ В Б. коретше: А хоче доли мя На короля, то най і вкоронує Мя доля; в А.:

Хоче-ж мня

Та доля королем зробить dokonче,

То най мині сама она покладе

На голову корону і без мого

Це стараня.

Банко.

Новітні¹⁾

Ті достоятельства²⁾ єму такі,

Як та³⁾ нова одежа⁴⁾: треба ї

У-перед уносити аж⁵⁾, аби

Она⁶⁾ пристала добре.⁷⁾

Макбет.

Най вже буде

Що буде; та пора⁸⁾ і та година

Пролетить і найбурливіщу⁹⁾ днину.

Банко.

Ми волї вашої ждемо, наш честний.¹⁰⁾

Макбет.

Простїт; це речі, вже давно забуті,

Розбоїлись у мої голові.

Але прислугу вашу, приятелї,

Я у таку це книгу записав,

Що ї що день читаю. А теперь

Ходїм до короля. — Ви-ж не забудьте

На нашу придабашку; а як добре

Собі ї на розвагу візьмемо,

І час позволить нам, то кождий свою

Си гадку вповімо.¹¹⁾

1) Нові ті. 2) Б. дол. що го здобя. 3) Б. час. 4) Б. одежа.
5) Б. Що ще уносити треба ї. 6) Б. час. 7) В А. сю реплїку передано:

Єго та свїя злава

Така єму ни вхожи ще, як та

Ниуношена шата, що ї треба

Уперед час якийсь поносити ще,

Аби до нас пристала та влигась

Як треба.

8) Б. час бо той. 9) Б. Біжить крізь найнищогідніщу; в А. отся реплїка передана так:

Що вже буде, то вже буде!

У послїди одна в добрі година

Стоїть і за найгіршу в світі днину.

10) Б. дол. Макбет; А. Ми лиш на вас чикаєм, честний Макбет. 11) В Б. сю реплїку передано так:

Простїт ми, речі вже давно

Забуті в мої стухлі голові

Шалїли. Вірьте, приятелї, що

Банко.

З охотов.¹⁾

Макбет.

Доти

Нехай! — Ходім, приятелі.²⁾ (Усі прич.)

Четверта сцена.

Форс. Світлиця в палаті. Сурми. Виступають: Дункан, Маком, Дональбен, Ленокс і поїзд.³⁾

Дункан.

Післанці вже вернули? страчений
Той Кодор?⁴⁾

Маком.

Не вернули ще, пресвітлий
Мій пане⁵⁾; але я вже говорив
З одним, що видів смерть його на очі.⁶⁾

Прислуги ваші там записані,
Де я що дня листки перевертаю.
Аби читати їх. Ходім теперь
До короля. — Ви ни забудьте же
На нашу придабанку, і сли час
Позволить і гаразд ся поміркуєм,
То кожний свою гадку вновімо
Собі без ониму.

В А. натомісь читаємо:

О, вибачайте, панство! бо у мої
Це голові таке перевертаєсь,
Таке відшукуєсь, що вже давно
Его й ни має. А ваш труд, пани,
Я у таку це книгу записав,
Що і що день прочітую. Ходім
До короля! (До Банка) А ви знов ни забудьте
На ту сеїнішню пригоду нашу.
А як собі при вільному часови
Ми розміркуємо усе гаразд,
То й побалакаєм.

¹⁾ А. Як ваша воля. ²⁾ А. Сим часом буде з нас. Ходім, пани. ³⁾ Б. подруже. ⁴⁾ А. Чи Кодор вже дістав, що заслужив? Вернули вже післанці? Б. Вже Кодор страчений? Вернули вже Відослані в тім ділі? ⁵⁾ Б. Мій королю, они ще не вернули. ⁶⁾ Б. що Кавдора він бачив смерть.

Уповідає¹⁾, що до своєї зради
Від разу ся признав²⁾, що в³⁾ світі³⁾ дуже
На³⁾ себе³⁾ жалував, і вашу милість⁴⁾
Благав о прощу він. Уповідає,⁵⁾
Що в світі му нічо' так не ялось,
Як то⁶⁾, як світ отцей він покидав.
Він умерав, уповідає⁵⁾, як
Оден, що він навмисне учить ся
Вмерати. Він сей світ, уповідає,⁵⁾
Оттак це покидав, неначе би
Він забавков був в него.⁷⁾

Д у н к а н.

В нас не має

Такого способу, аби характер
Вичитувать з лица кому, або

¹⁾ Б. і ми уповідав. ²⁾ Б. Що явно він признавсь до своєї зради. ³⁾ Б. вас. ⁴⁾ Б. світлість. ⁵⁾ Перв. уповідасть. ⁶⁾ Перв. ся було. ⁷⁾ Ся репліка в А. передана так:

Ні ще, пане,

Але оден мині уповідав,
Що видів, як 'го тратили. За все —
Уповідає — широ приповів ся
І кавав ся, і проши в вас просив.
Нічо' сму на всім єго віку
Так ни яло ся було, як отце,
Як він вмерав. Гадав би хто, що він
Цілий свій вік над тим лиш здумав, як
На посліди він має розлучатись
С цим світом, а на той світ вирижатись
Красно.

В ред. Б. сю репліку передано так:

Мій королю,

Они ще не вернули, але я
Вже говорив з одним, що Кавдора
Він бачив смерть і ми уповідав,
Що явно він признавсь до своєї зради,
Що дуже жалував і вашу світлість
Просив о прощу. У житю ему
Нічо' так не яло ся було, як
Єго він покидав; він умерав
Як той, що умерати учить ся
Умисне і найдороге добро
Метати пріч, як було би оно
Пуста лиш забавка.

Сумлінє¹⁾. Я на него був ся²⁾ звірів
У³⁾ кождім³⁾ способі.³⁾

(Виступають Макбет, Банко, Россе і Ангус).

О, а-диви⁴⁾,
Братанич годний наш!⁴⁾ — Невдяка моя⁵⁾
От саме що тяжила на души ми.⁶⁾
Ти так нас дуже випередив,
Що вдячність наша і найскоршим летом⁷⁾
Тебе уздогонити вже не може.
Я навіть⁸⁾ бих волів⁹⁾, аби заслуга
Твоя не була аж занадто так
Велика, як¹⁰⁾ це є, а то для того,¹⁰⁾
Аби я в стані був і¹¹⁾ надгороду
І вдячність¹²⁾ наровень покласти з нев.¹³⁾
А так лиш це¹⁴⁾ я можу ти¹⁵⁾ сказати,
Що за великий довг, аби ти 'го¹⁶⁾ віддати.¹⁷⁾

Макбет.

Пресвітлий пане, сли вам вірно служу,
То чиню я лиш те, що я повинен.

¹⁾ Ті 3 рядки в А передано так:

Хіба ми можемо по верьхи
Пізнати, що у кім кіпить, або
Кого там зміркувати?

В Б. натомісь читасмо:

Не масмо
Ми штуки, щоб характер і досебність
З лица вичитувать.

²⁾ А. і Б. дол. зовсім. ³⁾ А. і Б. вас. ⁴⁾ Б. вас. ⁵⁾ Б. Гріх не-
вдяки мої. ⁶⁾ Б. Теперь що лиш тяжив ми на души. ⁷⁾ Б. Що
найскорший лег удячности. ⁸⁾ Б. вас. ⁹⁾ Б. би хотів. ¹⁰⁾ Б.
вас. ¹¹⁾ Б. Аби віддяку я і. ¹²⁾ Б. Міг. ¹³⁾ Б. вас. ¹⁴⁾ Б. А теперь
хіба отце. ¹⁵⁾ Б. лиш. ¹⁶⁾ Б. его. ¹⁷⁾ В А. читасмо сю репліку так:

О, наш братанич!*)

Той довг, що ми ти винни, вельми тяжко
Заклопотав нас, а тимү найдуще,
Що ми так дуже задовжили ся
У тебе, що ни годни вже з довгу
І вибристи. Найліпше було би
На решті було, щоб ти тільки аж

*) Перв. первий брат наш.

А служба сповнена надгорожаєсь
Сама собов. Прислуги і заслуги
Всі наші є лиш слуги у держави
Пресвітлого престола. Короля
Знов діло є. приймати їх за слуги,
Сли вірно в'ни 'му службу свою повнят
У чести і любові.¹⁾

Д у н к а н.

Витай міні!

Тебе я посадив, і маєш ти

В нас був ни задовикав, але лині тільки.
Аби ми в стані були ти віддати.
Але коли-ж вже та заслуга твоя
Ту силу нашу передогонила
Так дуже, що ни в наші це вже сили
Тобі надгородити по заслужі, —
То що ти меш на решті і робити
Вже з нами, як приймати нашу сповідь:
Що ми ни в стані є надгородити
Заслужі твої рівно.*)

1) В А. сю репліку передано так:

Услуга і заслуга і усе,
Що робим і що дієм, твое є,
І ни заслугують на надгороду
В'ни білну, як на ту, аби твое
Величество їх ласкаво приймало
За своє і як своє від своїх.
І яко слуги твого царства і
Престола твого. Білше надгороди
Они ні варті є, ні білше в'ни
Собі ни вимогають, як лині тої,
Аби тобі служити можна їм
В любі й повинности.

В Б. сю саму репліку передано так:

Повинність служби й вірність, що я вам
Є винен, сами ся надгорожають
Собов. Річ королева є приймати
Услуги, а услуги наші є
Престолу і державі як сини
І слуги, що повинність тільки свою
В'ни чиня, все сли чиня для любви
І чести ваней.

*) Перв. Тобі заслугу твою.

Рости у мене буйно та високо.¹⁾
І ти, мій Банку, у одній заслужі;
А щоб це знали всі, нехай тебе²⁾
Обійму і до серця приголубю.³⁾

Банко.

Сли там я виросту, то ваш полон.⁴⁾

Дункан.

О, радість моя так ся розгоріла,
Що мусить в смутка сльозий позичати,
Щоб жар скропити свій. Сини ви мої,
Братаничі, і тани, і ви всі,
Що близькі мого пристола 'сте :
Ми Макома, найстаршого це сина,
Менуємо наслідником престола,
І принцом Кумбрії. Да не ёго
Самого мають достоятельства
Здобить, але на усіхох в'ни мають
Сняти наче зорі. А теперь
Поїдемо у Інвернес в гостину
До вас, щоб в вас ся білше ще вдовжити.⁵⁾

¹⁾ Б. і буду ся Старати, щоб ти ріс. ²⁾ Б.

Ти, честний Банку,
Не менше заслужив, і най ся знає,
Що ти й не менше учинив. Най тя

³⁾ Б. ми притулю. В А. сю репліку передано так :

Витай же ми
У добрім, щирім серци!*; Я тебе
Це посадив, і хочу дозерати
Ту мою садовину, щоб високо
Мині в'на виросла. — І ти, мій Банку,
І ти не менше заслужив ся в мене.
Нехай тебе до свого серця я
Притулю!

⁴⁾ А. Сли у нїм я виросту, То твоє жниво буде. Б. Сли ви-
росту я там, то жниво ваше Це буде. ⁵⁾ А. подає сю репліку так :

Подивіт-пя,
Як моя радість сльозами дорогу
Собі скропляє!... О сини, братанці
І честні тани ви, і ви усі,
Що близько мого трону стоїте :

*) Перв. Будь щиро же мині ти привічений!

Макбет.

Тяжкий то довг, що в вас він не вдовжив ся.¹⁾

Але полечу сам я в Інвернес,

Сопрузі мої близьке наше щастє

Уповістить о вашім приїзді.

Ото-ж відправи у покорі прошу.²⁾

Дункан.

Наш годний³⁾ Кодор!

Аби-сте знали, що я своє царство
Відказую на сина Макома
Опісля мої смерти. Від сьогодні
Він принц від Кимбрії. Да слава ця
Ни лиш сго самого ме здобити,
А мають і знаки ниначе зорі
На уєїхох сніять, що коло неї
Ся заслужили. А тепер, братанче,
До тебе в Інвернес, аби на ново
У тебе удовжитись.

В Б. сю репліку перекладено так:

Моя радість є така
Безмірна, що в'на сліз си позичас
У смутка, щоб сховати ся. Сини,
Братаничі і тани, і ви всі,
Котрі найблищі є ми, слухайте:
Ми Макома кладемо нашого
Найстаршого це сина на наступцю
Держави нашої і звемо 'го
Це принцом Кімбрії. Да чин і честь
Не мають 'го самого лиш здобити
Без подружжя; на годних уєїхох
Знаки шлюхотва мають як ті зорі
Сніяти. А тепер у Інвернес
До вас, щоб білше ся у вас вдовжити!

¹⁾ Перв. що вам нічим не довжен. ²⁾ В А. сю репліку передано так:

О, той довг
У мої грижи, пане! — Лиш позвольте,
Най біжу жінці дати борше знати,
Яке ї щастє жде.

В Б. ватомісь:

Тяжкий є кожний супокій, що вам
Не служить. Буду герольдом я сам
І жінці понесу я вість веселу
О вашім приїзді. В покорі прошу
Відправи.

³⁾ А. Мій честний; Б. Наш честний.

Макбет (до себе).¹⁾

Принцом Кумбрів²⁾ він?

Це камінь³⁾, що 'го треба перескочить,
Хотівше, щоб не впасти⁴⁾. О, сховайте
Ви, зорі, вашу світлість, щоб она
Не вдарила у чорну чорняву
Гадок пречорних моїх⁵⁾! Око най
Не дивить ся на руку⁶⁾, доки аж
Тото не станеть ся, що як⁷⁾ ся стане,
На него око вянуци⁸⁾ лиш гляне! (Пріч).

Дункан.

Так, Банку, так: він чоловік⁹⁾ за себе.
Як чую, що хвалять 'го¹⁰⁾, то тогди
Я радуюсь, неначе праздник це
Тогди у мене. А теперь ходім
За любим нашим тим доматорем,¹¹⁾
Що передом побіг нас пострічати.¹²⁾
Братанич мій!¹³⁾

(Сурми. Усі пріч).

¹⁾ А. нишком. ²⁾ Б. Від Кембрії. ³⁾ Б. дод. на дорозі. ⁴⁾ Б. бо впаду. ⁵⁾ Б. не удерла ся у пітьму глибоку моїх бажань. ⁶⁾ Б. не видить руку мою. В А. замість сих 7 рядків читаємо:

Ого, він принц від Кимбрів! Це колода
І на заваді ми, і треба би
Як відкотити, щоб на ню на решті
Ни спотикнути ся та ни унасти.
О, поховайтесь, зорі, ни світїть
Гадкам ви моїм чорним! Ни дивіт-ця
На руки ми, ви очі!

⁷⁾ А. Б. і перв. В. сли. ⁸⁾ Б. зо (потім попр. із) страхом.
⁹⁾ Б. Банку дорогий, він муж. ¹⁰⁾ Перв. 'го фалат. ¹¹⁾ Б. за ним.
¹²⁾ Б. побіг він нас приймати. ¹³⁾ Б. Братанич як нема. В А. сю репліку передано так:

Ні, Банку, він великодушний є,
Він зовсім є такий, як я ти кажу.
Минї в душі аж любо, як сму
Яку я славу чиню; я тогди
Тобі як би на празднику яким!
Тож і ходім до него лиш у гості:
Коли нам рад такий, ме мати Бодапрости.

Пята сцена.

Інвернес. Світлиці в Макбетовім замку. Леді Макбет виступає¹⁾ читаючи лист.

Леді Макбет.

„Они стрілили мене²⁾ тої самої днини³⁾, і я діськи приконав ся⁴⁾, що они білше знають, як другі⁵⁾ люде. Але коли я отце аж горю, аби мині білше вповідали⁶⁾, они нимидіють⁷⁾. Заки-ж⁸⁾ я отак стою, і це мині є чуда та дива⁹⁾ не сходить, приходя післанці від короля, і витають¹⁰⁾ мене таном Кодору¹¹⁾, тими самими словами¹²⁾, що¹³⁾ передом ними відьми до мене бесіду з'чали¹⁴⁾. Я міркував¹⁵⁾ за добре¹⁶⁾, сопруго ти мого достоятельства¹⁷⁾, і тобі це уділити¹⁸⁾, на втіху того, що нас ще дожидає¹⁹⁾. Прийми²⁰⁾ це до серця свого²¹⁾, і будь здорова²²⁾.

Коли-ж ти вже і Гляміс, вже і Кодор,

То маєш²²⁾ бути й тим, що в'но тобі

Обіцяно. Лиш я натури твої

Ся бою; в'на за надто ще сира,²³⁾

Аби піти дорогов поперечнов.

Ти ся стараєш о величество,

Й на славолюбію ти не бракує,

Але бракує ти тото лукавство,²⁴⁾

Що з славолюбієм ходити мусить

1) Перв. виступає. 2) А. мині показались. 3) А. дод. коли я війну скінчив. Б. они перейшли мене в день побіди. 4) Б. маю найбезпечніше переконанє. 5) А. як ми. 6) А. Мене кортіло їх білше ще роспитувати; Б. Коли я горю з охоти, аби в них білше питати. 7) А. здимиділи; Б. стають ся воздухом і цепають в нїм. 8) А. Коли-ж. 9) Б. мині з дива. 10) А. величають. 11) Б. або тан від Кодор. 12) А. діськи так. 13) Б. котрими. 14) А. як це мене привічали ті прояви, кажучи мині, що я у послїдн ще і королем маю бути. Б. супроти тексту В. дод. також і цими словами: »Щастя ти, котрий ти королем ще будеш« на будуще справляли. 15) Б. узнав. 16) А. Я думаю, що я цим в гріх ни впаду. 17) А. дружино моя люба. 18) Б. сповістити; А. передом уже уповім. 19) А. якого гаразду тобі ще сподіватись; Б. абе-сь ти ту тобі повинну часть на наші утіси, не знавшиє о тїм тобі обіцянім достоятельства, не утратила. 20) Б. Озми собі. 21) А. Сховай цю відомість у твою душу. 22) А. мусиш. 23) В перв. молочна; Б. В'на людзькости є молока за повна. 24) Перв. бракує ти та лихота.

Ураз¹⁾. Чого ти вельми прагнеш мати,²⁾
 Тото хотів бе-сь без гріха дістати;³⁾
 По правді грати бе-сь хотів, а виграть
 Неправедно бе-сь рад. Ти бе-сь⁴⁾ хотів,
 Аби тото, що душе ти боїш ся
 Вчинити, ніж хотів-бесь, щоб оно⁵⁾
 Лишилось не вчинене, — щоб оно,⁶⁾
 Мій годний⁶⁾ Ілямис, ти само⁷⁾ сказало:
 „Тото й тото, і так і так робити
 „Ти мусиш⁸⁾, сли мене ти мати хочеш⁹⁾.
 Але нехай!¹⁰⁾ — Прийди ти лиш домів:
 Усиплю свою я відвагу в тебе,
 І своїми словами віджену¹¹⁾
 Тото, що відполошуєть оно¹²⁾
 Тебе від золотого обруча
 О-того, що і доля, що і духи
 Наважились тебе ним увінчати.¹³⁾
 (Післанець виступає).

¹⁾ Б. Але на лихоті, що мусить з ним іти ураз. ²⁾ Б. ти бажасш. ³⁾ Б. То й без гріха бажасш. ⁴⁾ Б. дод. таке. ⁵⁾ Б. вас. ⁶⁾ Б. Великий. ⁷⁾ Б. щоб тобі. ⁸⁾ Б. Тото робити мусиш. ⁹⁾ Далі Б. дод.:

і що білше ти
 Страхасш ся вчинити, як хотів-бесь,
 Аби лишилось в'но не вчинене.

¹⁰⁾ Б. вас. ¹¹⁾ Б. передас єї З рядки так:

Спіши до мене, най я свого духа
 Усиплю в твоє вухо і відвагов
 Я свого язика укартаю.

¹²⁾ Б. тебе. ¹³⁾ Б. що ним Так доля, як і сила тая духів
 Тя хочуть очевидно увінчати. В А. віршована часть репліки Леді
 Макбет передана так:

Коли-ж ти Ілямис вже, а вже і Кодор,
 То мусиш бути ще і тим, що ти
 Обіцяно; але я бою ся,
 Що за м'якого ангеля еси
 До так завзятого, твердого діла,
 І меш боятиє на попереки
 Утяти; а до того ще-сь такий
 До всего світа липа-листу, що
 Хоть і до рани тя туляй. — Я знаю:
 Ти слави бе-сь хотів, на решті ти
 Ни є і слабодух, — лиш що ни маєш

Ти що вповіш?¹⁾

Післанець.

Король²⁾ на на-ніч прийде

Сюда.

Леді Макбет.

Ти це говориш, як без себе.

Твій пан при нему-ж є і був би зараз

Дав віданє мині.³⁾

Післанець.

Даруйте, пане,

Да це є так, як я вам кажу. Пан

Сами тут зараз будут. Мій товариш,

Що вість отцю приніс, вповів би сам вам,

У собі тої інцидентности,

Аби таки поставити на своїм

Тото, що хочиш, що хотів-бєсь ти

На своїм мати і поставити.

Чого з усього серця ти бажаси,

То бєсь хотів і без гріха; хотів-бєсь

По правді грати, але ни по правді

Знов виграти. Ти бєсь любив таке,

Аби тобі казало: то і то

Ти маєш учинить, і так і так;

Але як ти з одного боку ся

Боїш до того взятись, так боїш ся

Ти з другого знов боку, щоб тебе

Ни перейшли такі гадки, аби

Тобі ся зникотїло то, що хочиш.

Але ходи-но ти сюда лиш борше,

Най я ти шепну в ухо мою гадку,

І моїми словами най віддалю

Тебе від тих гадок, що в'ни тебе

Віддаляють від того вікаря

Золотоколого, що ним тебе

Вже передом і доля і пугеря

Тота нисамовита повинчала.

¹⁾ Б. приніс; А. Чо' треба? ²⁾ А. Тут король. ³⁾ Замість
остатніх 2 рядків у В. читаємо:

Твій пан же не при нему? він би, сли

Би цему було так, був сповістив

Єго до прийменя.

В А. сю репліку передано так:

Хіба ти одурів? Або наш пан

Ни коло короля? — Ни був би був

Він передом ми знати дав, аби

Я була ся прилагодила?

Да летючи сюда так надсидив ся, (3)
Що стало¹⁾ в нїм душі.²⁾

Леді Макбет.

Приймати 'го!³⁾

Велику вість принїс. (Післанець прїч).

І ворон навіть

Захрип, що Дунканів⁴⁾ прїїзд у ці
Мури⁵⁾ закранькав. О, прїїдіт, прїїдіте,
Ви духи, що у слїд ви ходите⁶⁾
За головницькими гадками. і⁷⁾
Обезжонїт мене! Цїлу мене⁸⁾
Від голови до нїг⁹⁾, остеклов лютов
Напійте. Всю зітнїть у минї кров!
Запрїте всі ворота скрусї, жасу,
Аби страшні мої гадки не сперли,
Не зупинили і з сумлїнем їх
Мирити не хотїли. До грудий
Припийте ся минї, помічники,
Челядники убою! Кров у жовч
Ви перессїт у минї, невидимі
Погибельники ви природи всі!¹⁰⁾

¹⁾ Перв. ледви. ²⁾ В А. остатні 4 рядки передано так:

Від них післанець

Тепер от тільки що і внав, але

Такий задиханий, що ледво духу

В нїм стало це й сказати.

В Б. цілу реплїку перекладено инакше:

Простїте, да

Це предїї так. Тан сам сюда їде.

Товариш мій побїг 'му передом,

Да трохи лиш з душев від поквану;

В нїм ледви духу стало вість отцю

Сказати.

³⁾ Б. Добре 'го приймати! Він; А. Дати 'му Похарчувати!

⁴⁾ Б. дод. присужений. ⁵⁾ Б. у наших цих мурах. ⁶⁾ Б. що ви в слїд їдете. ⁷⁾ Б. тут. ⁸⁾ Б. і мня наповнїте цілу. ⁹⁾ Б. да аж до нїг.

¹⁰⁾ зам. сих 10 рядків у Б. читаємо:

Устеклов лютоств! Зїтнїть ви кров

У минї всю, запрїть ви лякови

І скрусї кожний приступ, щоб сумлїнні

Накази не оперли мій странний

Намїр, ладивше мир між ним і між

Ти темна ніч: прийди і обгорни
Цей світ¹⁾ у найгустіші тумани
Пеколнії, аби мій ніж не зоздрів
Той просад, що 'го вробить він, а небо
Аби скрізь потемки ся не продерло,
Та не скричало: стій!²⁾

(Макбет виступає).

Учинком. Тут мині ви до грудий,
Помічники убою, сеїть мині
Ви молоко у жовч, де ви ні є,
Плохому оку невидимі,
Природі на погибіль!

¹⁾ Б. прийди і обгорни ся. ²⁾ Останні 4 рядки в Б. передано так:

Пекольні тумани, щоб острій мій
Сугак не видів рану ту, що вробить,
І небо крізь заслону потемків
Не заздріло й не крикло: стій! годи!

В А. пілу репліку передано так:

(Слуга йде). О, важну матбути
Приніс він вість отце, коли і ворон
Захрип, що ї закранькав в цих мурах
Німих. О духи ви усі нищевні,
Сокотачі ви всіх гадок кривавих,
Прийдіть і знижоніть^{*)} мене, напійте
Від голови до ніг мня головницьков
Устеков, зашепіт у мині кров,
Заткайте всі сотуги покаяню,
Щоб скруха ни уквала ся у мене,
І діло то не своїмила^{**}, що я
Его на гадії маю, і его
Ни улагаїла. О ви усі,
Що я вас призиваю: сперькайте
Ви милосерде з мене, а у мене
Удерькайте отрій ви, як гаді
Ідкий, товариші ви кровозгагі,
Що ви на кров, на ніж та на погибіль
Чагусте увезьде! О ти ніч,
Ходи, укрий мене у найгустіші
Пекольні тумани, аби й сам ніж
Мій гострий рану ту страшну ни вздрів,
Що має і вчинить, а небо щоб
Крізь пітьму ни прошило ся та ни
Заверещало: стій!

^{*)} Перв. збезсебте. ^{**}) Перв. спомпела.

Мій славний Гляміс,
І годний Кодор; від обох же-ж білший
Ще тим, що мавш бути ним! Твій лист
Мене відняв від теперішности.
І переніс в будуще.¹⁾

Макбет.

Дорога

Ти моя! Дункан прийде тут на на-ніч.²⁾

Леді Макбет.

А піде він³⁾ коли?³⁾

Макбет.

Гадає завтра.⁴⁾

Леді Макбет.

О, щоб то завтра завітрішного сонця
Уже не вздріло!⁵⁾ Чо' же твоя тварь,
Мій тале дорогий, така як книжка,⁶⁾
Що в нї читати можна все, що в нї
Написано стоїть?⁷⁾ Хотівше світ
Отуманити, так на світ⁸⁾ диви ся,
Як світ ся⁹⁾ дивить⁹⁾. У очех, в язиці,
В руці носи все приязний привіт;
Показуй ся як квітка та невпинна

¹⁾ Зам. сих 5 рядків у А. читаємо:

Витай, витай,
Ти Гляміс, і ти Кодор, а нітак
Богато білше ще! Твій милий лист
Пересадив мене з посагу того,
Що сижу вже, на той, що маю я
На нїм сидіти ще.

В. передає сю репліку так:

Великий Гляміс! Годний Кавдоре!
А білший як оба по тому »щастє«,
Котре наступить ще! Твій лист мене
Возніс високо по над теперішність
Ту темну, і у теперішности
Я чую вже будуще.

²⁾ А. Єдина моя! Це Дункан прийде сам до нас на на-ніч.

³⁾ А. вас. ⁴⁾ А. завтра рано. ⁵⁾ В. О, завтра то щоб сонечко не
вздріло! ⁶⁾ В. Тварь твоя, т. д., як книжка. ⁷⁾ В. що в нї дивне
до читання стоїть. ⁸⁾ В. Аби отуманити світ. ⁹⁾ В. вас.

А будь тов гадинов, що ся під нев
Притаюєть она¹⁾. О-того, що
Сюда на на-ніч прийде, ввічливо
І приязно приймай, а діло то,
Що сеї²⁾ ночі стати ся в'но має,
На мої руки здай. Щасливий вік
І безпечальні дни ся³⁾ ніч принести має,
І мемо проживать у світлости, як в раю.⁴⁾

Макбет.

Ще поговоримо.⁵⁾

Леді Макбет.

Лиш весело дивись;
У твари цвіт⁶⁾, мінять, це на лихого зрада,⁷⁾
За решту ся злиши на мою ти нараду.⁸⁾

(Обое пріч).

¹⁾ Ти гадинов під нейов. ²⁾ Перв. цеї. ³⁾ Перв. ця. ⁴⁾ Остан-
ніх 7 рядків сеї репліки в Б. передано так:

Він, що прийде,
Повинен добре бути приймленим;
Велике діло цеї ночі здай
На мої руки ти, в'но решті нашим
Як ночам так і дням будущего ще віку
Ма царство світле дати і благодать велику.

В А. ціла репліка передана так:

О, ви не вже
То рано ранку видіти! Лиш ти
Склади ся як та книжка, що она
Німа, а много в нї стоїть: і ти так!
Аби людий обтуманити, ти
Такий будь, як же й люде: привічний
І з ока і словами і руками;
Як квітка та нивинна ся показуй,
А гашков будь під нев. Твій милий гість
Най найде добру грану і привіт
У тебе: це най буде в твої грижи;
А діло то сеїнічне велике
На мою грижу здай ти. Цеї ночі
Ми зробим всі ті другі безклопочі. (Ідуть).

⁵⁾ Ми поговорим ще; А. вас. ⁶⁾ Б. Цвіт у лиці. ⁷⁾ Б. ли-
хому с привиле. ⁸⁾ Б. зовсім здайсь на мою ти симбрилю. В А. отся
репліка вас.

Шеста¹⁾ сцена.

О-перед Макбета замком.²⁾ Сурми³⁾, і дзвіниці. Виступають: Дункан, Маком, Дональдбен, Банко, Ленокс, Макдоф, Россе, Ангус і поїзд.⁴⁾

Дункан.

Цей замок дуже на приємнім місці
Який благий тут воздух! Чоловік
Свіжіє тут, неначе відживає.⁵⁾

Банко.

А що тут дієшки божа благодать
Вгостила ся, значно по гостеві
Весінному, по ластівці ті божі,
Що любить на церквах она гніздитись.
Диви!⁶⁾ Аби тобі оден зубочок,
Оден кізлик, одна пузиночка,
Де тая пташка люба би постільку
Для своїх діточок не збудувала.
Я чув, що щастє там усіди дружить,
Де в'на кубельця ве⁷⁾.

(Леді Макбет виступає).

¹⁾ Б. і В. через помилку Сема. ²⁾ А. Там де перше, оперед замку. ³⁾ Б. Гобої. ⁴⁾ Б. подружє. ⁵⁾ Остатні 2 рядки передані в А. І в чистім воздуху; в Б. натомиє:

Благонько і оживно воздух тут
Ухлібуєт ся делікатним зміслом.

⁶⁾ Перв. Ади! ⁷⁾ В А. отся репліка передана так:

А милий гість

Весінний, що високо на церквах
Будує свої гнізда, ластівка
Показує, що привітне тут місце
І що сама небесна благодать
Завабила сюди ї. О, ади:
Нимає ні зубочка, ні куточка,
Ні крокви, ні слембини, де би в'на
Кубелечка ни мала. Кажуть, що
Де в'на гніздитись любить, там все добре
Гніздит-пя.

Натомиє у Б. читасмо:

А ластівка, той літній гість, що рад
Гніздитись на святинях, вказує
Будованєм тим своїм любим, що
Тут дух небесний віє привітливо.

Дункан.

А!¹⁾ Господиня
Ласкава²⁾ наша! Та любов,³⁾ що в слід
За нами ходить, наприкрять ся⁴⁾.
Але ми все ї⁵⁾ дякуєм за⁶⁾ те хоть⁶⁾,
Що⁷⁾ в'на любов ся⁸⁾ зветь⁸⁾. Отак⁹⁾ я вас
Се¹⁰⁾ учу, „Богдайпрощи“¹¹⁾ нам казати
До вашого ще труду¹²⁾.

Леді Макбет.

Світлий¹³⁾ пане:

Аби ми вам служили у одно¹⁴⁾,
Абих услугу нашу подвоїли,
І ще раз подвоїли ї, то все
Не годна наровень уся¹⁵⁾ в'на стати
С тов щедров ласкойов, що ваша зверьхність
Нев рачили наш двір увеличати.
За це хіба лиш Бога годни ми
За вас благати, не вам дякувать¹⁶⁾.

Ні ти даху нема, ні сволока,
Стовна або кізла, де пташка та
Постільку свою би впеко не
Побудувала своїм діточкам
Це на колісочку: і веїди ще
Найшов я там блаґісний воздух, де
В'на любить ся гвіздити.

1) Б. А диви! 2) Б. шляхотна. 3) Б. любя. 4) Б. нам бувас
часто прикра. 5) Б. ї предці. 6) вас. 7) Б. бо. 8) Б. вас. 9) Б. Такі
10) Б. вас. 11) Б. »дякувать«. 12) Б. у подяку за ваш труд. Останні
3 рядки в А. читаємо:

Це вас най навчить,
За що нам дякувать, а нас знов, за що
Простибіг вам казати.

13) А. О наш. 14) А. як день так ніч. 15) Герв. ціла. 16) Зам.
сих 7 рядків у А. читаємо:

Абих служили в двоє, в троє тільки,
Що служимо, то все послуга наша
Ни годна ся зрівнати з усіма
Ласками, що вельможнівєш вапня ними
Урачила цей двір. Да ми хіба
Лиш Бога будемо за вас просити,
Бо вам відведичитись ни є ми в стані
Ніколи.

Дункан.

Де-ж честний Кодор наш? Ми йшли у слід
За ним, аби 'го випередити.
Коли-ж его любов бо скорше їде,
Она остріг остріща. Честна наша
Та годна господине, приймете
За гості нас на на-ніч?¹)

Леді Макбет.

Світлий пане!

Ми-ж ваші слуги є, і вашим ми
Добром лиш рядимо за пристави;
І воля ваші зверьхности, коли

В ред. Б. сю репліку передано так:

Усі услуги наші, в кождім ділі
У трое і у четверо, усе
За бідні, за слабі, аби рівнатись
С тов гоїнов честев, що нев вапш зверьхність
Урачили наш дім. За давну ласку
Як і за достоятельства нові
Хіба лиш нашіми ми молитвами
Віддякуватись годни

¹) А. передає сю репліку так:

Де доматор? Ми хотіли

'Го випередити і сами 'му
Господу заповісти, але шож,
Коли люба его і люба щирість
Нас випредила. І так теперь
Прийшли ми на цілу цю ніч до вас
Вам навприкряти ся.

В Б. натомісь читасмо:

Де наш тан

Від Кавдор? Ми у слід йшли за ним
І за домашнього вправителя*.
Хотіли бути 'му, але він надто
Аж добре їде, і его люба
Така як ті его остроги остра,
Принесла квапно 'го ще перед нами
Домів. Шляхотна, красна господине,
Ми на сю ніч у вас за гості будем.

*) На боці зачеркнено оловцем і дописано: неясно!

Хотіти, відобрати це усе
Як своє і від своїх¹⁾.

Дункан.

Дайте ручку,

І поведіт мене до нашого
Господаря,²⁾ що так єго я люблю,
І вище ще плекати 'го гадаю.
Позвольте, честна пане³⁾ (Веде її в замок).

Сема сцена.⁴⁾

Сурми⁵⁾ і лушниці. Стольник і слуги з мисками проходя⁶⁾ подрю;
на останку⁷⁾ Макбет.

Макбет.

Коби то й дочинено, що ся чинить⁸⁾,
То було би найліпше, щоб оно

¹⁾ В Б. передано сю репліку:

Всі ваші слуги лиш для вас рядят,
Що мають в'ни, себе і своє й своїх,
Усе для вас в рахубі, доки аж
Не зволить вапня зверхність відобрати
Собі, що ваше.

Натомісь у А. ширше:

О свіглий пане:

І вірні твої слуги, і усе,
Що в них лиш є ип є, усе від тебе
В'ни мають і від твої милости,
І більше в'ни ни є нічим, як лиш
За пристави у тебе, за комірні:
І наколи лиш скаже твоя*) зверхність,
То маємо в сей час рахунок здати
І саму, і віддати все тобі
Що твоє яко твоє.

²⁾ А. Доматоря. ³⁾ Остатні 3 рядки в А. передано так:

бо ми 'го любимо

І будемо ласкаві все на него,
Аж доки будемо. — Ласкаві будьте! (Ідуть).

Те саме в Б. читасмо так:

Я дуже люблю 'го

І більше ме рости ще в мої ласці.

Позвольте, годна пане!

⁴⁾ А. дод. Там де перше. Світлиця. ⁵⁾ Б. Гобої. ⁶⁾ Б. пере-
ходя; А. Стольник, всілякі слуги з блюдами і судником ідуть через.

⁷⁾ А. По них виступає; Б. вітак приходить. ⁸⁾ Б. що вчинено.

*) Перв. вапня.

Від разу¹⁾ учинилось. Сли би міг
Убій²⁾ у свою сїть і кожду послїдь
Їмити, а доконанє конець
Отак ми забезпечити,³⁾ аби
Той просад був кінцем усього і
Усе скінчав, хоть тут лиш, хоть на ці
Земли, на цему світі⁴⁾, — о, то я бих
Тим другим світом білше анї дбав⁵⁾.
Але коли-ж бо наші злі⁶⁾ учинки
Вже тут нас осуджають,⁷⁾ так, що та
Кривавая наука, що ми другим
Ї даємо, лишень що ї дамо⁸⁾,
До нас самих з ножем ся обертає⁹⁾,
І то в сей час, а так, що тов самов
Же-ж чашейов, що другому ми ї
З отроєм наколотим, в'на самих
Нас заливає.¹⁰⁾ — Він у моїм дому¹¹⁾
Стоїть аж двічі у святі¹²⁾ сторожи:
Бо раз, що я єму є не чужий,
А другий раз, що я єму васаль:¹³⁾
По-против мого діла два мури
За надто аж високі¹⁴⁾. А до того¹⁵⁾
Єму я і господарь, щоби мав о-
Перед головниками¹⁶⁾ двері ще
Замкнуть, а не самому ніж різничий
На него підоймать.¹⁷⁾ До того ще
Той Дункан свою власть благонько так
Носив. і тим державним своїм чином¹⁸⁾

1) Б. Найборше. 2) Б. міг би убій. 3) Б. з сповненєм і докін
убеспечить. 4) Б. на цего світа скибі. 5) Б. То я би важив другий
світ на це. 6) Б. Але такі. 7) Б. судять ся. 8) Б. Лишень що дана.
9) Перв. обертасть; Б. с каров обертаєсь на того, що ї дав. 10) Перв.
Заливаєть. В Б. зам. сих 4 рядків читаємо:

бо рівноважна

Та справедливість питомов нас чашев
Отрою силуєть.

11) Б. у мене тут. 12) Б. у двікрати святі. 13) Б. я 'му крев-
ний є й сго васаль. 14) Перв. тяжкі. Б. Причині дві важкі на-
протів того учинку. 15) Перв. До того ще; Б. а вітак. 16) Б. Від
грози головницької. 17) Б. Самому головницький ніж здоймати.
18) Б. і чином своїм високим.

Орудував так чесно¹⁾), що єго
Ті добродітельства устали би²⁾)
Як ті ангелі с трубами³⁾) на протів
Тайноубійства мого претяжкого⁴⁾),
А милосердіє, неначе то
Невинне немовляточко, або
Вогненний херувим, літало би
На невидимих комонях воздушних,
І задувало би прокляте діло
То моє в кожде око, так, що навіть
І буря би топила ся у сльозах⁵⁾).
О, до проклятого я свого діла⁶⁾)
Не маю иньшого острога, як
Одну ту славожажду,⁷⁾) що она
Неначе вихопить ся на коня,
А там, перепрутившись, стрімголов
На другий бік летить.⁸⁾) Так і зо мнов⁹⁾).

(Леді Макбет виступає).

¹⁾ Б. чисто. ²⁾ Б. устануть. ³⁾ Б. с трубними язиками. ⁴⁾ Б. против вельми тяжко Проклоногодного учинку. ⁵⁾ Отсих 7 рядків у Б. передано так:

і то милосердіє

Таке, як нововроджене дитятко
Ти наче, бурев їдучи, або
І херувими на повійних конях
Тих невидимих, будуть чин страшний той
У кожде око задувати, так,
Що навіть буря в сльозах ся ростопить.

⁶⁾ Б. До мого постановку. ⁷⁾ Б. одно то славолюбство. ⁸⁾ Б. що перевернувшись, на другий бік мети свої паде. ⁹⁾ Б. вас. В А. цїлий сей монолог передано відмінно:

Коби млі-ока того, що вчинене
Що є, млі-ока того і скінчене
В'но було: то найліпше було би,
Щоб як найборше було все скінчене.
Єсли би головництво це на себе*)
Всю й послідь переймало, і кінець
Єго минї безпечний тривок дав:
І сля би той заріз оден житю
І всьому був заріз і кончина,

*) З верху оловцем дописано рукою Ом. Парт.: було безь послідствій.

Що є? яке?¹⁾

Лєді Макбет.

Він зараз по вечери.

А ти пішов?²⁾ Чого пішов ти?³⁾ прич?

Макбет.

Хіба⁴⁾ за мнов питав?

Лєді Макбет.

Ти це не знаєш?⁵⁾

Хоть тут, на тім хоть закругленім світі, —
Я там, за другим світом, би й ни дбав.
Але коли-ж бо ми приконуємось,
Що тут, на цьому світі, настагас
За все і надгорода вже і кара!...
Ми головницьку даємо науку,
А в'на, лиш вивчившись, у сей же час
Бєрєсь научни:у до голови,
А правда нивидимими руками
Нас тим самим отроєм заливає,
Що ми сами*, єго й наколотили.
Він в двос б мав беспечний бути в мене:
По перше: 'м 'му братанич, а вітак
Підданий — вже отце саме мня всудить:
На репті і єго газда, що мав би
Оперед різунами зачинити
Ще двері, ни самому тяр здоймати
На свого гости ніж. Вітак той Дункан
Простенько так носив величество
То свос, і такий у своїм чині
Великім чистий був, що ті єго
Вєй добродїтельства ниначе би
Ангелі муть, мов ті страшного суду
Тримбіти, опівать і голосити
Страшний той мій убій. А милосерність
Ме квілити, як та мала дитина,
І ме, як херувим на нивидимих
Лєгяще комонях, сльозами отце
Заріз той задувать у кожде око.
О, я одним-оден остріг лиш маю,
Що коле мойй воли у пахи:
То славолєбство моє, що ниначе
В'но вихопит-ця швидко на коня,
Тай зараз і на другий бік паде.

¹⁾ В. як є? А. Є що нового? ²⁾ А. і Б. var. ³⁾ Б. пішов же ти с кімнати. ⁴⁾ Б. Або; Б. Питав ся може за мнов? ⁵⁾ А. хіба ни знаєш, що питав?

*) З верху оловцем рукою Ом. Парт. поправлено: Що другимъ.

Макбет.

Не заходім ми далі в тую справу;¹⁾
Мене тепер лишень що він учтив,
У народа лишень що прославив ся:
Тепер лиш в світі набувати ся,
А не грузити ся²⁾.

Леді Макбет.

А відь надія

Тота, що ти ї до тепер³⁾ плекав,
Лиш п'яна спала,⁴⁾ а тепер приспавшесь,
Так нехить дивить ся на те усе,
Чого так дуже передом бажала!
Матбути і любов твоя така.
Ти-ж не стоїш вже стілько чоловіка,
Аби і ділом того доконати,
Чого бажала думка? Ти ся преш
За тим, що найцінніше уважаєш,
А перед ним як жус ти утікаєш?
Ти так це робиш, як той кіт у казці,
Що кажесть: „Я хотів бих, тай не смію!“⁵⁾

1) В. річ. 2) Зам. отсих 3 рядків у В читаємо:
Високо, в народа цілого я
Здобув на золоте ся мнів: це
Уперед треба ще попоносити
У повні світлости, а не метати
Від разу.

В А. сю репліку передано ось як:
Линім ми гет це все, не вброжуймо
У це ми діло глібше. Він мене
Нидавно підоймив в високі чини
І достоятельства, нам треба в них
Налюбувати ся та находитись,
А ни скидати швидко так.

3) А. до так. 4) А. Тогди десь п'яна була або спала. 5) Остатні
10 рядків сеї репліки в А. передано так:

Та ось провергше ся посоловіла
З великого страху, як глигнула
На те, чого в на вільнов свойов волев
Так дуже і бажала? Від сьогодні
Ні раз ни білше і люба та твоя
У мене не значить. — Ти-ж ни бояв ся
Для себе забажати того, що

Макбет.

Будь тихо¹⁾, прошу тя. На все відважусь²⁾,
Що чоловікови оно пристійне;
Да хто зноб білше важить³⁾, той уже
Не чоловік у мене.

Леді Макбет.

То це скот

Мині ту твою гадку вповідав?⁴⁾

Як ти її гадав⁵⁾, то чоловік

Тогди єс був, не правда-ж?⁶⁾ а о стільки

Ти білше був-бесь чоловік теперь,

О скільки білше був тогди єс ним⁷⁾.

Тогди ще нї рука ти не давала,

Нї ще вигідно було:⁸⁾ ти-ж хотів

Тобі та твоя гордість показала
За найславніше в світі, а теперь
Ти сам о-перед себе постиваєш?
Пускаєш то »ни смію« в слід за тим
»Хотів бих«, як та кіточка у казці?
Нї так?

В Б. цілу репліку передано відмінно:

Твоя-ж та надія була

Чи п'яна, що у нї ти хожував.

Чи спала від тогди? Теперь твереза

Промітуєсь, аби так млаво і

Так пісніво на тос ся дивити.

Чого она відважно так хотіла?

Я і люблю ту твою від теперь

З о-ільки му цїнити. Як, боїш ся

Ти бути мужем тим самим у ділі,

У силі, що єс є ним у забазі?

За тим ся преш, що за жити оздобу

То цїниш, а жиєш же жусом твої

Питомої оціни? Як той бідний

У приповідці кіт муркотячи:

»Хотів бих тай не смію«.

¹⁾ А. О дай ми покій; Б. мовчи. ²⁾ А. На кожде зважусь.

³⁾ Б. а білше ся хто відважує. ⁴⁾ Б. Тож це худоба була, Що ти нагріла*, уклад твій мині уновістити? ⁵⁾ Б. Як отце ти важив.

⁶⁾ Б. вас. ⁷⁾ Б. а сли бесь білше Ти був, як був єс ти, то був бесь ти О стільки білше чоловік. ⁸⁾ Б. нї час ще ни давав, нї місце.

*) Перв. нагнала.

Си кожде приспособить наручно¹⁾;
Теперь і се і те ти натручаєсь,
А ти 'го відтручаєш²⁾. Я плекала
І знаю, як солодка та дитина³⁾,
Що ї плекаємо; да я в сей час,
І то тогди, коли би в'но най-милу
До мене усміхалось, бих годівлю
'Му вирвала з усток, і 'му головку
Розтріскала о мур, если бих була
О-так божила ся, як ти божив ся⁴⁾.

Макбет.

А як би нам не вдалось?

¹⁾ Перв. Си сам зробити, наручно щоб було; В. хотів си приспособить обоїх. ²⁾ Б. Теперь в'ни ж приспособились сами, Тебе-ж збезсєбили. ³⁾ Б. солодка є люба ід ті дитині. ⁴⁾ Зам. отсих 6 рядків у В. читасмо:

А предці я тогди, коли оно
Ми в очі ся всміхає, цицьку 'му*)
Бих вирвала з усток его беззубих
І голов 'му розбила, як бих так
Я була присягала, як це ти
Ся присягав.

В А. цілу репліку передано ось як:

Що-ж

За примха тя нагибала була,
Аби мині ти звиривсь з свойов гадков?
То на отце ти мав відваги доста?
А ни пристійно-ж було би тобі,
Або у двоє, в троє пристійніше
Теперь і білше мати, як тогди?
Тогди ще ні рука ти ни давала,
Та ні оказія, а претії ти
Хотів си приспособить і одну
І другу. В'ни теперьки-ж же сами
Тобі ся набивають, а ти хляв!
О, я плекала діти, та і знаю,
Як солодко то є тоту дитину
Любить, що і плекаємо; а предці
Я була би єму у той сам час,
Коли оно всміхало ся до мене,
Чим-борше цицьку вирвала з усток,
І трієнула у мур ним, сли бих була
Так прицягалась, як це ти.

*) Поправка Ом. Парт. грудь єму.

Леді Макбет.

Нам не вдалось!...

А напружи-ко ти відвагу свою,
Як є тура рога лук¹⁾, тогди не бій ся,
Що нам ся не удасть²⁾. Він є трудний,
З далекої дороги, і то дуже,
І твердо спатиме; а скоро всне,
То я коморників его обох
Вином це чимеричним так упою,
Що память їх не ме стояти пари
Пустої у кітлі. Як муть оба-ж
Они як мертві спати, що-ж тогди
Ми з Дунканом самим, без осторожі,
Не вдіємо? що ми на п'яну варту
Не зсадимо? Уся вітак вина
На них знесеть ся³⁾.

Макбет.

Ти з натуров свойов

¹⁾ Б. відвагу свою на найвище. ²⁾ Б. А нам не неудасть ся.
³⁾ Остатніх 11 рядків сеї репліки в Б. передано так:

Як ме Дункан

Вже спати, а до чого го дорога
Далека як найусприйміш запросить,
То я приправним трунком та вином
Обох коморних так уже угожу,
Що память їх, той сторіж розуму,
Лиш паров буде, а судина мозку
Лиш покринка на парі. Як же п'яні
Муть спати як худоба, як вмерлі,
Що ми тогди не можемо обоє
З неосокоченим це Дунканом
Зробити? Що на п'яні его слуги
Зсадити? Вся вина убійства лиш
На нї упаде.

В А. сю часть репліки передано так:

Скоро Дункан

Усне (а труд з дорогов мусять го
Уколисати борше як звичайно),
Я тих коморників его упою
Вином та дрімзілем отак, аби
Без памяти лежали. Що тогди
Ми з Дунканом самим не вдіємо?
І що би ми на п'яні его слуги
Ни срутили тогди? Ціла вина би
Зсадила ся на нї.

Зелїзнов хлопці лиш чини, лиш мужі.
Як сугаками ми коморників
То наше діло зробимо, а їх
Обмастимо ще кровйов, хто-ж не ме
Собі гадати, що це їх є справа?¹⁾

Леді Макбет.

Або чи й смів²⁾ би инак навіть хто
Собі гадати, овшем ще³⁾, як станем
Ми побивати ся та голосити
За ним?⁴⁾

Макбет.

Я вже поважив ся⁵⁾ до діла,
І кожда жилочка до него вже
У мвині напружена⁶⁾. То-ж ходім!
Згулімо світ; на чорну нашу душу
Ми ангельський наличман вбрати мусим!⁷⁾ (Обое пріч).

¹⁾ Б. передає сю репліку так:

Ти роди лиш хлопці!
З набійньою твою криви нехай
Мушине лиш похода! — А не муть
Гадати, як обох ми це спанців
Его кімнати кровйов збрискаєм
І сугаків ми їх употребуєм,
Що це они зробили?

В А. та сама репліка подана так:

Чини ти хлопці!
Та твоя себність і відвага най
Нічо' ни родить білше, як муштини!
Як кровйов ми обмастимо обох
Коморників, і сугаками їх
Заріжемо его, — ни муть усі
Гадати, що то він?

²⁾ Б. міг. ³⁾ А. А до того. ⁴⁾ Б. як мемо Ми й голосить ще
та приповідати По его смерті? А. та вбиватись Над ним. ⁵⁾ В. звачивсь. ⁶⁾ А. Кожда жилка У мвині прутот стала! Я готовий! Б.
І напружаю кожду в собі жилку до престрашного діла. ⁷⁾ В А. закінчене сеї сцени виглядає так:

Ходім та заздрім людем право в вічі;
Сегодня в світі фалч лиш є до річі.

Леді Макбет.

А річ масна найлекше люде зводить;
Лукавий дух в наличмані лиш ходить. (Заслона паде).

ДРУГИЙ АКТ.¹⁾

Перша сцена.²⁾

Там де перше³⁾. Подвірс в замку. Виступають Банко і Флїанс,
цей⁴⁾ з душніщев.

Банко.

Котра година, хлопче?⁵⁾

Флїанс.

Я не чув⁶⁾;

Да місяць вже зайшов⁷⁾.

Банко.

О півночі

Заходить⁸⁾.

Флїанс.

Вже пізніше.⁹⁾

Банко.

На¹⁰⁾ мій меч.

У небі, вижу, скупо¹¹⁾, погасили¹²⁾.

На й це. І очі ся минї злипають,

¹⁾ А. Другий відслон. ²⁾ Б. Перша; А. Перший вихід. ³⁾ А. Інвернес. ⁴⁾ А. оден слуга оперед ними. ⁵⁾ Б. Як пізно вже в ночі, мій хлопче, є? ⁶⁾ Б. Годинника 'м не чув. ⁷⁾ А. Місяць вже зайшов; годину бити я ни чув. ⁸⁾ Б. під опівніч; А. Місяць заходить о дванапаті. ⁹⁾ А. Ба мала вже минути. ¹⁰⁾ Б. На ти. ¹¹⁾ Б. У небі опадно. ¹²⁾ А. має:

У небі ззагоді, бач, полягали

І світло погасили.

І ніби спав би я, і ніби ні¹⁾).
О, сили ви благії, відверніт
Від мене ті недобрії гадки,
Що так в'ни облестно ся насувають
Сонному чоловіку!²⁾ Дай ми меч.

(Макбет і слуга з лушницев виступають).

Там хто?³⁾

Макбет.

Приятіль⁴⁾.

Банко.

Як то, пане, ще

Не у спочинку?⁵⁾ А король вже спить;

Веселий дуже⁶⁾ був, усі служалі

Обдарував.⁷⁾ А діамантом цим

Він ваші пани клонить ся.⁸⁾ З усього

Доволен дуже був, і до спочинку

Уклав ся⁹⁾.

Макбет.

Ми не приготувились;

То-ж мусів він, як трафилось, приймати,

За решту вибачати¹⁰⁾.

1) В Б. отсі два рядки передано так:

На тих трудних моїх очих лежить

Як олово, а претці бих не спав.

2) Б. що радо так 'д нам ближуть ся у сні. В А. зам. сих 5 рядків читаємо:

А сон мене так ломить, так... а претці

Душя ни тягне спати. Добрий Боже!

Розбий у міні ті гадки, що сон

Веде на чоловіка!

3) Б. дод. того; А. То хто там? 4) А. Добрий. 5) Перв. ще не У припочивку — так і Б. 6) Б. надго. 7) Б. обдарив Веї ваші слуги гойно. 8) Б. він привічає вашу леді, Яко ласкаву господиню. 9) Б. дуже Задовольнений він поклав ся спати. В А. отсю репліку передано так:

На ногах ще, пане?

Король пішов уже припочивати,

А дуже доброї він волі був:

Післав дарунки тут всім вашим слугам,

А ваші пани дорогий цей камінь.

Яко доматорці ласкаві свої.

Ласкавий дуже встав він від стола.

10) В Б. сю репліку читаємо:

Банко.
Було всего

До волі. На учера ми ся снили
Тоті відьми три. Як кому, а вам
В'ни правду уповіли¹⁾.

Макбет.

Я й забув вже.

Да сли би дала нам коли рука,
То рад бих з вами ще поговорити²⁾
О тому ділі, лиш аби я знав,
Коли³⁾.

Банко.

Коли вам воля⁴⁾.

Макбет.

Сли бе-сьте

Хотіли ви за мнов подати ся,
І сли би те удалось, що гадаю,
То мали бе-сьте честь⁵⁾.

Не приготовано, ож мусіла
У недостатку напня добра воля
Служити; инак була би в'на вольно
Рядила.

Свобіднійше в А.:

Прийшов як з неба впаив, тож мусів і
Приймати, як ся графило, ни так,
Як би ми ради були го приймити.

¹⁾ В Б. сю репліку передано так:

На нічому ни збувало.
На вчера снів я о тих трьох відьмах:
Принаймні вам в'ни правду уповіли.

В А. натомість: Довольно було. Сеї ночі снились і т. д. як
В. ²⁾ А. То ще бих дещо побалакали. ³⁾ А. лиш скажіть, коли.
В Б. ціла репліка передана відмінно:

На ні і не гадаю. Да если
Найшли би ми прилучливу годину,
То ще бих з вами і поговорив
О тім яке там слово, сли б мині ви
Позволили коли.

⁴⁾ А. Коли ви сами скажете. ⁵⁾ А. передає сю репліку так:

Если би ви
Хотіли здати ся на мою волю, —
Если би те, — то мали бе-сьте славу.

Банко

Если не мав бих

Утратити тоту, що маю ї,
І міг бих серце чисте, і васальство
У чести сохранити, то чиму ні?¹⁾

Макбет.

Добраніч вам тим часом!

Банко.

Дякувать,

І на²⁾ взаєм добраніч!

(Банко і Фліяне пріч).

Макбет.

Паня йди

Скажи, що як мій звар готовий буде,
Нехай задзвонить. Спати йди відтак³⁾.

(Слуга пріч).

Чи се сугак о-перед себе вижу
Обернений до мене рукоймом?⁴⁾
Дай взяти ся!⁵⁾ Нема нічо⁶⁾, а претці

В Б. натомісь:

Если би вірне ви зо мнов тримали
І сли би ся удало, то би честь
Принесло вам.

¹⁾ В А. передано:

Если би що, що маю, я ни втратив,
Шукаючи за білшев: да если
Я душу ни затратив би і своєю
Присягу потолочити ни мусів
Підданську, то би була бесіда.

В Б. натомісь:

Если бих ї не втратив
Старавше ся її помножити,
І серце вільно, а васальску мою
Повинність чисто вдержати я міг,
То вас послухаю.

²⁾ А. Вам пане на. ³⁾ Б. Йди вітак привочивать. ⁴⁾ В А. сї
два рядки передані так:

Це ніж, що бачу я оперед себе.
Черенами до мене справлений?

⁵⁾ В Б. Ходи, най беру тя; А. Ходи, дай взяти ся. ⁶⁾ В.
Не маю тя.

Усе таки тя вижу. Ти страшна
Прояво¹⁾, оку ти давш ся брати,
Руці же-ж ні?²⁾ А може ти сугак³⁾
Лиш для душі⁴⁾, пленитіч може лиш
Розіжженої голови?⁵⁾ Тебе
Ще вижу; ти на образ о-такий єс⁶⁾,
Як цей, що озьде 'го висотую⁷⁾.
Ти проводаторем мене ведеш
Туда, куда я справив ся іти,
А і таким самим я оріжем
Гадав служити ся⁸⁾. Сли-ж очі мої
Не були других змислів дурнями,
То в'ни від них усіх вартніщі є.
Тебе я вижу ще, і кров капками
На перехрестю і ножи; а перше
Криви не було⁹⁾. Ти несамовитий¹⁰⁾;
Ти¹¹⁾ є тото криваве мое діло,
Що в образі ся вказуєш очем¹²⁾.
На тім полуземку усе у сні,
Як у глухім гробу, а сні страхами
Сонних вкривають¹³⁾. Саме о-теперь

1) А. головне ти оріже. 2) А. рука-ж тебе ни може Смотрити так як око? Б. Не єс... ті руці Така брачка, як оку? 3) А. ніж. 4) Б. гадок лиш. 5) Б. Горячкоїов розіжженого мозку? А. що виштрик з запеклої ми голови? 6) Б. такий брачкий на фірму; А. Тебе на образ дознаку такого. 7) А. що витягаю 'го теперь Із пішви. 8) Сі 4 рядки в А. читаємо:

Ти показуєш міні
Тоту саму дорогу, що я сам
В ню справив був ся йти: таке саме
Я й оріже бих був до свого діла
Потребував.

9) Б. чого Не було перше: А. на зелізі, на черіню є кров; криви ни було там у перед. 10) Б. На яві отце; А. Нічого там ни було. 11) А і Б. Це. 12) А. очим Такий це блуд пускає. 13) Б. нагура умерла, Здасть ся, а нидобрі страпня сні Спанє укрите. В А. зам. сих з рядків читаємо:

На цілі
Сі половині світа все теперь
Спить як занесене, а сні нидобрі
Морочуть 'го.

Жертвують всі відезькі стіквища
Зелені¹⁾ Ікаті. У сю пору
Сполошив вючий вовк убоя того,
І він ся закрадає як мара
Тарквіновим протягим довгим лазом
До того престрашного свого діла²⁾.
О, кріпко ти споєна земле мати:
Не наслухай за моїми слідами³⁾,
Аби каміне ся не ворухнуло
У тобі⁴⁾ і страшну, глуху німоту
Сеїнічну не перепоймило,
І ту мету мою не прокорняло⁵⁾.!
Да він жиє, а я тут пусто грожу;⁶⁾
С порожних слів кров потечи⁷⁾ не може.
Іду, і потече⁸⁾; це кличе дзвін. (Чути дзвін).
Не чуй 'го, Дункан! він до смерти дзвонить,
І кличе тя у вічну життя ону!⁹⁾ (Пріч).

¹⁾ Б. Бліді ті; А. несамовита та сила чародільницька несе
Теперь Ікаті жертву. ²⁾ Б. передає сих 5 рядків так:

Убий найнятий
Сполошен вовком вючим, сторожем
Тим своїм, як Тарквін крадеть ся ступом
Протягим до страшного свого діла
Маройов.

Натомісь у А. читаємо:

Головництво
Збуджене вючим вовком, нічником
Це своїм і годинником, крадеть ся
Злодійським і курварським тихим лазом
До свої пристани.

³⁾ Б. не слухай мої ступи, куда йду. ⁴⁾ Б. аби каміне то
саме вже Не зрадило мету мою і ту. ⁵⁾ Б. бо в'на мині придатна.
⁶⁾ Б. жиє про мою грозу. ⁷⁾ Б. учинок будь. ⁸⁾ Б. і зараз станесь.
⁹⁾ Б. кличе хоть у ад, хоть в життя ону. Остатні 11 рядків у А.
передані так:

О ти безпечна,
Ретенна земле, ти ни слідь теперь
За моїм слідом, де мене несе він
Отце, аби у твої пазусі
Каміне то ни зрадило дорогу
Теперішню мою, і ни у час
Ни перепоймило той жає великий,
Що зараз станет-ця. Да що отце:

Друга сцена.

Там де перше. Леді Макбет виступаєть.

Леді Макбет.

Чим в'ни п'яніли, тим я серця брала;

Чим потикались, тим я простувалась¹⁾.

Чуй! — цить!

Це вартівник той долин так гукнув,

Тота сова, що від її привіту

Аж тоскно чоловіку²⁾. Мій³⁾ теперь

При свої справі⁴⁾. Двері на роствір,

А п'яні ті коморники хропуть

На глум ті свої службі⁵⁾. Я вино їм

Отак заправила⁶⁾, що смерть теперь

Питаєсь у житя, котре з них дуще⁷⁾.

Макбет (у середині).⁸⁾

Га! хто там⁹⁾?

Леді Макбет.

Я ся бою, що они

Провергли ся, тай діло не вроблене¹⁰⁾.

Я тут лиш грожу ся, а він жис?

З пої ожних говірок нічо' ни є. (Чути двонок).

Я йду, тай зараз і по всему буде.

О Дункан, Дункан, вара цего дзвону!

Він кличе тя чи в ад, чи в жизну ону.

1) В А. отсей двостих передано так:

Що їх впоїло; то мене вкріпило;

Їх вхолодило, а мене загрило.

Натомісь у Б.

Що їх впоїло, дало ми відвагу;

Що їх звалило, то мене загрило.

2) В Б. сі 3 рядки передані так:

Сова отце гукнула, вартівник

У долі, що его нічний привіт

Напоминає страшно.

В А. натомісь: то гугач десь так загув, Той вартівник нипевний так сердито Кричить добраніч. 3) Б. він. 4) Б. при ділі. А.: Саме отеперь десь З ним діст-ця, що діст-ця уже. 5) Б. хріпки глумят ся їх службі; А. як ніч та п'яні. 6) А. Я дала їм такого у вині; Б. Я так напій заправила для них. 7) А. хто з них дущий; Б. смерть з житєм теперь ся вадят, чи в'ни живі, чи мертві. 8) А. за подрев. 9) А. і Б. Хто там? ге! 10) Перв. поймилось; Б. І то ся не зробило.

Ох, нас требанок¹⁾ губить, не учинок!
А цить! — Я сугаки 'му²⁾ на спошеві
Поклала, мусів їх найти. — Коби,
Як спав, до мого батька він
Не був такий подібний зовсім був³⁾,
Я з ним би і сама опоралась
Була⁴⁾. Мій чоловік⁵⁾

(Макбет виступає).

Макбет.

Уже готове⁶⁾.

Не чула ти нічо⁷⁾?

Леді Макбет.

Сову, свершка⁸⁾.

Нічо' ти не казав?

Макбет.

Коли?

Леді Макбет.

Теперь.

Макбет.

Як увійшов⁹⁾?

Леді Макбет.

Ага.

Макбет.

А чуй! в ген-ті¹⁰⁾

Кімнаті спить хто¹¹⁾?

¹⁾ В. Пруба. ²⁾ Б. Їх сугаки. ³⁾ Б. так дуже Він саманав.
⁴⁾ Я була би не діло сама зробила. ⁵⁾ В А. цілу репліку передано:

Ох мині лишенько! Я бою ся,
Що в'ни ся попромітували, та й
Нічо' ни вдіяло ся. Ни учинок,
Але требанок вихає нас в біду.
А чуй! — Я сугаки*) їх претці положила
Му на спошеві, мусів їх найти.
Коби ни був до мого він батька
Такий подібний був, я була би
Сама отце зробила. — Муж мій! Ну?

⁶⁾ А. Уже по всему: Б. То діло вже зробив. ⁷⁾ Б. гомін.
⁸⁾ А. і Б. Сову лиш чула та свершки. ⁹⁾ Б. як я зійшов. ¹⁰⁾ Б.
у другі там. ¹¹⁾ А. Світлиці хто ночує?

*) Перв. кінчарі.

Леді Макбет.

Дональбен.

Макбет.

Сумний

Це вид¹⁾.

Леді Макбет.

Пусте набрав до голови
Собі казати, що сумний це вид²⁾.

Макбет.

Оден сміяв ся у просонку³⁾, другий
Знов крикнув⁴⁾: „Головництво!“ так, що аж
Оба провергли ся. Я слухаю⁵⁾.
Они перехрестили ся, тай знов
Поусипали⁶⁾.

Леді Макбет.

А тверезі дуже⁷⁾...

Макбет.

Оден з них крикнув: „Боже нас ратуй!“⁸⁾
„Аміль“ повторив другий, гей би в'ни
Мня виділи, як стою я з отцими
Катівськими⁹⁾ руками. „Боже крий нас!“
Кричав оден, а я 'му і „аміль“
Не міг на це сказати¹⁰⁾.

Леді Макбет.

У такі

Не заходи гадки¹¹⁾.

Макбет.

А чо'-ж „Аміль“

Не міг з'ирчи я навіть? — Божої

¹⁾ Б. Смутна це окоглядь; А. (Обзираючи свої руки:) На це дивитись страшно. ²⁾ Б. Пусте до голови Тобі прийшло казати, що „смутна Це окоглядь!“ А. Так пусте Казати. Чо' би страшно? ³⁾ Б. в-ві сні. ⁴⁾ Б. Оден кричав знов. ⁵⁾ Б. Я стояв і чув це: А. Я стою та лиш слухаю. ⁶⁾ Б. В'ни вітак нічну молитву Лиш провели тай знов уснули. А. а в'ни сказавше отчеша поулягали Назад. ⁷⁾ Б. По два ід землі. А. Отам они оба і спють. ⁸⁾ А. і Б. Крий Бог нас! ⁹⁾ А. кривавими. ¹⁰⁾ Б. Їх страхови Прислухуючи ся, не міг я предці „Аміль“ сказати на тото „Крий Бог нас!“ В А.: як я їм ся підслухаю. Я ни міг Речи за ними Аміль, як они Казали: Крий нас Боже! ¹¹⁾ А. Ни гадай над цим уже!

Молитви¹⁾ дуже, дуже треба було
Мині, а тут одно то навіть „Аміль“
Застрягло ми в грудах²⁾).

Леді Макбет.

Такі діла

Отак³⁾ не треба розберати, бо

З розуму можна ще зійти би.

Макбет.

А

Мині здавало ся, що все хтось кличе⁴⁾):

„Не спить ви, люде, о не спить ви вже,

Бо Макбет ріже сон! той сон солодкий⁵⁾),

Що троски⁶⁾ ваші присипляє⁷⁾), що

Убиті сердечка гоїть він ваші,

Той сон, що сили ваші з'роблені

З'гаровані, спрацьовані, вертає,

Той сон, що він замучені розпуці

Вкриває домовину⁸⁾).

Леді Макбет.

Що казав ти⁹⁾)?

¹⁾ Перв. Покрови; так і В. ²⁾ Б. в бурлаці. В А. сю репліку читаємо так:

Але чим у ми міг я
Сказати Аміль? Дуже, дуже треба
Ми було слова божого, а претці
Мині в'но в горлі стало.

³⁾ Б. на такий це спосіб. ⁴⁾ Б. Що чую, як волає хтось;
А. чую я в одно, як каже хтось. ⁵⁾ Б. дод. і невинний. ⁶⁾ А. тоски.
⁷⁾ Б. Запутаний клубок тих тросків ваших Роспутус. ⁸⁾ Зам. отсих 5
рядків читаємо в А.

Насущний відпочинок, тую масть
На мозолі криваві ваші, лік
На серця ваші вбиті та зболені,
Той другий світ у цему світі, того
Живителя передного в житю.

Натомісь у Б.:

що кожді днині віку
Він смерть є, купіль на труда ті ваші,
На серця рани бальсам, друга справа
Гостинної натури, головний
Живитель же на празнику життя.

⁹⁾ Б. Як думаєш? А. Що кажеш?

Макбет.

Оно в одно¹⁾ волато на ввесь двір²⁾:
„Не спить вже більше, Гляміс сон зарівав³⁾,
Тиму-ж не меть⁴⁾ і Кодор більше спати!
О, Макбет спати вже не ме⁵⁾, не буде!“

Леді Макбет.

Так хто казав⁶⁾? Лиши це, честний тане⁷⁾.
Як ти собі отак меш припускати
Отце до серця і до голови
Собі це наберати, то охлянеш
На силі⁸⁾. Йди, возьми собі водиці,
Та вмий отці червоні свої свідки⁹⁾.
А сугаки на що сюда приніс¹⁰⁾?
Повідноси назад їх!¹¹⁾ — А коморних
Посоков¹²⁾ замалюй.

Макбет.

Я вже не піду¹³⁾;

Як нагадаю лиш, то вже ми страшно
Не ще дивити ся!¹⁴⁾...

Леді Макбет.

Перепуде¹⁵⁾!

¹⁾ Б. усе. ²⁾ А. Аж по усе́му замку чути було. ³⁾ Б. Убив той сон. ⁴⁾ Б. не буде. ⁵⁾ Перв. не меть, А. і Б. не буде. ⁶⁾ Перв. волав: так і в Б.; А. Та хто це так кричав? ⁷⁾ А. О милий мужу. ⁸⁾ В. Б. передано:

Підвалюєш усю шляхотну силу,
Бєли усе так хороши́ти ти
Си в голов набєраєши.

Те саме в А:

Ти хочєш зовсїм дати ся росну́ці?
Чо' заходитьи у такі гадки
Пусті?

⁹⁾ Б. вмий брудне отце свідомство Собі з руки. А. Гидкий цей пощик з рук. ¹⁰⁾ Б. з собов пови́носив. ¹¹⁾ Б. они най там! А. їм мі́сце там. ¹²⁾ Б. кровйов. ¹³⁾ А. ни йду вже там; Б. вже бі́льше. ¹⁴⁾ Зам. сього в А.:

Мині є лячно,
Коли собі лиш нагадаю, що
Отце я наробив!... Я бі́льше там
І ні подивю ся.

Зближене до сего Б.: ...ми є... як... Дивити ни відважусь.
¹⁵⁾ А. О жусе ти! Б. Плоходу́ше!

Мині дай сугаки! Мерці¹⁾, то лиш
Мальованя²⁾, нічо' білш; ними³⁾ лиш
Дітий полошаєсь⁴⁾. Ёсли іде
Ще з него кров, то нев коморників
Позамальовую⁵⁾, аби здавалосьь,
Що це робота їх⁶⁾.

(Леді Макбет прич. На дворі пукають).

Макбет.

А чуй!⁷⁾ — Ох нащо-ж

Я перейшов, що всего страшно ми!⁸⁾...

Які ми руки! Очи з голови

Кліщами виривають!⁹⁾ Горе! Годна-ж

Уся вода, що є в усіх морях,

Відмити кров від рук отцих моїх?¹⁰⁾...

О, переже она усі моря

Ті сино-голубі забагровить,

Ніж годна руки мої ці відмить!¹¹⁾

(Леді Макбет приходить).

Леді Макбет.

Диви¹²⁾: і мої руки вже такі¹³⁾;

Да я би ся встидала бути таков

Полохов, як це ти¹⁴⁾. В полуднішню

¹⁾ Б. Вмерлі і сплющі; А. сон і смерть. ²⁾ А. і Б. образи
³⁾ А. чортом мальованим. ⁴⁾ А. пукають. В Б. лиш дитине око
Чорт намальований полошити. ⁵⁾ А. обмащу; Б. позолочу. ⁶⁾ А. бо
то в'но мусит-ця здавати, що це їх Робота. Б. аби вина їх їм за-
плачена була. ⁷⁾ Б. Відки пукіт? А. Де то пукає? О, о!... ⁸⁾ А.
коли я від найменшого ти шелесту вже постиваю. ⁹⁾ А. в'ни очи
з мене рвуть кліщами. ¹⁰⁾ В Б. передано так:

Чи-ж може вся вода, що є в морях,

Цю руку мою від криви обмити?

В А.: чи-ж всі води цього світа кров отцу обмиють ми з руки?

¹¹⁾ В Б. передано:

Ні, борше закрасить рука ця всі

Моря червонно аж до дна, що зелінь

Перемінять ся їх у багор.

В А. остатній рядок: І зробить ти з зеленого черлене. ¹²⁾ А.
Ади; Б. От. ¹³⁾ А. дод. як твої; Б. твої барви вже. ¹⁴⁾ А. всти-
дала такого серця полотняного; Б.:

Да претці я встидаю ся, що й я є

Така полоха, як і ти.

Щось порту пукає¹⁾. — Ходім си пріч²⁾.
Крапіночка водиці³⁾ заполочеть
Усе, що й визначно нічо' не буде⁴⁾.

Як це охляв!⁵⁾... (На дворі пукає).

А чуй, знов⁶⁾ пукає!

Нічну одежу борше верж⁷⁾ на себе.

Щоб не повсипаних нас не застали⁸⁾.

Чого-ж стовпієш так, та у гадках

Неначе в хмарі беш ся?⁹⁾

Макбет.

О, мині би

Це легше¹⁰⁾ було каменем стовпіти¹¹⁾,

Ніж мав бих я до цього був приспіти¹²⁾.

А пукаєш? — О, Дункана кобе-сь

Міг випукать мині ти с того світа!¹³⁾

(Ще пукаєть. Обоє пріч).

Трета сцена.

Там де перше. Портарь виступає. Пукає ув одно.

Портарь.

Цей пукає¹⁴⁾ раз за себе, не жалуючи! Да як
би то прийшлось¹⁵⁾ у пеклі бути портарем, тогди

¹⁾ Б. У порту с під полудня; А. (На дворі пукає). А чуй, це пукає у порту*) хтось. ²⁾ Б. гет собі; А. собі в кімнату. ³⁾ Б. Крихіточка води; А. Капіночка. ⁴⁾ Б. Збере учинок з нас, який тогди він легкий! А. Заполочить усі гріхи. Легоньго стане так нам! ⁵⁾ А. Як зовсім бо охляв ти на душі! Б. Твоя себність тя лишила. ⁶⁾ А. це ще раз. ⁷⁾ Вбери боржі. ⁸⁾ А. аби нас ни повлягнених ни найшли; Б. не найдено. ⁹⁾ А. Та бо ни побивай ся ти так страшно! Б. Та бо не стій такий ти скривлений Та у гадких запропащен! ¹⁰⁾ Б. дішше. ¹¹⁾ Б. сам себе не знати. ¹²⁾ Б. як мій учинок знати. ¹³⁾ А зам. сеї репліки має лиш два рядки!

Зваляв си душу, в'на вальть мня з ніг! (На дворі пукає).
Скорний ти Дункана! Коб-єсь ти міг!

Б. натомісь: Випукай ти Дункана зі сну; о, щоб ти міг!
¹⁴⁾ Б. Це пукає; А. Єй Богу, це пукотанє. ¹⁵⁾ Б. Як би був хто;
А. Як би чоловік був.

*) Рукою Ом. Парт. поправлено: у браму.

було би аж коли ключем обертати¹⁾), не бійсь! — (Пуканє). Пук, пук, пук! — Я²⁾ хочу отце с кождої нації по одному до пекла пускати, а зачну від наших шоцьких єусід³⁾). — Хто там, до⁴⁾ чортової матери? — Маємо Англіка, що горячим біфтеком подавивсь. Ходи, ходи! Тут маєш де біфтики печи, аж доки сам на біфтик не спечеш ся та не з'їш ся⁵⁾). (Пуканє). Пук, пук, пук! Хто там, до найстаршого чорта?⁶⁾ — Ёй Богу, Француз, що вже всі кавярні цілого світа обійшов, та на решті сюда прийшов, чи не лучить ся що по собі. Ходи, ходи! -- зараз принесє тобі рогата кавярка чорної кави, і то горячої аж ну! — коб-есь собі лиш язик не опарив⁷⁾). (Пуканє). Пук, пук, пук! — Не дають віддуху!⁸⁾ — Хто там? — Шанувавше чортівські слухи — Німець, що стома і кілька ще книгами довів діськи⁹⁾), що немає ні пекла ні неба. — Прошу, прошу! Тут польські „gorzkie żale“ переводити меш для німецьких небіжечок, що за Ёзуїтами і в пекло не турали, не то що!¹⁰⁾ — (Пуканє). Пук, пук, пук! — Ще не кінець?¹¹⁾ Хто там¹²⁾), до всіх рогатих чортів!? —

¹⁾ Б. То мав би що ключем крутити; А. то би ни мав иншої роботи, як лиш ув одно ключем крутити. ²⁾ А. і Б. вас. ³⁾ А. у. ⁴⁾ Б. найстаршого чорта ради. ⁵⁾ Б. маємо закупня хлібів, що завісив ся, бо з надії на добрі жнива нічо не звело ся. — Саме у добрий час! Лиш постарай хусток багато, бо тут буде коли упривати. А. Жид, що закупив хліба, а через добрі жнива* і повісивсь. Добре, хлопче! Лиш абє-сь мав доста хусточок, бо тут прийде-ця упривати, а то ще ни абияк. ⁶⁾ Б. другого чорта ради; А. у другої дїтьчої матери. ⁷⁾ Б. Це певне двіличник, що за і против обох скаргівих міг присягнути, що за божєв волев опшукував доста, а преді не міг ся у небо випукати. Сюда, двіличнику! А. Бігме, масний язичок, що вмів тобі обілич, і то лице до лица божитись. Той тобі ни одного вже масним своїм язичком обмастив, а претї ни міг ся ним до неба вмастити. Прошу блище, масний язичку! ⁸⁾ А. і Б. вас. ⁹⁾ Перв. акурат. ¹⁰⁾ Б. Дішравди, англійський кравець, сюда гримнений. бо матерії з французьких шараварів украв. Сюда, кравче! тутки є доста грани для твого зелізка. А. Абих ни жив, коли ни ляцький кравець, що за козацькі шаравари до пекла діставсь! — Сюда, кравче, тут є де тобі зелізко гріти. ¹¹⁾ Б. Нема вже віддуху. А. А ни буде вже тихо? ¹²⁾ Б. Хто ви? Далі А. і Б. вас.

*) Перв. добру врожу.

Це вже, бачу, не є проста з моста, а якийсь лядський моспандзій! — „Bardzo proszę jegomości!“ — В отім там мідянім кітliku козак. — Ого! утік наш панок! Матбути 'му чи не Гумань привидівсь? Цур єму! Через вражі козаки годі буде Ляхови у пекло і понюхати! — Да¹⁾ тут за студено пекла гратись²⁾; а то думав я є кождої нації і є кождого стану по одному пускати, що їм дорожечка у „огненноліпнії чертоги вічного радованія“ червоноіов калиноіов понадвисала³⁾. (Пуканє). Зараз, зараз! — Мое „духовное наслаждательное наблюданіє“ уже на цей раз „совершенно бисть“⁴⁾. (Отворяє порту. Макдоф і Ленокє виступають).

Макдоф.

Так пізно спати в вас поляговились,
Що так заспав, мій друже?⁵⁾

Портарь.

Єй Богу, пане, що ми напивались аж до других півнів⁶⁾. А п'ятика, пане, зробить є чоловіка, що хто єхоче⁷⁾.

Макдоф.

На приклад?⁸⁾

Портарь.

З жонатого, на приклад, зробить тріщука. Да то, на приклад, не такого тріщука, що 'му, на приклад, зазулі в гніздо несуть ся, але такого тріщука, що 'му зазуляки в гніздо несуть ся, а то по кілька на одну ніч, по часови навіть і в днину, не то що. Наш панотець, на приклад, казали оногди ка-

¹⁾ Б. Але. ²⁾ Б. для пекла. ³⁾ Б. Я ни хочу білше чортового портаря грати; я думав є кождого стану по кілька пустити, що цвітдоргов до вічного вогню радости мандрують. А. Я ни хочу вже бути дїтьчим портарем. Я думаю, що прийшло би мині перепускати тудя людей є кождого стану, котрі ключзілеов дорогов до пекла мандрують. ⁴⁾ А. і Б. Прошу вас, ни забудьте лиш бідного портаря! ⁵⁾ Б. ти пішов єсь, друже, Ще пізно так вєтаєш? А. ляг ти спати, чоловічку. ⁶⁾ А. і Б. ними аж д. д. Курий. ⁷⁾ А. дає трояку понуку; Б. дає за все понуку до трьох річий. ⁸⁾ А. яку-ж то трояку понуку дає п'ятика? Б. Котрі то є ті три річи, що в'на дає до них за все понуку?

зане, що чуда уже не творять ся по світі; да як би то они часом, замість у євангеліє, заглянули, на приклад, у комору по за полібічки, тогди би, наприклад, засьпівали собі на осьмий глас: „Просвітиху ся мні світ незримий“, або: „Видіхом світ истинний, обрітохом нагайку дротяную“, і так далі, на приклад. Да це не во гнів вам, пани; ви знаєте, наприклад, що п'яний чоловік свічку не загасить а засвітить, чи то пак не засвітить, а загасить¹⁾.

Макдоф.

Твій пан уже устав? (Макбет виступає).

Портарь.

На тілький пукіт

І умерлий устав би. Озьде в'ни²⁾.

¹⁾ А. До синих носів, до спання тай ще до чогось. До женихання, пане, дає она понуку і ни дає, бо она одним боком додає волі, а другим боком бере волю, тиму то можна і назвати перевізником женихання: с цього боку піджидає, с того боку гасить; с цього боку юдить, с того боку полощить; с цього боку кладе на ноги, с того боку валить з ніг, коськає 'го, дає 'му до брехні і лишає 'го маком. Б. Єй Богу пане, червонні носи, спанє і сич. Блудзтво, пане, вона нагонить і відгонить: нагонить жадобу, але відгонить справунок. Тиму можна сказати, що п'ятика є двіличник блудзтву: в'на 'го робить і в'на 'го зрюбає; ему досажує і его зсажує; дає 'му відвагу і бере в него вагу; іде до него і йде з нічим; наренті улизує 'го в сон, тикає 'му до брїхві і т. д. як А. Далі в А.:

Макдоф. Мині видит-ця, що она тобі дала сегодня гаразд¹⁾ до брїхві.

Портарь. Так, пане, она мині влізла аж у самий бурлак²⁾. Алеж бо я ї за то віддав, і мині видит-ця, що она мене боялась³⁾, а ни я ї. Бо хоть она мині зо двічі стільчика підложила⁴⁾, то я претці ї на ренті так змудрував⁵⁾, що она мусїла мині назад з бурлака лізти⁶⁾.

²⁾ Б. Збудило пуканє. От озьде. В А. єї дві реплїки стягнуто в одну:

Твій пан уже устав? Ми пуканєм
Его скорняли, бо він озьде й сам.

¹⁾ Б. що і тобі тикала п'ятика сеї ночі. ²⁾ Б. тикала аж у саме горло. ³⁾ Б. то я з нею рівнався. ⁴⁾ Б. мене зо двічі збивала з ніг. ⁵⁾ Б. віддавав ї вет за вет і метав себе від неї а ї від мене. ⁶⁾ Б. доста того, я ї мав за виметки.

Ленокс.
Вам, честний пане, добрий ранок!¹⁾

Макбет.
Вам
То само же?²⁾

Макдоф.
Король уже устав,
Вельможний пане?³⁾

Макбет.
Ні ще.

Макдоф.
Він велів ся
Збудити дуже рано⁴⁾; ї волосочок⁵⁾,
А був би я заспав.

Макбет.
Я заведу⁶⁾
До него вас.

Макдоф.
Ваш любий труд⁷⁾, але
Усе таки труд трудом⁸⁾.

Макбет.
Любі речі
І труд гоють. В отці вас прошу двері⁹⁾.

Макдоф.
Я сміливий, да служба так велить¹⁰⁾
(Макдоф пріч).

Ленокс.
Король сьогодні їде?¹¹⁾

¹⁾ Б. добрий день; Б. День добрий. ²⁾ А. На взаєм. Б. обом вам н. в. ³⁾ А. А відь король устав вже, честний пане? ⁴⁾ А. Казав ся досвіта. ⁵⁾ А. Аби на волос; Б. Він казав ми, Щоб рано в него бути; трохи, що-м ни опоздив ся. ⁶⁾ А. поведу. ⁷⁾ А. Я знаю, що вам цей труд є милий. ⁸⁾ Б. Але усе він труд. ⁹⁾ А. Сли робота мила, То й труд солодкий. У отці йдїть двері. Б. Робота, що з охотов ми і робим, труд гоїть. В ці двері! ¹⁰⁾ А. Я буду кликати, бо так казав. Б. Я відважусь увійти, Бо служба моя так приписуєть. ¹¹⁾ А. і Б. їде сьогодні відци вже?

Макбет.
Так велів¹⁾).

Ленокс.
Але-ж непевна була ніч вам!²⁾ — Де
Ми спали, вітер завалив горни³⁾,
А у повітрі чути було, кажуть,
Таке приказуванє та зойки,
Неначе хто конав би. Вповідують,
Що чути було, як щось голосило
Крізь ў-ніч о пожарах та о зарвах;
Земля трясла ся, як у фрибрі, кажуть⁴⁾.

Макбет.
Непевна⁵⁾ була ніч.

Ленокс.
Такої я

Ще не запам'ятав⁶⁾.
(Макдоф вертає).

Макдоф.
О, страх, страх, страх!
Якого ні чувати, ні видати!⁷⁾...

¹⁾ А. Сьогодні ще, бо так постановив. ²⁾ А. Ця ніч якась ниспокійна дуже Нам була. Б. Була-ж ніч се люта! ³⁾ А. димники всі завалили ся. ⁴⁾ Остатніх 6 рядків у А. передано так:

На воздухах щось вило-завивало,
Харчило щось, гей ніби-б хто конав,
Приповідало щось, та все страшні
Приказувало речі о пожарах
Та о біді великі. Іалиця
Ціліську ніч пищала, а земля
Трясла ся, як в пропасниці які.

В. В. натомісь читасмо:

І як уповідають, чути було
В повітрі йойк і стогнанє, неначе
Би хто конав, і пророкованє
О лютих пожарах і бунтівництвах,
Що виведуть отці страшні часи їх.
Сова всю ніч приповідала: кажуть,
Що ся земля трясла, неначе в фрибрі.

⁵⁾ А і Б. страшна. ⁶⁾ А. Такої з роду Я ни зтямив ще. Б. недавня пам'ять Моя такої й не пригадує Собі. ⁷⁾ В. Ні серце не пійметь це, ні язык не приповість. А. Ге, гвалту! люде! Таке-ж би хто вповів чи зміркував?

Макбет і Ленокс.

А що там?¹⁾

Макдоф.

Головництво²⁾ уломилось
У церков божу й збавило життя!³⁾...

Макбет.

Життя!⁴⁾

Ленокс.

Чи не король?⁵⁾...

Макдоф.

Ідїт в кімнату

Та станьте каменем!⁶⁾... Лишіть мене!⁷⁾...

Ідїт сами, дивіть ся... Уставайте!...

Ге, люде, уставайте!

(Макбет і Ленокс пріч).

Бийте в дзвони!⁸⁾

Держави зрада!⁹⁾ головництво! Банку!

Де Дональбен? Де Маком? уставайте!

Лишіте спати, та на страшний суд

Біжіть дивитись!¹⁰⁾... Банку! Маком! де-сте!...

Як ті мерці з гробів поуставайте!

Аж тут вздрите ви гріб!¹¹⁾ дзвонїт на ївавт!

(Чути дзвін. Леді Макбет виступає).

¹⁾ А. і Б. То що таке? ²⁾ А. і Б. перед сим словом мають ще по одному реченню. А. Тепер судома аж зробила ся судомов! Б. Погибіль зробив тепер найгірше своє діло. ³⁾ А. Розбило церков божу помазанну, Тай видерло жите. Б. ширше:

Забійство свитокрадзьке уломилось

В господную священую святиню

І викрало жите з будинку.

⁴⁾ Б. Що ви кажете, жите? ⁵⁾ А. Як? королеви? Б. Ви це на їх величество? ⁶⁾ Б. та скажіте вапні очі новов Горгойов. А. У середину, та засторойте. ⁷⁾ А. Це ви минї уповідати. ⁸⁾ А. йдїт дзвонїте! ⁹⁾ А. Державозрадатво. ¹⁰⁾ А.:

Сон лиш налічман смерти; йдїт дивітесть

На истенну! Вставайте та дивіть —

Це страшний суд прїйшов!

У Б. сей уступ передано так:

Стрясьть мягонький сон, той образ смерти,

Із се і подивіть ся на узір

Страшного суду!

¹¹⁾ А. Вставайте яко з мертвих та дивітесть. На цей покай! Б. як ті духи Прийдїте мерзови чоло поставить!

Леді Макбет.

Тут¹⁾ що такого? що це за зойки
Усіх в дому озворушили так?¹⁾

Макдоф.

Не вам це чути, пане моя годна,
Коли прожити ще яку годину
На світі хочете²⁾. (Банко виступає).

О, Банку, Банку,

Король убитий наш!³⁾...

Леді Макбет.

Крий Господи!

У нас?⁴⁾

Банко.

Хіба-ж це не однако страшно,
Де небудь би й було?⁵⁾... Макдофе,
Скажи, що ти ошиб ся, що тобі
Привиділось лишень!⁶⁾

(Макбет і Ленокс вертають).

Макбет.

О!... і про віщо-ж

Я хоть годинув передом не вмер!⁷⁾...

¹⁾ Б. То; А. Ох нуждо, а то. ¹⁾ А. зойк такий страшний,
що ворухнув Усіх у цім дворі? Б.:

Такі страшні зойки скликають всіх
Спанців у сім дому! кажіть! кажіть!

²⁾ А. передає сю репліку так:

Вельможна пане,

Ни вам ці вісти чути: чиядина

Могла би вмерти зо-страху, таке

Учувши лиш.

Натомісь у Б. читаємо:

О леді делікатна, не для вас

Отце, що знаю-я, уповідати;

Це челядинським слухам повторити

Беспечний був убій би.

³⁾ А. вбитий наш пан і наш король! ⁴⁾ А. Ох горечко-ж!
У нашім домі! ⁵⁾ А. Страшно, де-б ни будь; Б. де би й було. ⁶⁾ А.
О Тефку мій, скажи, що це ни правда! Переири ся сам! Б.:

Мій Макдоф дорогий, відклич це і

Скажи, що це не так, ти прошу!

⁷⁾ А. О щоб я був Годинув передом лиш був умер О-перед
цего! Б. Щоб був я хоть годинув вмер наперед!

Тогди минї би було ся здавало,
Що я ожив, не вмер!¹⁾... Пропали наші
І гаразди, і щирість й пошанівки!...
У цих склепах тепер як без душі
У тілі! Ні-ким їм вже пофалитись!²⁾....

(Маком і Дональбен виступають).

Дональбен.

Кому нещастє сталося?³⁾

Макбет.

Вам, а ви

Нічо' й не знаєте!... Вже головиця
Житя і віку вашого минулась!⁴⁾...

Макдоф.

Король, отець ваш⁵⁾, вбитий!

Маком.

Боже! хто-ж?...

Ленокс.

Коморники, здаєть ся⁶⁾. Руки, тварь,
Криваві були в них⁷⁾, а сугаки

¹⁾ А. Я бих був щасливий у цьому світі був! Б. Тогди би я щасливо був тривав. ²⁾ А. передає ті 3 рядки так:

Тепер нима

Нічого доброго нам сподіватись.

Усе пусте, все до нічого, все

Без ласки і без чести! Нас минуло

Вино, а нам лиш дріжджі ся остали

На пофаль, більш нічо'.

Натомісь у Б. читасмо:

Бо від тепер не має в світі вже

Нічого важного, все фрашки лиш;

Покойна слава й ласка вже; житя

Вино вже сточене, лишаять ся

Лиш дріжджі цим склепам. (Справляє на замок).

³⁾ А. Це на кого нищастє трафило? Б. Кого тут... ⁴⁾ А.:

Головиця

Від вашєї криви уже минулась,

Нора уже пропала, що жите

Вам дала.

Б. Причина, голов, початок вашєї криви минулись, Істочник затканий. ⁵⁾ А. Батько ваш лежить. ⁶⁾ А. і Б. Коморників робота...

⁷⁾ А... лица були обкирвавлені; Б. кровіов назначені.

Лежали навіть ще і не обтерті
При них на подушках. Як ми у них
Питали, то они змішались зовсім,
І видивились¹⁾ лиш. Не було що
На них ся звірити²⁾.

Макбет.

Я жалую

Теперь, що-м їх убив³⁾.

Банко.

А це-ж ви що⁴⁾

Зробили!?

Макбет.

Може-ж чоловік хіба

Усе на раз, і розум свій тримати,
І серцю волю дати? — Ні, не годен.

Отак любов до пана любого

І мій розум це випередила.

Бо лиш собі міркуйте: тут лежить

Мій пан, мій Дункан любий, як він є,

В багрових кривих зовсім закрашений,

А рани ті єго, неначе уста

Невинні, мсти просящі; тут же знов

Кати єго остеклі з сугаками

Іще кривавими, ще думав бесь,

Від свого ремісла чортівського

Горячими! Чи-ж я, або і хто би,

Що серце чує в собі. а в тім серци

Любов, — чи-ж міг би був ся стримати?⁵⁾

¹⁾ Б. повитріщались; А. очі повивалювали. знай безумні.

²⁾ А. О, ни було що на них Повірити житя! Б. Не було з людзьким
ся житєм на ні злишати. ³⁾ Б. О як жаль мині на ярість мою, що-м
їх убив! А. що я їх з опалу... ⁴⁾ А. і Б. на що. ⁵⁾ В А. отсю ре-
пліку передано так:

Або-ж хіба хто може

І мудрим, і пологим, і твердим

І встеклим, вірним, обоятним — все

Одним це духом бути? Певне, що

Ніхто. Мій розум уступивсь на хвилю

Був мому серцю. Тутки Дункан в кривих

Ниначе в купели, тут рани єго

Леді Макбет.
Держіть мене!... Ох¹⁾...

Макбет.

Діздріть паню хто!²⁾

Маком (з Дональбеном відійшовши на бік).

А ми-ж нічо' не кажемо? Це-ж мало-б
Нас обходити душе всіх³⁾.

Дональбен.

Що-ж нам двом⁴⁾

Тут говорити, де у кожді шпарі⁵⁾

Зіпаючи як світ, як ті пащі.
Де світові кінець, — а там убійці
Завалені й свіжіськов кровійов ще,
І ножі їх криваві. Міг би-ж хто,
Що чує в собі серце, а в тім серці
Ще милість і відвагу, втерпіти
Та не всадити ніж в головники
Прокляті?

В Б. ту саму репліку передано так:

Хто є помішаний
Й розумний. вірний і неперивірний
До кого, сам при собі і безсебний —
Усе нараз? Ні оден чоловік
Люби бо поквав випопередив
Нагадивий розум. Отут лежав
Це Дункан, срібне тіло забланене
Му кровійов золотов, і рани ті
Зіпаючи, неначе би проломи
В натурі за-длі устя знівечі, —
Там знов у красі свого ремісла
Лежали ввійники, їх сугаки
Безвстидно зовсім вгорнені у кров.
То-ж хто, хто має серце до любви,
А в серці тім відвагу — ту любов
І показати, міг ся стримати?

¹⁾ А. Ох, я гину! Б. Най відведуть мня! О! ²⁾ А. Гляньте
хто до леді! ³⁾ А. передає сю репліку:

Що ми тут застороніли,
Коли пригода ця найдуще нас
Би мала обійти?

⁴⁾ Б. Що-ж ми масм. ⁵⁾ Б у кожді дероци.

Чатує потай смерть¹⁾ на нас?²⁾ Вмикаймо
Ми відси; плакати буде ще коли³⁾.

Маком.

А горю нашому простоволока⁴⁾.

Банко.

Чо' паню хто не діздрите?⁵⁾ (Леді М. відводять).

Ідїм

Зібрати ся, та мемо слїдити
Всїма ми пощiku отцего дїла
Страшного⁶⁾. Ми всїма⁷⁾ здуміли ся;
І чи-ж нема чого?⁸⁾... Да я за себе
У божї воли стою, і присягну
За свою душу, що она є чиста
У цьому способі⁹⁾.

¹⁾ Б. наша доля. ²⁾ Б. частуючи нам грозит. ³⁾ Б. Борше
прич лиши є него місця! Ще наші сльози не пристигли. В А. сю
реплїку передано так:

Ми маєм ми

Що тут шукати, де лукава зрада

Чатує в кождім кутіку на нас.

Тїкаймо, наші сльози ще сухі.

⁴⁾ Б. Наш біль великий на простоволоці. А. А жаль наш
ще ни розгорів ся, як би треба. ⁵⁾ Б. Най діздрить леді хто! А. По-
дивіт-ця хто до леді! ⁶⁾ Б. передає ті 3 рядки:

А скоро ми

Лиши нашу нагість лїпше приодїнем,

Бо нікому би могла принести нам,

То хочемо всїма ми слїдити

За дїлом тим кривавим.

В А. натомісь:

А скоро повберасмось, так зараз

Зійдїм ся тут усі, та будемо

Над цим кривавим дїлом слїдити далі.

⁷⁾ Б. усі. ⁸⁾ Б. з остраху та з нидовіря. ⁹⁾ Б. передає остатні
3 рядки так:

Я стою в божї не руці великі

І відпєраю кожду засїдку

Зрадливу потайного там якого

Лукавства.

В А. те саме передано ось як:

Нас сум усіх тут побєрас; да

Я в божї є руці і присягаю,

Що я ни втічний є ні раз нічим

У не криваве дїло.

Макдоф.
А я-ж то само¹⁾).

Усї.

Ми всї так.

Макбет.
То-ж ідїм, та ся зберім²⁾),
Відтак зійдїмось в сали³⁾).

Усї.

Так най буде⁴⁾).

(Усї прїч окрім обох принців).

Маком.

Ти як гадаєш?⁵⁾ З ними ми хїба
Не приставаймо⁶⁾. Лицимїрникам
Не тяжко жаль⁷⁾ вдавати⁸⁾; да не так то,
Як серце запечеть ся та душа
Закаменїє. Я йду в Англію.

Дональбен.

А я в Ірлянд; найліпше⁹⁾ буде, як
Оба¹⁰⁾ розійдемося¹¹⁾. Тут, вижу, люде
Сміють ся сугаками¹²⁾. А хто блищий,
Той гірший тут¹³⁾).

Маком.

А головницький нїж

Ще не пішов у пішву; нам
'Му з міри датись в бік. На конї борше!
І будь здоров собі ми не кажїм,
Але втїкаймо, як тут стоїмо.

¹⁾ А. Я знов другий. ²⁾ А. Тепер же борзо ми порадьмось;
Б. Тепер ся злагодьмо-ж, як музям це Пристоїть. ³⁾ А. Тай у сві-
лици походїмось. ⁴⁾ А. Добре. ⁵⁾ А. А ти що робиш? Б. Ти що
тепер робиш? Гадаси? ⁶⁾ А. Ни держїм ми з ними. ⁷⁾ Б. бїль.
⁸⁾ Б. дод. що серце го ни знає. — натомїсь решта того, що в В.,
час. аж до кінця реченя. В А. отсї 3 рядки передано так:

Бо жаль вдавати той, що го ни чуєм,
І плакати насухо, де ни болить,
Лиш опустам вдаєсь.

⁹⁾ Б. Найбеспечнїйше. ¹⁰⁾ Б. Сли ми. ¹¹⁾ А. Поодиноких нас
ліпше Господь сокотитиме. ¹²⁾ А. оцїряют-ця ножами; Б. тут гро-
зить нам у кождїм усмішку сугак. ¹³⁾ А. а найблища з роду кров
То і найкривавїща; Б. А кров найблища вказуєсь...

Де правді ножами у очи зазерать,
Із відтам поли ся рубає а втікає¹⁾. (Пріч).

Четверта сцена.

О-перед замку. Россє і оден дідусь²⁾ виступають.

Дідусь.

Від сїмдесять вже гід я, пане³⁾, тямлю,
І не одного дива навидав ся,
Та всякого зазнав⁴⁾; але такої
Ще ночі, як сеїнішна, я з роду
Не тямлю⁵⁾.

Россє.

Бадечку, тим людским злоестем
Не можеть вже і небо суферяти⁶⁾,

¹⁾ В А. передано сю репліку:

Головницькі

Ще стріли всі ви впали, вися ще
В повітря; а сли хочимо беспечні
Ми бути, то вступім ся їм з дороги.
Теперь же на коня, і ни прощаймось
З ніким, але собі лиш нишком далі!
Украсти можна, сли-б лиш сами вкрались.

Натомісь у Б.:

Убійницька стріла ще до землі
Ни впала; ми найліпше зробимо,
Если з її ми міри втечемо.
Тому-ж боржі на коні! не гаївшє
Си прощанєм часу втікаймо пріч,
Як стоїмо! Де правди нїт ні ласки,
Відти найліпше щоб ся відокрасти.

²⁾ Б. Старий чоловік. ³⁾ Б. я добре. ⁴⁾ Б. В них много ни-
щастливих я годин Прожив і много дива навидав ся. ⁵⁾ Б. Але
то протів цєї ночі все, що знаю, лиш дитиняча забавка. В А. отсю
репліку передано так:

Чимало віку я уже прожив,
Або чимало де-чого я видів
На цім віку уже, а ще такої
Я ночі ни зазнав.

⁶⁾ Б. натомісь:

Ох бадечку мій добрий, небо вже
Само обурене тов людзьков гров.

Та грозить ся на цю криваву землю¹⁾.
На нї теперь повинен²⁾ бути день,
І сонечко ї світле освіщати.
А претці потемок ї укриває,
Неначе той коверець домовину³⁾.
А відь вже хоче ніч отце над світом
Запанувати⁴⁾).

Дідусь.

Незвичайне⁵⁾ діло,
Таке, як то, що цеї ночі сталось⁶⁾.
А в цей вівторок, що минув, сова
Погана сокола пишого не
Заїла?⁷⁾

Россе.

Диво! Да ще білше диво,
Як ті прекрасні коні Дункана
З стаєн ся своїх проломили, і
На раз ся повстїкали⁷⁾

¹⁾ А. отці криві землі. ²⁾ А. Що до пори, то мав би. ³⁾ А. ніч оперла світло дорогійов до нас. ⁴⁾ В А. зам. остатніх 2 рядків читаємо:

Чи не вже ніч

Узяла верьх, чи день не засоромівсь,
Що потемки тогди вкривають землю,
Коли би світлість мала і вкривати?

В Б. остатніх 7 рядків сеї репліки передано так:

Отці криваві подри грозить по
Порі є день, а предці темна ніч
Задушус світ днини на єго
Дорозі. Чи це ніч панус зовсім,
Чи день соромієсь, що потемок
Укрив лице землі неначе трунвов,
Коли би світлість мала цілювати
Єго?

⁵⁾ А. нисамовите. ⁶⁾ Б. як діло то поповнене. ⁷⁾ Б. соксла, що пишно ся зносив До неба, мишоїдая сова заїла. Б. передає сю репліку:

Коні-ж Дункана — це диво,
А правда! — найладніщі і найкращі
За себе, повстїкали ся від разу
І виломили ся з стаєн, неначе-б
В'ни воювать хотїли ся з людьми.

Подібно і в А.: (А кращих і пишиїщих і у світі Ни найдет-ця) — оногди всі стайні Потерли і поутїкали, Казав би хто, що в'ни війну з людьми Провадити хотїли.

Дідусь.

Кажуть, що

Позаїдали ся?¹⁾

Россе.

На свої 'м очі

Це видів²⁾. — Макдоф наш³⁾!

(Макдоф виступає¹⁾.)

Що чути ся?⁴⁾

Макдоф.

Хіба-ж не знаєте?⁵⁾

Россе.

Й не винайшлося,

Хто справця тому був?⁶⁾

Макдоф.

А вже-ж ніхто,

Як ті коморники⁷⁾, що Макбет їх
Убив.

Россе.

Ти Боже мій! і що-ж їм с того
Прийшло?⁸⁾

Макдоф.

А відь, що підкуплені були⁹⁾,

Бо Маком, Доналбен поутікали¹⁰⁾,

Ще й крадьма¹¹⁾ — то-ж на них і гріх кладуть¹²⁾.

Россе.

Усе аби у прочку лиш¹³⁾. Яке-ж

В'но незвичайне є, то славолюбство,

Та ялове яке, що навіть і

Свій хліб оно не знає шанувати,

¹⁾ Б. сами ся виїли. ²⁾ Б. Це дієски так; це диво видів я на свої очі. ³⁾ А. і Б. дол. іде. ⁴⁾ А. дол. на світі? Б. Що дієть ся... ⁵⁾ А. Ни чутє? Б. Ни видите? ⁶⁾ А. Ни знати, хто зробив страшне то головництво? Б. хто прикривавє діло тото... ⁷⁾ А. А знати ся, що ті; Б. А хто-ж би, як не ті... ⁸⁾ А. О годино! За віщо-ж відь би це? Б. і чого-ж в'ни сподівались по цему? ⁹⁾ А. та очі видя, Що були піднаймлені. ¹⁰⁾ А. І королевичі оба втекли. ¹¹⁾ Б. ниньком. ¹²⁾ Перв. на них ся і гріхують; Б. це-ж на них гріхованє кладе у тому ділі. А. Це їх робота була, ни кого. ¹³⁾ А. на супотрив (sic!); Б. натурі встріть.

І свою голову¹⁾. — Тепер запевне
На Макбета корона що припадесть?²⁾

Макдоф.

І виволан уже³⁾, і вже поїхав⁴⁾
У Скон короноватись.

Россе.

Мощи-ж де
Покойного?⁵⁾

Макдоф.

У Комскіль повезуть⁶⁾ їх,
В отецьку гробницю⁷⁾.

Россе.

Ви в Скон отце?⁸⁾

Макдоф.

Ба в Файф, братаничу, назад⁹⁾.

Россе.

Я в Скон¹⁰⁾.

Макдоф.

Позволь це Боже, щоб усе гаразд¹¹⁾
Ви там застали! — Майте ся здорови¹²⁾,
Братаничу, дорога в добрий час!
І щоб нові пани такі, як давний наш¹³⁾.

¹⁾ Б. рабус спосіб той, що 'му жите отримує. А.:

Лукава славохить, що свого
Питомого жита нащадок ти
Вбиваєш!

²⁾ А. Певне Макбет королем не буде. ³⁾ А. Вже і є; Б. великий. ⁴⁾ А. і Б. пішов. ⁵⁾ А. дод. поділи; Б. моці є Дункана? ⁶⁾ А. відвезли. ⁷⁾ Б. у гробницю святу, де і вітці Єго супочивають; А... де і усі померші королі... ⁸⁾ А і Б. ідете тепер. ⁹⁾ Б. дод. вертаю. ¹⁰⁾ А. і Б. тудя. ¹¹⁾ Б. Аби усе добро. ¹²⁾ Б. здорови будьте. А. Щастлива вам дорога! ¹³⁾ Остатні 2 рядки в А.:

Щоб білше там добра найшли, як злого,
А хліб новий рівняв ся до старого!

В Б. натомиє:

І погоди так Боже в добрий час,
Щоб нас новий сардак так грів, як давний наш!

Россе.

Здорові будьте, батьку!¹⁾

Дідусь.

Ви-ж то само!

І кождому с панів най Господь допоможе,
Хто кривди ся боїть, і думає на гоже!²⁾ (Усі прич).

¹⁾ Б. Старенький батечку. ²⁾ Сю репліку передано в А.:

Господь з вами!

Він світом цим рядить, ряди і нами!

Ширше в Б.:

Здорови будьте, і благослови

Вас Боже усіхох, котрі на тос стали,

Аби усе лихе на добре відвертали!

ТРЕТИЙ АКТ.

Перша сцена.

Форс. Світлиця в палаті. Банко виступаєть.

Банко.

От маєш: і король і Кодор і Гляміс —
Усе як чарівниці¹⁾ ти казали²⁾;
Да я лиш бою ся, що ти лукаво³⁾
О тоє діло⁴⁾ грав. Але оно⁵⁾
Не має твому роду⁶⁾ ся лишити⁷⁾,
А я ще маю бути і вітцем,
І коренем від много королів.
Коли же правда, що они казали⁸⁾,
Як це на тобі діськи довелось⁹⁾:
Чиму-ж не мала би ворожка та
З-отак¹⁰⁾ на мині з'іститись¹¹⁾, і мою
Надію удерзати?¹²⁾ — Але цить!
Нічо' о цьому білше! ані гадки!¹³⁾

(Сурми. Виступають: Макбет яко король, Леді Макбет яко краля,
Ленокс, Россе, бояри і трабанти¹⁴⁾).

Макбет.

Диви¹⁵⁾, передний гість наш!

¹⁾ А. Як ті відьми. ²⁾ Б. обіцяли. ³⁾ Б. погано. ⁴⁾ Б. О тоє все; А. О твою корону. ⁵⁾ А. ніхай! ⁶⁾ Б. плечу. ⁷⁾ А. Ни казано-ж, що в'на ся твому роду ни лишить? ⁸⁾ А. Сли правду в'ни казали; Б. Если же правда від них походить. ⁹⁾ Б. то на тобі, Макбет, она ся світло з'істила. ¹⁰⁾ Б. По так приконанім переднім ділі. ¹¹⁾ А. й мині... сказати правду. ¹²⁾ А. Вчинити; Б. Двигнути. ¹³⁾ Б. о тім вже! А. Тихо, ні чичирк о цім! ¹⁴⁾ А. поїзд. ¹⁵⁾ А. і Б. А!

Леді Макбет.

Як они

Не були би на нашім бенкеті¹⁾,
То все ні-по-чому би було²⁾.

Макбет.

Ми

Справляємо великий бенкет нині
У вечер, то-ж і вас ми просимо³⁾.

Банко.

Най ваша зверхність будеть ласкава
Мині повелівати по їх воли;
Я вірний їх слуга⁴⁾.

Макбет.

По полудни

Ви їдете ще де?⁵⁾

Банко.

Ще, свіглий⁶⁾ пане.

Макбет.

Бо інак був бих нині до субору
Просив вас; ваша рада всігди мудра,
І завсїгди придатна. Да сли так,

¹⁾ Б. Єго забути. То було би неначе плін який У нашему
пирі. ²⁾ В А. передано сю репліку так:

Если би-м' були

Забули це за них, то була-б напня

Забава за-ні-за-що і усе

Нам поломило ся.

³⁾ А. На вечер нині Даєм вечерю світлу; Б. даємо великий
пир т. пр. і вас на нему бути. ⁴⁾ В А. передано сю репліку:

Ми ваші зверхности

Є зовсім і усегди під руков,

І в кождім способі піддані. Звольте

Повелівати лиш.

В Б. натомісь:

Зволить ваша зверхність

Орудувати мнов, повинність моя

Привязана до вас є нерозлучно

На всігди.

⁵⁾ Б. куда. ⁶⁾ А. Так є, ласкавий.

То наш субор відложимо на завтра¹⁾.
Далеко їдете?²⁾

Банко.

Не далі, як
Аби на банкет бути³⁾. Да сли кінь
Не поспорить⁴⁾, то буду⁵⁾ з дві години
Просить у ночі!⁶⁾

Макбет.

Да на бенкеті
Допевне будьте⁷⁾.

Банко.

На безпечне буду⁸⁾.

Макбет.

Як чути ся, то ті головники⁹⁾,
Братаничі ті наші в Англії
Ся переховують¹⁰⁾ та у Ірляндї,
Та все упрямо відрікають ся
Убийства свого¹¹⁾, та хто-знає які
Поголоски пусті пускають світом¹²⁾.
Да це на завтра най, де й інші ще¹³⁾
Справунки нас чикають¹⁴⁾. Кванте-ж ся,
Щоб на вечерю ся не запізнали¹⁵⁾.
А їде й Фліне?¹⁶⁾

¹⁾ В А. читаємо:

Бо ми би були вас отце на раду
Просили у сьогоднішнім суборі,
(Бо в'на великої речі в нас значить
Усїгди) — але най на завтра це.

Те саме в Б.: Бо я був... о раду вас просив, Що всїгди
так і мудра і щастлива Була. Да лишим не хіба... ²⁾ Б. Далеко
ваша вас веде дорога? ³⁾ Б. О, так далеко, що аж до вечері Часу
ми загалить. А... вельможний пане, щоб у добрий час В вас на
вечери бути. ⁴⁾ Б. Єсли би кінь не поставив ся. ⁵⁾ Б. буду мусів;
А. прийдець. ⁶⁾ Б. є пару темних годин Собі позичити; А. Годину-
дві ушибнути. ⁷⁾ А. будьте-ж ми Безпечно на вечері! Б. Лиш не
хибуйте На нашему пиру. ⁸⁾ А. буду, пане, запевне. Б. Безпечне ні,
м. п. ⁹⁾ Б. криваві. ¹⁰⁾ Б. криють ся. ¹¹⁾ Б. Они безлично ся від-
пекують Від того вітцевбийства. ¹²⁾ Б. дивні Пускають вигадки по
світї. ¹³⁾ Б. і державні. ¹⁴⁾ Б. потребуватимуть. ¹⁵⁾ Б. а у вечер
щоб Ся видїти. ¹⁶⁾ Б. дод. з вами. В А. отсю реплїку передано так:

Чуємо, що ріднаки

Ті злющі наші утекли, оден
У Англію, а другий у Ірлянд,

Банко.

А так нам випало¹⁾).

Макбет.

То-ж їдьте в добрий час! щоб коні вам
Здорови були! а не опізняйтесь!²⁾

(Банко причі).

А ви знов, моє панство, бавте ся
До семої години, до у-вечер,
Як воля є кому. За те-ж у вечер
І веселіще буде кождому.
Ми также сами лишимось. А доти
Всі з Богом!³⁾. (Леді Макбет і бояри причі. До слуги).

Слухай, хлопче!⁴⁾ — чи ті люде
Чикають?⁵⁾

І що ни хочуть приповісти ся
До свого головництва, але ще
Й екладають бріхні, та вигадують
Всілякі непотрібні нібелії.
Да то на завтра, де і окрім цього
Ще усілякі справи нас чикають.
То-ж їдьте, і бувайте ми здорови,
А в вечер приходіть. А їде й Фліане
Це з вами?

¹⁾ А. Іде, милостивий пане. Так потріб вимагає. Б. Так, пане,
час жене нас. ²⁾ А. Вашим конім же ходу доброго! Здорови їдьте! Б. :

Зичу же

Я вашим конім шибкости і ніг
Беспечних, отже вас і поручаю
Я їх хребтам. Здорови будьте!

³⁾ В А. сю репліку передано:

Теперь же кождий най до семої
Години бавит-ця, як воля 'му;
А ми, щоб нам у вечер веселіще
Було, лишаємо аж до вечері
Сами ся. З Богом, панство!

Натомісь у Б.:

До семої години з вечера
Най кождий буде сам свій пан собі;
Це робить, що вітак ми товариству
О стілько білше ради. Й ми ся лишим
Аж до вечері самі. Доти з Богом!

⁴⁾ А. Ге! Б. Ге тамки, ти, приятелю, на слово! ⁵⁾ А. ждуть;
Б. є.

Слуга.

Перед портов, світлий пане¹⁾.

Макбет.

Заклич²⁾ сюда їх. (Слуга причі).
Бути королем³⁾,
То не³⁾ значить³⁾ нічо' ще; але ним³⁾
Беспечне бути, є що є⁴⁾. Я того
Ся Банка бою⁵⁾; він таке щось має
До себе⁶⁾, що 'го треба ся бояти⁷⁾.
Бо не лиш, що відважний дуже є,
Але і мудрий, і ретенний, і
Поважний він у кождім способі⁸⁾.
Єго одного я лиш бою ся⁹⁾.
О-перед ним мій геній так ся клонить,
Як то приповідають¹⁰⁾, що клонив ся
Марк-Антонів о-перед Цезарем¹¹⁾.
На чарівниці він сварив, як в'ни
Мене витали в перед¹²⁾, і до себе
Велїв їм говорити. В'ни вітак
Казали 'му, що буде він вітцем
Чимало королів¹³⁾. На мою голов¹⁴⁾

¹⁾ А. Ждуть о-перед замку; Б. Чикають перед портов замков. ²⁾ Б. Веди. ³⁾ А. се слово ва. ⁴⁾ Б. сли не є я ним беспечно. ⁵⁾ А. дод. чи мало; Б. Боязнъ моя к Банку Глібокаа. ⁶⁾ А. в єго повазі є таке щось; Б. у княжескі єго... ⁷⁾ Б. що в'но хоче, аби єя 'го бояти ⁸⁾ Зам. сих 3 рядків у А. читаємо

Він завзятий

Є дуже, а до того свого серця

Такий ще хитрий, що 'му все вдає-ця.

Натомісь у Б.:

Він відважний

Є дуже, і з душев єго ретеннов

Така єя мудрість лучить, що єго

Відвазі є за поводатаря

Беспечного.

⁹⁾ А. Нікого я у світі єя ни бою, Як лиш єго одного: Б. Я білше єя не бою Нікого, як єго. ¹⁰⁾ Б. Як в казці. ¹¹⁾ В А. єї 3 рядки читаємо:

Біли него

Минї так важко робит-ця усїгди,

Як Марк-Антоніови при Цезарю.

¹²⁾ Б. дод. королем. ¹³⁾ Б. Пророчески вітак єго витали Вітцем від много королів. ¹⁴⁾ Б. Минї... на голов.

Всадили в'ни лиш ялову корону,
 І лиш сухий¹⁾ скіпітер затулили²⁾
 У мою жменю, бо³⁾ чужа рука
 'То має видерти⁴⁾, а не синські
 Дістати ся⁵⁾... Коли ж отце є так⁶⁾,
 То свою душу я для Банкових
 Родів⁷⁾ лиш осквернив⁸⁾, для них заріза
 Святого⁹⁾ Дункана, для них свій мир
 На віки затроїв¹⁰⁾, і свою душу¹¹⁾
 Занапастив пеколіному врагові¹²⁾,
 Для Банкових дітий лиш, лиш для них?¹³⁾
 О нї! Лиш це ніколи¹⁴⁾ ся не стане!
 Ходи-ж на ніж зо мною ти, Банку, в брани!¹⁵⁾
 Там хто? (Слуга і два убійники виступають).

Ти на дворі¹⁶⁾ чикай, аж доки

1) Б. усихаючий. 2) Б. се слово вас. 3) Б. щоб его вітак.
 4) Б. ми видерла. 5) Б. бо спл мня не слідить. 6) Б. сли це так.
 7) Б. Банкового покоренку. 8) Б. Спюганнв. 9) Б. благого. 10) Б.
 Отрій у чашу мого мира всипав. 11) Б. мій жемчуг безсмертний.
 12) Б. врагові всего миру. 13) Б. Щоб їх зробити королями; Бан-
 ків це покорч королями! 14) Б. Доки це. 15) Б. ходи ти доле в брань.
 І клич мене на смерть або житє Боротись! — В А. 18 рядків сеї
 репліки передано так:

Він на ті відми сварив,
 Як королем мене в'ни називали,
 Казав, аби до него говорили.
 Они 'му віщували, що вітцем
 Він буде королів, мині тим часом
 На голову лиш ялову корону
 Поклали і сухе вложили берло
 У мої руки, щоб у посліді
 Дісталось у чужі, а ни кому
 С потомства мого. Сли-ж же це є так,
 То своє я сумліне занехарив
 Для Банкових дітий, для них убив я
 Благого Дункана, мій супокій
 Святий ниніапастев я затроїв
 Для него лиш самого; мою душу
 Завдав ницистому в нетрудне — лиш
 Щоб їх вкоронувати, лиш для его
 Це покорчу!... О, має так це бути,
 Ходи ти доле в побри й роздражни
 Мене до краю вже!

16) А. Там за дверьми.

Не му тя кликати¹⁾. (Слуга пріч).

Чи ми на вчєра²⁾.

З собойов говорили?

Перший убійник.

Так, на вчєра³⁾.

Макбет.

То-ж добре. А поміркувались⁴⁾ ви

Над тим⁵⁾, що-м вам казав? — що він се був,

Що так на вас вгоняв та уїдав?⁶⁾

А ви на мене гріхували ся

За пусто-дурно все⁷⁾; а я⁸⁾ довів вам,

Що це єго робота; да ще й так

Довів вам, що й дурного і сліпого

Би приконало, що це Банко був⁹⁾.

Перший убійник.

Ми приконали ся¹⁰⁾.

¹⁾ А. Закличу: Б. закличем. ²⁾ А. Ни вчєра. ³⁾ Б. Так є, пане; А... ласкавий. ⁴⁾ Б. розважили. ⁵⁾ Б. все. ⁶⁾ Б. Вас передом так дуже притискав. ⁷⁾ Б. Тимчасом ви мене невинного за того мали. ⁸⁾ Б. Це послїдним разом, як ми ся видїли, я... ⁹⁾ Зам. остатніх 3 рядків у Б. читаємо:

І показав вам, як вас тримано,
Як все вам пєовано, хто це зробив
І чим — ну, доста того, що усе,
Чим чоловіка хоть і с пів душев би
І хоть з недужним мозком, зовсїм ясно
Би приконати мусїло: це Банко
Зробив.

В А. цілу репліку передано так:

Добре-ж; а

Узяли на розвагу мої речі?
Пізнали, що то він це був, що вас
Тримав так у руках, ни ми, як ви
Собі гадали до теперь. Отце
Я чий вас ще оногди приконав,
І як за дурні манє вас, і як
Послугувано вами ся за дурно,
І хто це був такий, що вами ся
Служив за дурно, і так далі. Ну,
Це би й слїпий намацав, і дурний
Вгадав, що Банко був це.

¹⁰⁾ А. Так ви нам казали.

Макбет.

Я-ж вас¹⁾ закликав,
Аби ся запитати в вас: чи ви-сьте
Такої половяної²⁾ натури³⁾,
Аби ту вашу кривду всю на собі
Приймати⁴⁾ як рахмани⁵⁾, і нічо'
За тоє не казати 'му⁶⁾, що вас
З жінками і дітьми довів до жебрів?⁷⁾

Перший убійник.

Ми люде, не баби⁸⁾, ласкавий пане.

Макбет.

Та правда, ви рахуетесь за люде⁹⁾,
Непричком, як та приповідка каже,
Що „кождий пес гривко“. Да то не доста
На тім; бо й мижи псами той до того,
А той до того знов придав ся, як
На примір: той оден до полювання,
А той знов до овець, а той до хати,
А польовий між ними такожде
На різні способи: оден до птахи,
Оден до заяця, оден до вовка,
А другий до медведя, — як мисливець
Який, і до якого 'му стрілецьтва
Котрого з них потрібно; так і це є,
І чоловіку чоловік не рівний¹⁰⁾.

¹⁾ А. Так казав я, ба ще й далі Пішов у цему ділі; Б. Так є, і далі... Чого я нині вас... ²⁾ Б. терпливої. ³⁾ А. Чи-ж такі ви плохомуни. ⁴⁾ Б. Що хочете це все ви так лишити. ⁵⁾ А. і божко-дайли такі; Б. побожнокнигі. ⁶⁾ А. що хочите за того Бога просити ще; Б. молитись За того доброго і рід его. ⁷⁾ Перв. у старій; А. що так вас понизив Та в старій вас і вані бідні діти Це вирядив. Б.:

Що та его тяжка рука до гробу
Зібгала вас і жінку вам з дітьми
Аж у старій довела на уєгди.

⁸⁾ Б. Ми мужі є; А. Ми хлопцї є за себе. ⁹⁾ А. ви між му-щинами до хлопів... Б. В реєстрі ви рахуетесь за мужів. ¹⁰⁾ Зам. отсїх 13 рядків у А. читасмо:

як на примір
Вівчарський і хатний і гінчий пес
І саше і луговий і британ

Да сли ви між людьми найпущими¹⁾
Остатись не хотіли би²⁾, то лиш
Мині скажіть, а я такий вам спосіб
Подам³⁾, що й ви ся вічне ворога
Позбули би, і в мене си на ласку
Велику заслужили⁴⁾. Бо той Банко,
Нехай ся вам признам, мині стоїть
В великі перепоні й на заваді,
І доки 'го не збуду ся, то на-смерть
В одно му хорувати⁵⁾.

І хорт за пси рахують-ця, а претці
Ни рівні оден-одному, — отак
І люде.

В Б. натомісь.

Як бражувий, як хорт, як мішник, вужиль,
Як пніц*, як пудель, монс, полувовчок
Усі ся псами звать. Їх цінить ся
І ними служить ся лиш по-за-як
Они повільні, неворотливі,
Швидкі, слідині або хитрі є,
Яко домашніми, мисливими,
По-за-як кожного з них обдарила
Натура, і по чому кожний з них
Своє особливіще прізвище
З реєстра дістає, котре однако
Усіх їх пише.

¹⁾ А. послідними. ²⁾ Б. передає єї 2 рядки так:
Сли же маєте

І ви яке помісте у ізводі
На нинайгіршім щиблі між людьми.

³⁾ А. таку роботу дам вам. ⁴⁾ А. І ворога ся збудете, й мене
Присобите до себе. ⁵⁾ Зам. остатніх 8 рядків у Б. читаємо:
а я повірю

Таке вам діло, що єго викин
Позбуде ворога вам вашєго,
А вас до мого серця і любі
Пригорне; бо я доти нездоровий,
Аж доки він жиє, єго аж смерть
Мня виздоровить зовсім.

Остатні 3 рядки в А. передані так:

Доки він
Жиє, то я ни маю супокою,
А як єго-б ни було, то тогди
Я в кождім способі беспечний.

*) Поправлено: саще.

Другий убійник.

Пане¹⁾ мій,

Мене на світі так окривжено,
Та так обштухано, що я до всего
Готовий²⁾).

Перший убійник.

І мене та доленька

Так гарно обробила, що на все
Відважу ся, аби лиш своє щасте³⁾
Або поправити, або жити
Позбути ся³⁾).

Макбет.

То-ж вірите⁴⁾ оба,

Що Банко був вам воріг?

Оба убійники.

Віримо⁵⁾).

Макбет.

Отак і мій він воріг⁶⁾, да такий же⁷⁾,

Що за житем мнї сягаєть, так,

¹⁾ Б. князю. ²⁾ Сю репліку передано в А.:

Мнї цей світ так донилів, що я
Готовий вам на кожде звязнитись,
Аби лиш світови ся відплатити
За мої всі кривди.

Натомісь у Б.:

Мене ті неоклепані та злочні
Ті штуханні свічки обурили
Так дуже, що готовий я у преки
Все світови зробити.

³⁾ Сю репліку в А. читаємо:

А я то само.

Мене нидоля так вневолила

Та так ми досолила, що і нині
Готів або талан собі поправити,
Або жите утратити.

Натомісь у Б.:

І я оден

Такий утомлений нещастем та
Такий обіснаний від долі, що
Охічно я на кожде ся віднажу,
Аби мій лиш талан поправити,
Або єго ся збуту.

⁴⁾ А. Покмітили; Б. Це знасте. ⁵⁾ А. і Б. Оба ми знаємо.

⁶⁾ Б. Він є ним і мий. ⁷⁾ А. таким тяжким.

Що віком не волен я ні душев¹⁾.
Я міг би, правда, 'го і сам ся збути²⁾,
Бо міць до того маю, і ніхто
Не смів би мя питати³⁾; але що-ж:
Він має приятелів, що і мої
В'ни приятелі є⁴⁾, а з ними бих
Я не хотів зайти у воріство⁵⁾.
Й не то що⁶⁾, я бих мусів⁷⁾ навіть се
Про людське око⁸⁾ ще й оплакувать⁹⁾.
Самого того, що 'го як найскорше
Позбути ся я с цього світа рад би¹⁰⁾.
От видите, з якої я причини
О вашу поміч вас просити мушу¹¹⁾.
Бо мушу, видите¹²⁾, учинок мій
О-перед оком загалу таїти¹³⁾,
Із важної причини¹⁴⁾.

Другий убійник.

Світлий¹⁵⁾ пане¹⁶⁾,

Що скажете, тото ми зробимо¹⁷⁾.

Перший убійник.

Нехай і вік би наш¹⁸⁾ —

Макбет.

Ви мужі, вижу,

За себе¹⁹⁾. За годину я найдалі

Вам скажу, де ви засідку собі

¹⁾ А. Що кожної мінuti він на мoe Наважив ся житє; Б.:

І так аж до-на-кров ми, що кождіська

Мінуточка єго житя сягає

Глібоко і за моїм віком.

²⁾ А. і Б. явно збутись. ³⁾ Б. І відповісти за того; А. бо хто Мині би що вробив? ⁴⁾ А. але ни смію Я через ни одного це вчинити Приятеля, що і сму приятель; Б. Одні ми приятелі не дають, Що і єго в'ни приятелі є. ⁵⁾ А. заходить собі в яку низгоду; Б. І що я ни хотів би їх люблю Собі утратити. ⁶⁾ А. і Б. але овшем. ⁷⁾ А. Ще хоч. ⁸⁾ Б. з хитрости. ⁹⁾ А. псбивати ся. ¹⁰⁾ А. побиватись над упадком Того-ж, що сам звалив 'го. Б. єго повалив. ¹¹⁾ А. І тиму я вас отце о вашу поміч прошу. Б. за длі того... ¹²⁾ А. і Б. вас. ¹³⁾ Б. укрити. ¹⁴⁾ А. зам. сих З рядків має: Щоб покміть ся ни брала, бо мині так упадає. ¹⁵⁾ Б. ласкавий. ¹⁶⁾ А. оба єї слова вас. ¹⁷⁾ Б. учинимо. ¹⁸⁾ А. Если жите лини. ¹⁹⁾ А. Я вижу, що ви маєте відвагу. Б. З вас блискає відвага.

Дібрати маєте, й догідливу
Пору¹⁾. Бо цієї ночі²⁾ мусить ще
Оно ся стати, і оподалік³⁾
Від замку, щоб на мене са́ма ся
Не брала⁴⁾. Також⁵⁾, щоб у нашім ділі
Не було прищипки⁶⁾, і син єго⁷⁾.
Що їхатиме з ним, зігнатись⁸⁾ мусить
Зі світа⁹⁾. То-ж ідіть¹⁰⁾, порадьте ся,
Я зараз буду тут.

Другий убійник.

Рада готова¹¹⁾.

Макбет.

То ждіть мене на порті¹²⁾.

(Убійники пріч).

Сли твоя

Душа, о Банку, має йти до неба,
То нині ї ще вирядити¹³⁾ треба¹⁴⁾. (Пріч).

¹⁾ Б. означу вам засідку. І скажу вам, як маєте собі свій час ви вибрати на волосочок. А.:

Де маєте на него ви засісти.

Тим часом укладіть лиш добре снем,

Коли тай як тай це.

²⁾ Б. сего вечера. ³⁾ Б. подалік; А. далічко. ⁴⁾ А. а за все у гадці майте, Що ще на мене покміть брати ся Ни сміє ніяк в світі. ⁵⁾ А. і Б. Разом з ним. ⁶⁾ Б. аби у ділі не було латки; А. вас. ⁷⁾ А. і Б. І Фліяне син єго. ⁸⁾ А. Загинуть. ⁹⁾ Б.:

темної тої

Години долю поділити, бо

Єго ся збути є таке ми важне,

Як і віття єго.

А.: бо на єго Упадку ми однаково залежить, Що й на старого впадку. ¹⁰⁾ А. А теперь. ¹¹⁾ А. Ми вже порадились. Б. пане, вже поважились. ¹²⁾ Б. Я зараз За вами піду. Ждіт... при... На цім осталося. ¹³⁾ Б. піти там. ¹⁴⁾ В. А. сю репліку читасмо так:

Я вас закличу;

Ждіть там собі тим часом. Це вже так!

Коли кортить тя вічного спочинку,

О Банку, то го найдеи за годинку.

Друга сцена.

Там де перше. Інша світлиця. Леді Макбет і оден служалий¹⁾ виступають.

Леді Макбет.

Поїхав Банко вже?²⁾

Слуга.

Уже, вельможна³⁾,

Да на вечерю⁴⁾ верне.

Леді Макбет.

Йди, проси

До мене короля⁵⁾.

Слуга.

В сей час⁶⁾. (Пріч).

Леді Макбет.

Нічо'

Не зискалось⁷⁾, усе іде у стріть,

Єсли в души мир⁸⁾ і ладу нїт⁹⁾.

О, лїпше бути тим, що ми 'го вбили,

Нїж щоб неначе вбиті ми ходили⁹⁾.

(Макбет виступає.

Чого, мій мужу¹⁰⁾, все так самотуєш¹¹⁾,

Чого усе сумні гадки ведеш?

Пішли їх у могилу, най там разом

З мерцями спочивають, не о них

¹⁾ А. і Б. слуга. ²⁾ Б. з нашого двора? ³⁾ А. Вже, ласкава імость; Б. пане. ⁴⁾ А. на вечер; Б. на ніч. ⁵⁾ А. Яснїшого до мене на годинку. Б.:

Йди, скажи ти королеви,

Що хочу пару слів поговорити

Я з ним.

⁶⁾ Б. Служу. А. В сей час, ласкава імость. ⁷⁾ А. Ни здобулось; Б. Ни зикало ся Анічогісько. ⁸⁾ А. все втратилось, захлану лиш Скорнялось, сунокою лиш позбулось. ⁹⁾ Б. передає сї 4 рядки:

все лишаєсь в зад,

Єсли нам не лишаєсь мир і лад.

Певнїше бути тим, що нами вбите,

Нїж тим убоєм ся самим дурити.

В А. остатні два рядки передано так:

О, лїпше було-б бути тим назад,

Чим булось, як все глїбше лїзти в ад.

¹⁰⁾ А. пане. ¹¹⁾ Б. на самоті все; А. в-одно.

Тебе морочуть¹⁾. Що не можна вже
Переіначити, то і думати
Об тому вже не треба²⁾. Що ся стало,
То вже на вік віков оно пропало³⁾.

Макбет.

Лиш вдарена⁵⁾, а не убита ще
Та гадина, що⁶⁾ ми ї в руки взяли⁶⁾;
Она сціляєсь⁷⁾ все і оживає⁸⁾,
А бідне то лукавство наше все
О-перед ї зубами потерпаєть⁹⁾.
Да переже нехай отця земля
В дрібні кавалки піде¹⁰⁾, а то небо
Зіветь ся як папірь¹¹⁾, ніж маємо
Наш хліб насущний поживати ми
В страхах¹²⁾, і наче тії божевільні
Зриватись з одра¹³⁾. Легше було би
Лежати у одні нам домовині
За тим самим мерцем¹⁴⁾, що ми єго

¹⁾ Сі 4 рядки передано в Б.:

Усе у товаристві лиш смутних
Гадок, що ліпше би було, аби
В'ни були разом с тим умерлим, що
О немү в'ни гадають.

Натомісь у А.:

Чого до серця все си приводити
Такі гадки та отакі марі,
Що вже давно бесь мав їх закопати
С тим разом, що про него в'ни гадають.

²⁾ Б. не варта о тому і гадати вже назад. ⁴⁾ Б. то вже ся
стало. А.:

Що з возу впало, то пропало, а
Що було, то й минуло.

⁵⁾ А. поєічена; Б. Надбита. ⁶⁾ А. і Б. вас. ⁷⁾ Б. Ся цілить.
⁸⁾ А. робит-ця чим була. ⁹⁾ А. а жало її в одно ще грозить нам.
Б. а наша та бідна злість в однакі небеспей, Як передом, від
ї зубів. ¹⁰⁾ А. воліє періж цей світ ся завалити; Б. нихай ся роз-
валит цілий будинок сотвору. ¹¹⁾ А. і оба світи ся зодрегнуть;
Б. періже земля і небо нихай у нівець підуть. ¹²⁾ Б. тепучи ся
їсти; Б. Обідати з ляками. ¹³⁾ А. а з страхами лягати спати.
Б. І ніж нас мають престрапний сні що ніч з снана згоняти. ¹⁴⁾ В.
Ліпше були би при мерци нам; А. Періже вже с тим.

У ню поклали спочивати¹⁾), щоб
Супокою для себе приспособить²⁾),
Нїж у-одно на ложу Мадаю
Лежати, на тортурах день і ніч³⁾).
О, лїпше сто раз тому Дункану⁴⁾):
Легонько спить собі у гробі він⁵⁾),
Легонько по трудах життя він свого
Припочиває; зрада вже на него
Ножа не здойметь свого⁶⁾), нї отроєм
Не напоїть его, нї бунт на него
Не здойметь спіс уже!⁷⁾)...

Леді Макбет.

О, мій ти друже,
Вглагой сумлїне дике⁸⁾), будь веселий
Сьогодні з гостями; при товаристві
Печаль твою не вказуй⁹⁾).

Макбет.

Нї, не вкажу,
Веселий буду зовсім¹⁰⁾); будь же й ти так¹¹⁾).

¹⁾ А. Що вирядили ми его на той світ; Б. котрого ми до вічного спокою відослали. ²⁾ Б. Здобуть; А. Аби на цїм нам ши-роко. ³⁾ А. нїж так Все постивати лиш; Б. Як на безсупокійних муках, на тортурі ті душевні у-одно лежати. ⁴⁾ А. о, Дункан При-почиває; Б. спочиває в гробі. ⁵⁾ А. по наказу світа Сму ся добре спить; Б. по трепетах життя. ⁶⁾ Б. на нїм вже зрада довела Усего аж до краю. ⁷⁾ Остатні 4 рядки в А. передано:

Нї зрада вже,
Нї ніж, анї отрій, нї тривок злий,
Нї напасти чужі, нічо' его
Вже бїльше ни обходить.

В Б. закінчено так:

анї ніж,
Анї отрій, нї колоти у краю,
Анї війна з боків, нічо' его
Уже ни дотикає.

⁸⁾ Б. Вбляжи твій дикий позор. ⁹⁾ Б. Ясний будь, Веселий в товаристві гостей нині. В А. передано сю реплїку:

Все лиш
Це гет, мій друже; ни насупуй брови,
Веселий і охичний з гостями
Будь цього вечера.

¹⁰⁾ Б. Я хочу, серце любе; А. Я це гадаю. ¹¹⁾ Б. така;
А. А й ти весела будь.

За все будь ввічлива до Банка нині.
То молоденьке достоятельство
Ще мусимо плекати ми підхлібством¹⁾;
Ще мусимо на серце наше чорне
Наличман класти білий як невинність,
Аби нас не пізнали, хто ми є²⁾.

Леді Макбет.

О, ні!³⁾

Макбет.

Шкорпіїв повне моє серце!⁴⁾
Хіба-ж не знаєш ти, що Банко й Фліяне
Жиють ще?!⁵⁾

Леді Макбет.

Знаю; да хіба-ж они

Безсмертні?⁶⁾

Макбет.

Тільки-ж мої ще й потуги!⁷⁾
Тиму весела будь⁸⁾. Бо заки ще
Делик монастирі пооблітає⁹⁾,
А жук позівливим, дрімливим чтенем
Ту хухнаву вечірню свою скінчать!¹⁰⁾

¹⁾ В. дод. Як словом, так улогом. А.:

а Банкови

Найліпше честь веде, ходи по-під-ладь

Около него, оком і словами

До него прилижай ся; бо теперь

Ни є ми ще беспечні, треба нам

Корону нашу ще приборхувать

Підхлібством.

У В. натоміє: мусит бо В таких погоях підхлібливости Ще наше достоятельство купатись, Аби нас убеспечить.

²⁾ В. мусить ще Наличманом для серця нация тварь Служити, щоб укрити... А. треба ще з лиця робити Наличман пам на серця наші, щоб Перед людьми ще затаїти, що У них кішить та грає.

³⁾ А. О лиши вже Це гет! В. Ни так. ⁴⁾ А. О ні, бо в мині моє серце як гадина та вст-ця! Жінко, о! В. Ти моя люба жено! ⁵⁾ А. той, В. пєж є, Тай Ф. син єго. ⁶⁾ А. І що-ж? они Ни взяли запис, щоб на віки жити. В. Та без поруки-ж бо безсмертности.

⁷⁾ А. Це тільки мого й щастя, що они ни є безсмертні; В. От це мене лиш гїшить, що не є они ненадвередні. ⁸⁾ А. час. ⁹⁾ А. всі церькови облетить. ¹⁰⁾ А. доки ще хрґці та гурґулі повідправляють. Ті похорони свої; В.:

То станеть діло ся такого сою¹⁾),
Що нам подасть на віки супокою!²⁾

Меді Макбет.

Яке то діло?³⁾

Макбет.

Не питай ся, аж
Не пофалиш его⁴⁾). О темна ноче,
Прийди і затули благії очі
Ті синоглубі святої днини,
І уклади і спать у домовину!
Зсуваєть ся вечірня вже завіса,
Ворона вже летить до свого ліса,
А галиця нічна вже ся розлазить,
Аби жерла свого чим борше пазить.
То-ж хай тебе, що станесь, не дивує.
Що гріх зродив, нехай же й гріх годує!⁵⁾ (Обое пріч).

І заки ще на Ікаги позев
Той рококрилий жук дрімливим вузном
Позівливу нічну вечерню скінчит.

¹⁾ А. станет-ця страшная річ. ²⁾ А. і Б. сей рядок вас.

³⁾ А. як? Б. Що станет-ця. ⁴⁾ А. :

Це ліпше буде,
Аби ти і ни знала, доки аж
Готове ни пофалиш, моя люба.

Б.: Ни знай, будь ти невинна, Дружино моя люба, доки
ділу Ти аж ни втіпиш ся.

⁵⁾ Апострофа до ночі в А. передана так:

О, настигай ти темна ніч, застань
То милосерне око днини твоєї
Кривавов, невидимової руков!
То ясне світло загасн, що я
Від него потерпаю у-одно!
Уже смеркаєт-ця, уже ворони
Летя у ліс 'д посестрам: біла днина
Вже ввляла, вже втомилась; галиця
Нічна по здобич вже порозліталась...
Тобі це дивно, що я кажу? Ти
Тим ни жури ся! Лихо, що зачалось,
То треба, щоб і лихом все плекалось.
Ходім теперь! (Ідуть).

Відмінно в Б.:

Прийди ти, ноче;
Закрий тов твоїх темнових застнов

Трета сцена.

Там де перше. Лісок недалеко замку. Три убійники виступають.

Перший убійник.

То¹⁾ хто тобі казав до нас отце
Приворошити ся?

Третий убійник.

Король²⁾).

Другий убійник.

То треба

'Му вірити³⁾).

Перший убійник.

Отут же-ж стань собі⁴⁾).

Вечірна⁵⁾ заря потухає вже⁶⁾,
А⁷⁾ вандрівник⁸⁾ спішить тепер чим скорше⁹⁾
Господу¹⁰⁾ запопасти. То ж і наша
Вже здобич мусить бути¹¹⁾ недалеко¹²⁾.

Третий убійник.

Я чую¹³⁾ коні.

Дня жалісливого благос око,
І увидим кривавойов рукоюв
Знівеч, підри в кавалки той великий
Лист довжкий, що він білить мої лиця!
Сідає вечер вже; ворона вже
Летить до свого питомого ліса;
Благі ті духи денні йдуть в спочинок,
А галиця нічна розлазить ся
По своєю здобич. Ти дивуси ся
Цим моїм речам? Най ти не дивує!
Що в гріх зачалось, то і гріх годує.
А ренгу здай на мене! (Обое пріч).

¹⁾ Б. перв. Да, попр. А; так і в А. ²⁾ А. Або сам Макбет;
Б. Сам М. ³⁾ А.:

То треба вірити ему, коли
Він так докладно знає, що робити
Нам казано.

Б. Ми ни маємо причини му не вірить... ся виводить з усього,
що до нас. ⁴⁾ А. коло нас. ⁵⁾ Б. Західна. ⁶⁾ А. Лиш трішки зарі
видко. ⁷⁾ Б. пізний. ⁸⁾ А. подорожний. ⁹⁾ А. тепер ся кванить;
Б. гонить крок. ¹⁰⁾ Б. загоді нічліг ще. ¹¹⁾ А. матбути. ¹²⁾ Б. бли-
жить ся уже. ¹³⁾ А. Цитьте!

Банко (за подрев).
Тут світи!¹⁾

Другий убійник.
Це²⁾ він;
Бо решта гостей³⁾ вже давно в дворі.

Перший убійник.
Та-ж коні, чути, йдуть на бокола?

Третій убійник.
С пів мильки⁴⁾; але гості на правці йдуть,
Така тут установа⁵⁾.

(Виступають Банко і Фліанс, цей⁶⁾ з лунинцев).

Другий убійник.
Лунниця!⁷⁾

Третій убійник.
Це він.

Перший убійник.
Ану!⁸⁾

Банко.
Сьогодні буде дощ⁹⁾.

Перший убійник.
(Нападає Банка, і бо'му лунинцю з рук).

Паде вже!¹⁰⁾. (Проемає Банка).

Банко.
Зрада!¹¹⁾ Сину, утікай,
Та відомстись за мене! — О злодюго!¹²⁾
(Банко паде, Фліанс утікає¹³⁾).

¹⁾ А. Ге! свігла! Б. Дай ми лунинцю. ²⁾ А. Це мусить бути. ³⁾ А. дод. Що знати, що їх там очікують; Б. Що мали ставити ся на вечерю. ⁴⁾ А. Аж мило майже; Б. Зо чверть години. ⁵⁾ Б. дод. бо усі йдуть пішя аж до замку. А.:

але він усігди
Як кождий другий, на правці іде
Си пішя аж до-там.

⁶⁾ А. о-перед них слуга. ⁷⁾ А. Посвіт! Посвіт! ⁸⁾ А. Ану го! ⁹⁾ А. Цеї ночі дощ Ме йти. ¹⁰⁾ А. і Б. Нихай же йде! ¹¹⁾ А. Ох, головництво! ¹²⁾ Б... ся піметь... злодю! А. Тікай, мій Фліанс, втікай! втікай боряжі, Та кривду мою ни забудь!... О жусе! ¹³⁾ А. (Гине, Ф. і слуга утікають).

Третий убійник.

Хто загасив посвіт?

Перший убійник.

Не треба було?¹⁾

Третий убійник.

Оден се лиш лежить, а другий²⁾ втік.

Другий убійник.

До чорта! то що ліпше, вимклось нам³⁾.

Третий убійник.

Е, що!⁴⁾ ходім, та уповіжмо⁵⁾, що

Сим часом стало ся. (Усі пріч).

Четверта сцена.

Державна світлиця в замку. Стів накритий. Виступають: Макбет, Леді Макбет, Росс, Леннокс, бояри і трабанти⁶⁾.

Макбет.

Ваш ряд ви⁷⁾ знаєте; сїдайте-ж, прошу⁸⁾,

І будь я Богу милий, як мині ви!⁹⁾

Бояри.

Ми благодаримо¹⁰⁾.

Макбет.

І я вмішаюсь

Між гodne товариство, гостям любим

Служити, як господарю повинність¹¹⁾.

А господиня наша мила вже

¹⁾ А. Ни добре це? Б. Хіба... ²⁾ Б. А син; А. хлопчиско.

³⁾ А. То ліпша половина здобичі Пропала. Б. найліпша Партика діла нашого. ⁴⁾ А. Кат бери! Б. Нихай. ⁵⁾ Б. сказати. ⁶⁾ А. і поїзд.

⁷⁾ Б. ви сами. ⁸⁾ А. сїдайте-ж всі По старшині. ⁹⁾ А.:

і всіх витаю вас

Від першого аж до послідного

З найліпшим, щирим серцем.

Б. І з серцем щирим раз на завсїгди Мині витайте.

¹⁰⁾ А. Дякуєм всі вані милости. Б. в покорі Ми вашему величеству. ¹¹⁾ А. Ми хочимо Вміпатись мижки гостей, та услужним Доматарем їм бути; Б... в товариство Господарем услужним.

Сняє на престолі¹⁾; да ї ми
У добрий час благаєм²⁾, гостий любих
Від себе привитати³⁾.

Леді Макбет.

Я витаю⁴⁾

Всіх годних приятелів в добрий час,
І у годину милу щирим серцем⁵⁾.

(Гості кланяють ся⁶⁾. Перший убійник показуєсь у дверех; Макбет
не зараз це постерігає⁷⁾).

Макбет.

Они тя пострічають на взаєм⁸⁾.

Стів обсаджений по обох боках⁹⁾,

А¹⁰⁾ я си сяду тут у середині.

Теперь же-ж прошу, будьте веселі¹¹⁾,

Нехай обійде чарка стів до вкола¹²⁾.

(Уздів убійника і йде до него¹³⁾).

Це кров ти на чолі¹⁴⁾.

Перший убійник.

То¹⁵⁾ Банкова.

Макбет.

Воліє бути на чолі тобі,

Як у грудех єму¹⁶⁾. Покутаний?¹⁷⁾

Убійник.

Бурлак 'му я протяв¹⁸⁾.

Макбет.

То ти у мене

Бурлак за всі бурлаки; да і той

¹⁾ А. Уже у своїм кріслі. ²⁾ Б. просимо. ³⁾ А. але ми Гадасмо у добрий час і ї О ї привіт просить. ⁴⁾ Б. Привитай В імя мос. ⁵⁾ Б. З цілого серця їх усіх витаю. А. відмінно:

Перекажіть

Гго всім нашим приятелям, бо

Я всім з душі є рада.

⁶⁾ А. і Б. кланяюц-ця. ⁷⁾ Б. ушннчас. ⁸⁾ Б. Подяка серця їх тя пострічас. А. В'ни-ж тобі і дякують усі. ⁹⁾ А. Оба ряди є рівні. ¹⁰⁾ Б. То. ¹¹⁾ Б. Віддайте-ж зовсім ся веселости! ¹²⁾ А. Ми хочем Кружок оден запити. ¹³⁾ А. вас. ¹⁴⁾ А. на лиці. ¹⁵⁾ А. Коли — то. ¹⁶⁾ Б. нїж в нїм. А. Она на тобі ліпша зверьха, як у нїм у середині. ¹⁷⁾ А. Вже готовий? ¹⁸⁾ Б. протятний, Ласкавий пане, я 'му це зробив. А. 'Му горло протяте. Це моя справа.

Не згірший ми, що Флінса оббурлачив¹⁾;
Сли ти, то пари ти у бурлаках²⁾.
Не має.

Убіійник.
Флінс утік бо, пане годиний³⁾.

Макбет.
То знов пропасниця мене зберає!⁴⁾
А був би я здоровий як залізо⁵⁾,
А вольний як той воздух. — Але Банко —
Уже?⁶⁾

Убіійник.
Як крига леду у ревці⁷⁾;
Зо двацять ран 'му в голові зінають,
А кожда глібша з них, як три гроби⁸⁾.

Макбет,
За це ти дякувать⁹⁾ і Бог-да-простить!⁹⁾
То-ж та стара гадюка вже убита?¹⁰⁾
А молоді їм зуби поростуть,
То ще забавить ся¹¹⁾. — Іди; ми завтра
Ще¹²⁾ поговоримо.

¹⁾ Б. що це Флінсови зробив; над рядком поправка Ом. Парт.
що Флінса обезгорлив. А. цілу сю репліку передає в 2 рядках:

Ти жвавий є горлач, але і той,
Що Флінса обезгорлив, є ні гірший.

²⁾ Б. в світі. ³⁾ Б. ласкавий. А. о пане. ⁴⁾ А. То це мині
Знов лихо робит-ця. ⁵⁾ А. Уже і дужий як скала, як кремінь.
⁶⁾ А. Готовий вже? В Б. сю репліку передано ширше:

То знов
Пропасниця мя ловить! А то був бих
Здоров як мармор, зовсім дужий, як
Скала, свободний як на воли воздух.
Теперь я обцарчений, прирублений,
Запертий, від страхів та немовіря
Знов люте приланцований отце.
Да Банко вже беспечний претці?

А. і Б. Уже, ласкавий пане, у р. лежить; Б. дод. Студений
і беспечний. ⁸⁾ А. а кожда з них є смерть беспечна; Б. найменша
смертевна з них. ⁹⁾ Б. вас. А. Дякувать! ¹⁰⁾ Б. велика гадина ле-
жить. ¹¹⁾ А. молода, що утєкла, Напряче раз отрою; да тепєрь Ни
має ще зубів. Б. Чирвак, що втік, колись на пряче їду По своєму
способу. ¹²⁾ А. і Б. Ще далі.

Леді Макбет.

Королю мій,
Яко господарь це не грічно ти
Ся з гостями обходиш. Стів почестний
Безчестний, сли господарь свої гості
Не бавить і не просить. Ся наїсти
Потрафив кождий би і дома; але
В гостині є забава за приправу,
А то на кожду страву, бо іначе
Гостина як пустиня¹⁾.

Макбет.

О, ти моя
Порадонько зичлива!²⁾ — На здоровя-ж³⁾
Всім милим моїм⁴⁾ гостям!⁵⁾

Ленокс.

Не ласкаєш-ж

¹⁾ В А. огсю репліку передано так:

Світлий папе,
Чо' гостий ви ни бавите? Худі
Є кожді годи, де доматорі
Ни кажуть гостям засдно, що в'ни
Ім ради, і дають їм щирим серцем,
Що їм дають. Наїстись можна й дома,
А то ни отягаючись: тиму
Гостинні страві має за приправу
Приємність бути. Без приємности
Є кожді годи голі.

Натомісь у Б.:

Мій королю,
Ти тут в повинности господаря
Хибуєш вельми. Годи, то товар
Ни дар, сли господарі привічність
І припрос гостям ни показує,
Що ми їм ради є. Наїсти ся
То можна й дома; да в гостині мусить
Приємність бути страві за приправу,
Іначе-ж бо вакус в товаристві
Що ліпше.

²⁾ А. О солодка ти наповідничко моя! Б. Мила... ³⁾ Б. дод.
страва і напйток. ⁴⁾ Б. нашим. ⁵⁾ А. відмінно: Тож прошу: Вжи-
вайте, панство, і зволяйте! Най вам служить до здоровя!

Сідати разом з нами ?¹⁾

(Банкова тїнь²⁾, виринає³⁾ і сїдаєть⁴⁾ мижки Россом а Леноксом⁵⁾).

Макбет.

Все боярство

Держави мої тут би красувалось⁶⁾,

Коби наш Банко мижки нами був⁷⁾.

Да я волїв би, щоб з негречної

Причини це якої, як пригоди,

Немилої аби⁸⁾.

Россе.

Пресвітлий⁹⁾ пане,

Бєли з негречности, то та негречність

Сама собі би кривду учинила¹⁰⁾.

Не зволить ваша зверьхність¹¹⁾ ці столи

Собою звеличати ?¹²⁾

Макбет.

Обсаджено !¹³⁾

Ленокс.

Тут містце ще порожнє¹⁴⁾.

¹⁾ А. і Б. вання зверьхність. ²⁾ А. душія; Б. Б—ів дух. ³⁾ Б. показуєть ся. ⁴⁾ А. дол. собі; Б. на Макбета місце. ⁵⁾ А. дол. на те саме містце, на котре просив Ленокс Макбета. ⁶⁾ Б. було би тут спрятане. ⁷⁾ Перв. нам не бракував: Б. вакував. ⁸⁾ Б. котрому я бих радше Хотїв який там ниласкавий прибор Закинути, нїж жалувати на Який єго припадок. У А. єю реплїку передано так:

Началїищх

З началства мого краю я як раз

Бих видїв тут усіх, коби лиш Банко

Наш честний був ще тут. Да перїже*)

Волїв бим я, щоб в слові ся ни ставив

З видбалости, нїк мав би він з пригоди

Якої тут ни буги.

⁹⁾ Б. Ясний. ¹⁰⁾ Б. Той ниприхїд єго сварит на ту Єго обїцянку. ¹¹⁾ Б. ваше величество. ¹²⁾ Б. оздобити Присутствїєм своїм? В А. єю реплїку читаємо:

Що нима го,

То лайки варт чи сик чи так, бо все він

У слові ся ни ставив. — Ласкава

Най буде вання зверьхність мижки нами

Сідати.

¹³⁾ Б. Стїв обсаджений. А. Таке стїв вже... ¹⁴⁾ А. є для вас ще... Б. для їх зверьхности.

*) Рукою Ом. Парт. поправлено: впередь.

Макбет.

Де?

Ленокс.

Огут,

Принайсвітліщий¹⁾ пане. Що отце²⁾
Вас так³⁾ озворушило?⁴⁾

Макбет.

Хто-ж мині

Отце⁵⁾ зробив!?...

Россе і Ленокс.

Та що, королю світлий?⁶⁾

Макбет.

Ти не кажи, що я!⁷⁾ Га, не трясина-ко⁸⁾
На мене кучері криваві твої
Так грізно!⁹⁾ — бо не можеш ти сказати,
Що я то був! ага!

Россе.

Вставаймо, пансьтво!¹⁰⁾
Принайсвітліщий занедужали¹¹⁾.

Леді Макбет.

Ні, ні, сидіть, пани!¹²⁾ мій муж¹³⁾ так часто;
Він з маленьку вже так¹⁴⁾. Се лишить 'го
За хвилю¹⁵⁾; зараз буде ліпше 'му¹⁶⁾.
Да лиш на него не дивіть ся, прошу,
Бо душе ще єго роздражните!¹⁷⁾

1) А. і Б. Ласкавий. 2) Б. таке. 3) Б. так вашу зверхність.
4) А. Що так зодрегнулись? 5) Б. це з вас. 6) А. мій королю;
Б. яний пане. 7) А. і Б. Ні можеш ти сказати, що це я зробив.
А. дод. (Душя потакує головою). 8) Б. ні стрясай. 9) А. і Б. се
слово і все дальше в отсій реплії вас. 10) А. і Б. пани. 11) Б. ко-
роль це; А. бо їх величество нидужі. 12) А. Лишті-ця, мое панство;
Б. Ба сидіть, ви приятелі. 13) А. чоловік. 14) Перв. це мас; А. ще
мас що слабість; Б. був з малого вже такий. 15) Б. Це напад лиш,
що зараз 'го покине; А. це єго В сей час перемине. 16) А. прийде
до себе. 17) Зам. сих 2 рядків у А.:

да як мете ви на него

Вважати, то ще гірше буде 'му,

І довше ме єго термезувати.

Б. ся дивити, то єго Роздражните і душе обур в нім Під-
держите.

Вечеряйте¹⁾, вас прошу!²⁾

(Нинішном до Макбета).

Чоловік се?³⁾

Макбет (витріщаючись на мару).

Ага, і то відважний ти такий,
Що на таке дивитись не боїть ся,
Від чого і сам чорт закаменів би⁴⁾.

Леді Макбет.

Харамани та твої ті марні
Переполохи!⁵⁾ Знов сугак той твій
Намірений⁶⁾, що тя, як кажеш, він
До Дункана водив? — Тота плітня⁷⁾
Твоя та валастроване твоє⁸⁾
Яли би ся на піч у бабини⁹⁾
Казки, що аж прабабка мусить їм
Потакувать¹⁰⁾. Соромій ся! чого
Так викривяєш ся? А с того всего
На тільки вийде, що порожнє крісло¹¹⁾.

1) А. Харчуйте. 2) А. а на него й ни дивіть; Б. на него ни зважавше. 3) А. і Б. Ти-ж муж є? 4) А. передає сю репліку:

О, я є*, муж і то відважний
Такий, що на таке ся дивю, на що
Би дивячись і дїтько сам застив.

5) Б. то твого боїня Мари лиш. 6) Б. намірений у повітря.
7) Б. Тоти дроці. 8) Б. дох. покази справдешного страху. 9) Б. мам-
чині. 10) Б. вповідані О-перед печі, бабков потвержені. 11) Б. На решті
ти нічого ни видиш, як Одно лиш к. В А. сю репліку передано так:

Ото-ж наговорив! Це знов ті твої
Колишні вигадки та вовики,
Сугак***) той вітроплетий, що тебе,
Як кажеш, він до Дункана водив.
Ті твої бівкиглиши, трепети,
(Що хто би ще гадав, що це ти справді
Боїш ся) борше би до бабки на-піч
Яли ся у казки, ніж тут. Встидай ся!
Що так ся кривиш? А з усього цього
На решті крісло вийде, що на него
Ти так ся витріпив.

*) Сі три слова рукою Ом. Парт. зачеркнені, а на верха-
оловцем написано: І справді. **) Перв. Кінджарь.

Макбет.

О прошу тя, ген там ти подиви ся!¹⁾
Диви! о там!²⁾ А що тепер ти скажеш?

(Обертаєсь до тїни³⁾).

Минї до того що? — Коли кивати
Ти можеш голов, то й говори!
Коли вже трупарнї та гробницї
Мерців тих відселяють нам назад,
Що ми їх причимо⁴⁾, то лїпше най⁵⁾
В млынцях половикив нас вже ховать⁶⁾.

(Тїнь нимидїє⁷⁾).

Ледї Макбет.

Що?⁸⁾ зовсїм обабів?⁹⁾

Макбет.

Абих так жив¹⁰⁾,

Що я 'го видїв!

Ледї Макбет.

Ганьба! ти встидай ся!¹¹⁾

Макбет.

Кров розсипалась¹²⁾, кажуть, і давно вже,
Ще нїм закони¹³⁾ вговкали безправство¹⁴⁾,
Ба й після того много головництв¹⁵⁾
Уже поповнено, а то таких,
Що страшно слухати. Але тогди,
Як мозок виштрик¹⁶⁾ с чоловіка був,
То чоловік умер і був кінець¹⁷⁾.
Але тепер тобі бо оскресають¹⁸⁾
І з двацїть ранами у голові¹⁹⁾,

¹⁾ А. О, там лиш глянь! ²⁾ Б. Ген там! Ади! О тут! ³⁾ А. (до душі); Б. до духа. ⁴⁾ А. сї З слова час. Б. ховаємо. ⁵⁾ А. хїба нам. ⁶⁾ А. шукать вже ями. Б. то най млинцї Половиків могилув нашев будуть. ⁷⁾ А. і Б. димидїє; Ом. Парт. поправив: щезас. ⁸⁾ Б. Як! з дуру. ⁹⁾ А. Що? Зовсїм як дитина та мала? ¹⁰⁾ А. Єй Богу; Б. Як тут це стою. ¹¹⁾ А. Мав-бєсь сої ом! Б. Встид і ганьба! ¹²⁾ А. ся проливала. ¹³⁾ А. святї права. ¹⁴⁾ А. Людий були; Б. нїм закони людзкі благїші обичаї завели. ¹⁵⁾ Б. убїї. ¹⁶⁾ А. вискочив. ¹⁷⁾ А. умер від разу; Б. і вже по всему. ¹⁸⁾ А. оживають. ¹⁹⁾ Б. з двацїтьма смертевними дирками.

І з наших нас крісел¹⁾ проганят. Це
Дивніше над усі тобі убої²⁾.

Леді Макбет.

Королю, гості ждуть³⁾.

Макбет.

А я й забув!

Да вибачайте, гості мої любі!⁴⁾

Най це вас не дивує, це мене

Таке давно вже увязало ся⁵⁾

Та термезуєть мя. Такому, що

Мя знає, це уже не є дивне⁶⁾.

Ану лиш! прошу!⁷⁾ за здоровя всіх!⁸⁾

Вітак⁹⁾ і я си сяду мижн вами.

Вина!¹⁰⁾ (Тінь знов указуєсь).

Усіх здорове! а найпаче

Предорогого Банка, що нема 'го.

За вас, столяни годні, і єго

Здоровя!

Бояри.

Дякуєм!¹¹⁾

Макбет (уздівше тінь¹²⁾,

До чорта руш¹³⁾)

Минї є перед очей! пріч! забери ся!¹⁴⁾

Та твоя кров як лід¹⁵⁾, ті твої очі,

Що так на мене витріщили ся,

Стовпом вже стали!¹⁶⁾

Леді Макбет.

Гості мої милі¹⁷⁾,

¹⁾ Б. стілців. ²⁾ А. це дивниця є дивніша, як головництво само. Б. це ще богато є дивніше, Як о-такий убій ти. ³⁾ А. Честний панє, приятелі чикають. ⁴⁾ А. ни дивуйте цему ся, пани. Б. приятелі Ви мої честні. ⁵⁾ А. така у мене слабість з роду: Б. це бо особлива Якась нидуга тре мня. ⁶⁾ А. ни дивуєсь мині. Б. ни дивниця. ⁷⁾ А. Вегавайте, панство! Б. Ходіт. ⁸⁾ А. вейхох; Б. здоровя і дружезни всім! ⁹⁾ Б. По тому; Б. вас. ¹⁰⁾ Б. дод. сюда; А. Де вино? Поналивайте! (Обертась до Банкового крісла плечима). ¹¹⁾ А. дод. І вам здоровя зичим; Б. дод. і на взаєм. ¹²⁾ А. і Б. та що в скобках, вас. ¹³⁾ А. Пріч! Б. Рушай ми пріч. ¹⁴⁾ Б. До чорта... А. У землю руш! ¹⁵⁾ А. і Б. студена. А. дод. ті твої кости ни мають в собі сили; Б. без шіпку. ¹⁶⁾ Б. на стовпу. ¹⁷⁾ А. Ви, моє панство; Б. Пани шановні.

Най вас це не турбує, це він так
Усеїди¹⁾, це нічо²⁾, лиш що забаву
Та вас тривожить²⁾.

Макбет.

Що хто³⁾ в⁴⁾ світі⁴⁾ важить,

То важу й я це сам! Ходи на мене
Медведем ти сибірським⁵⁾, носорогом⁶⁾,
Ходи гирканським тигром, всим ходи,
Що є страшне на світі⁷⁾; лиш о-так⁸⁾ ні, —
А ті залізні мої нерви ти
Ні зодрегнуть ся⁹⁾. О... або ожий,
Та зви мене на голий міч у пущу¹⁰⁾
Сагарську: як-же я лиш стрепену ся¹¹⁾,
То зви мене тогди ти куклов з рубя¹²⁾!
Пріч, ти маро¹³⁾ страшна! порожня тіне!
Рушай!¹⁴⁾ (Тінь нимидіє¹⁵⁾).

Забрало ся¹⁶⁾, і я знов я!¹⁷⁾

Сидіть¹⁸⁾ ще, приятелі, прошу вас!

Леді Макбет.

Ти твоїми чудними вигадками¹⁹⁾

Всі гості затривожив, і забаву

Затурбував нам²⁰⁾.

Макбет.

Прошу-ж тя!²¹⁾ хіба

Таке що може перелетіти²²⁾,

Як літі хмаровая тая тінь²³⁾,

1) А. На це ви ні звачкайте, це давно Він має так до себе;
Б. це отак вам най, Ниначе що звичайно. 2) А. турбус; Б. Оцего
вечера. 3) Б. муж. 4) вас. 5) Б. тим кудлатим руским. 6) Перв. чо-
логором; Б. дод. приброшним. 7) А. Ходи чим сам лиш хочиш;
Б. в кожді постати ходи. 8) Б. в ці. 9) А. То й оком ни кліпну.
10) Б. в пустиню. 11) А. Коли перед тобов я зодрегнуся; Б. Сели-ж
я трясучись позад ся лишу. 12) А. і Б. дівоцов куколков. 13) Б.
тіне; А. страшний ти опуде! 14) А. Тумане лянний, пріч! — ну?
Б. Маро пуста ти! 15) А. Душя димидіє; Б. Дух. 16) А. Так! Пі-
шов! Б. О-так! пішло. 17) А. муж; Б. чоловік. 18) А. Ни йдїт. 19) Б.
вигадї. 20) Б. забаву збавив, веселість сполошив. А. натомісь:

Ви збавили цілої нас забави

Пустієськими мороками якимись.

21) А. Б. вас. 22) А. і Б. бути. 23) А. може в'но Минути по-
верх нас, ниначе тінь Хмарна; Б. Як літна хмара.

А ми аби ся ні задивували?
Я сам себе уже не зрозумів,
Як вижу, що ся на таке ти можеш
Дивити, та ні оком не кліпнеш,
А я тим часом від страху аж гину¹⁾).

Россе.

Якого, мій королю?²⁾

Леді Макбет.

Прошу вас,
Не говоріть до него³⁾, бо ще гірше
Обурите⁴⁾. Добраніч вам!
Ідіть як стоїте, звичай двірський
Лишіть цим разом!⁵⁾

Ленокс.

Ліпшого здоров'я
Пресвітлому!⁶⁾ і на добраніч вам!⁷⁾

Леді Макбет.

Добраніч вам усім!

(Бояри і трабанти пріч).

Макбет.

О, це на кров!
Кров важить все на кров, як казують⁸⁾.
А кажуть⁹⁾, що й каміне ся кивало,
Що говорило дерево, що ті
Такії характерники¹⁰⁾, що знають

¹⁾ А. передає остатні 4 рядки так:

Я через тебе збаламутивсь

Сам над собов, бо як же може бути,

Щоб ти дивила ся на отаку

Прояву, ни кліпнувши навіть оком,

А я тим часом гину зо страхів.

Подібно й Б.: Я сам на себе вже ни вірю, як собі подумаю... що ти... а рубін звичайний твої твари ни теряти, Тим часом моя зо страху біліє. ²⁾ А. Яку прояву, пане? Б. мій королю? ³⁾ Б. Нічо' ся в него не питаєте. ⁴⁾ Му ще ся гірше зробить; Б. гірше все і гірше Му буде, питаєс'я го дуже бурить. ⁵⁾ А. Ни ждїть ряду, пани, але ідіть Без очереди всі. Б. Лишіте чергу і йдїт всі разом. ⁶⁾ Б. королеви нашому. ⁷⁾ А. І Боже дай, щоб їх величество Ся поздоровили! ⁸⁾ А. Кров жде криви, як кажуть, кров криви Бажає. Б. Це хоче кров; кров, кажуть хоче кров. ⁹⁾ Б. як знати; А. вас. ¹⁰⁾ Б. Ворожбити.

І розуміють ся на кождих речах¹⁾,
Що ті²⁾ кавками та воронами
Найкривавіщі головництва ти
Винаходили³⁾. — Як вже пізно⁴⁾ буде?⁵⁾

Леді Макбет.

О-перед світу вже⁶⁾.

Макбет.

То Макдоф, кажеш,
На наш позев це не хотів⁷⁾ прийти?

Леді Макбет.

Хіба-ж єго ти кликав?⁸⁾

Макбет.

Я так чув⁹⁾ лиш.

Але за ним я¹⁰⁾ пішлю. І одного
Нема¹¹⁾, аби у него у дому
Не мав я підплачених слуг¹²⁾. А завтра
Я хочу¹³⁾ знов піти до тих відем;
Они всю правду мусять ми вповісти,
Хоть по бурлак у кров бих мав залізти!
У всему ділі їм учиню волю,
Лиш най безпечний сиджу на престолі!¹⁴⁾

1) Б. що знали вязи річий. 2) Б. дод. Сороками. 3) Б. Най-
укритіших це головників Вишукували. 4) Б. запізно. 5) В А. сю
репліку передано:

Камені кивають-ця,

І дерева говоря, й знахарі

Кавками та сороки та ворони

Висліджують убійців. Пізно вже?

6) А. це саме зорі з днинов на вазі. Б. ніч ся бере з ран-
ком. 7) А. на нашу прозьбу; Б. на запросини.. наші. 8) А. Ти-ж
'го просив? Б. до него посилав? 9) А. зачував. 10) А. умисне ще
до него. 11) А. Ни має з них; Б. мижі ними. 12) А. що я в єго
би хаті заушників ни мав. 13) А. дод. І то раненько дуже; Б. з устани.
14) А.:

Най кажуть білше ще, бо я теперь

Найгірше мушу від найгірших знати,

І що мині з хісном лиш ме здаватись,

То пуцу ся за ним я вовчим кроком.

В Б. те саме передано ось як:

в'ни мусять більше ми казати,

Хоть най найгірше би найгіршим ми дізнатись.

Бо все, що маю, я у жертву дам,

Аби лишень безпека була нам.

Бо я у кров забрив уже так кляте,
Що гірше би вертать, як добридати.
Таке¹⁾ мині у голові ся коїть²⁾,
Що мусить статись, нїм ще ся заброїть³⁾.

Леді Макбет.

Тобі би припочити здало ся⁴⁾.

Макбет.

Ходім та припочиньмо, моя люба.
О, ми тиму такі плохі лиш, моя мила,
Що ми у кривих ще гаразд ся не вбродили!⁵⁾ (Пріч).

Пята сцена.

Степ. Гримить. Три відьмі зустрічають Икату.

Перша відьма.

Ти, Икато, сердита що на нас?⁶⁾

Иката.

Або-ж не маю я причини,
Старі торби ви, пужли, свині?
Як смієте у препекольний час
Ви з Макбетом без мене броїть
Різниці, криви та убої?⁷⁾

¹⁾ А. і Б. Дивне. ²⁾ А. і Б. снує-ця. ³⁾ Б. ще заки розміркуєсь; А.:

Що хоче рук: це-ж треба доконати,
Ще доки й сам о нїм я буду знати.

⁴⁾ А. дод. трохи; Б. Тобі хибує це всіх сил приправа — сон.
⁵⁾ А. передає сю репліку:

Тож припічнім. Мій хід нисамовитий
В лукавстві дуже новітний ще є;
Да най лиш серце в нїм ся розжис!

Натомісь у Б.:

Ходім та снім. Що так мня дивно гризло он,
То лиш новацкий стрим, що ще не втер ся в світі;
Ми у таких ділах такі ще, як ті діти.

⁶⁾ Б. ти ся осердила? ⁷⁾ В Б. зам. сих 5 рядків читаємо:

Торби ви, наровень свини,
Ни маю за що ся яроїть?
Як смієте ви в ворохни
Над Макбетом нищасте броїть
У загадках та у убою?

Тож я, усіх відем, усіх чарів¹⁾ княгиня,
Що кожде лихо в мене в скрини²⁾,
Мнов не потребує ні раз,
Аби вам в злющім³⁾ ділі помогати,
А як нам діло⁴⁾ ся удасть,
Зо мною разом⁵⁾ наслаждатись?
Мене збіраєть аж на плач,
Як я собі лиш нагадаю,
Що ви такому бгаєте колач,
Що лиш на свою руку бгає,
З усеґо кпить ся лиш, і вами не питає!⁶⁾...
Направте-ж чортови дочки⁷⁾, ваш блуд,
Та кваптесь, що лиш має духу⁸⁾,
На ахеронську роспуть,
Там моїх речий мете слухать⁹⁾.
Туда ваш Макбет¹⁰⁾ прийде скоро світ,
Про долю ся у вас питати,
То-ж вашу кухню ви¹¹⁾ зладіт,
Та й знайте, що єму¹²⁾ казати!
Бо я ще маю в воздуху дорогу.
Чи видите, у місяця на рогах
На кождім висить знай жемчуг?
Я мушу з них зробити луг,
Та іду для усеґо гаду,
Ще заки в'ни у море впадуть¹³⁾.

¹⁾ Б. А я, що ваших сил. ²⁾ Б. тайма чиню. ³⁾ Б. вас.
⁴⁾ Б. штука. ⁵⁾ Б. Над нашев штук. ⁶⁾ Зам. сих 5 рядків у Б. читаємо:

А що найгірше є за все:
Що то, що до тепер чинили,
Такому поміч лиш несе,
Що сам собі лиш є прихилий,
Що у здуфалости, на вгінь
Захланности на верховода,
Лиш своє діло пазить він,
А ни бо вам по-під-ладь ходить.

⁷⁾ Б. Тепер направте же. ⁸⁾ Б. сили. ⁹⁾ Б. Щоб там зо
мнов ви зустрілись. ¹⁰⁾ Б. він. ¹¹⁾ Б. там. ¹²⁾ Б. Судник, і все,
що 'му. ¹³⁾ Зам. сих 6 рядків у Б. читаємо:

Бо я ще 'д гóрі мушу пріч,
На воздух маю ще злітати,

А с того луку свійов я рукойов
Всілякої мари наброю,
Аби, як прийде той ваш чмут,
Прояв єму до ситу стало,
Да так, щоб стратив аж розуму путь,
Перевертав аж земські ребра-скали,
А в криви аж забрив по сѣму шию¹⁾,
Нї Богом не питав, нї світом, нї душею,
Свій розум верг остеклим псам,
А псом остеклим побивав ся сам.
Бо знаєте, що чоловіка,
Від коли свѣт і поконвіку,
Та божевільна подуфалість губить,
Бо чоловік лиш сам у собі-сь любить²⁾.

(Музика і пісня).

Бо цѣй ночі і в цю ніч
Страшне це діло має статись.
До мети нас у чвал остріг
Жене непевний і огрозий:
Там висить капелька обліг
У місяця да аж на розі.
Та капелька є повна гид
І повна трій і повна аду,
А я ї мушу ухопить,
Ще заки в на у море впаде.

¹⁾ Зам. сих 7 рядків у Б. читасмо:

І мушу і перекурить,
І чародійницьков рукойов
Пекельних духів, яв і гид
Наброїть з неї — і наброю.
Аби лукавий той Макбет
Проявами переситив ся,
А стративше розуму слід
Як встеклий остіки і бив ся,
І щоб він з долі ся сміяв.

²⁾ Зам. сих 7 рядків у Б.:

Ни дбав нї смертев, анї Богом,
Ногами розум щоб топтав
І в світі не боявсь нікого.
Бо та безпека в кождий час
З нащада свіга, є поконвіка,
Як кожді є свідомо з вас,
Пеусє і губить чоловіка.

Г о л о с (за подрев).

Ми, Икато, ждемо, ждемо!¹⁾
Ми, Икато, на тебе чикаєм!
Ми, Икато, собор ведемо,
Сто душ цеї ночі ми збавили раю.
Ми, Икато, ждемо!²⁾

Ціла репліка в А. передана так:

Хіба нима чого, торби ви кляті,
Ви свині вперті! Можна-ж вам прощати,
Коли ви з Макбетом окрімки
Над головництвом тімки-влімки
Все короводите, а я,
Що всіх вас у руках це маю,
У всім путеря є моя, —
Мене ніхто вже і ни знає.
Але найгірше є того,
Що все, що до теперь робили,
Все під его лиш долото,
Все на его іншо валило.
Да поєднайте цю ви річ:
У печірь до світочка пріч!
Він прийде долі в вас питати,
Ви мете долю 'му казати.
Старайте-ж ви ся о знаряд
І до чарів о кожний лад,
Бо сеї ночі ще до світ
Страшне ся скоїть і скінчить.
До рана много станесь прички:
На місяцю, да на рожечку
Там висить крапелька роси!
Чи ї проси, чи ни проси,
А я ту краплю мушу взяти,
Ще доки в'на у море впаде,
І много з крапельки я тої
Прояв всіляких вам наброю,
А ті так мають приобріти,
Щоб 'му до решти удуріти,
І щоб він мимо смерти й долі
Все думав, що ни вмере ніколи.
Бо знаєте, що чоловік
Найпаче тим ся в світі губить,
Що дума, що ни збуде вік,
І сам себе лиш в світі любить.

¹⁾ В. ждемо на тебе. Далі вас. ²⁾ В А. натомісь:

И к а т а.

Я зараз там,

І кожді з вас роботу завдам!

Це там зібрали ся мої субори,

Що кровйов сїють, а гадинов орють.

Я буду зараз, сестриці, там,

І кожді з осібна порадоньку дам¹⁾. (Иката пріч).

Пер ш я ві д ь м а.

Біжім, сестриці, бо проклята

Не любить довго ждати!²⁾ (Пріч).

Шеста сцена.

Форес. Світлиця в замку. Ленокс і оден боярин виступають.

Л е н о к с.

Що я казав, на то я душу маю³⁾,

А ви собі міркуйте, як вам воля⁴⁾;

Ходи, ходи!

Ходи, Икато!

Ходи, ходи!

Бо місяць вже ся

Розіспав, —

Щоб ни поховз ся

Тай ни впав.

Ходи, ходи!

Ходи, Икато,

Ходи!

¹⁾ В А. сю репліку передано коротко:

Адїт, сидить на тумані,

Та все наживує мині.

Натомісь у Б. читасмо:

Я зараз буду там у вас,

Коли мене у вас там треба.

Мене прикликує це глас:

О-там у тумані, о-там під небом

Маленький мій мня ждет і кличе мня до себе.

²⁾ В А. сей двостих передано:

Летім, сестриці, ми за нев,

Бо буде много див, див!

Натомісь у Б.:

Ходім, спішімо, бо в'на ни дає

На себе довго ждати.

³⁾ А. я лиш набелив вам. ⁴⁾ А. тую річ, як сами хочете.

Я тільки кажу, що тут не без чогось¹⁾.
За Дунканом покойним Макбет плакав²⁾;
За умерлим не штука плакати³⁾.
А Банко їхав с пізна; можна знов
Казать⁴⁾, що Фліне 'го вбив, бо Фліне утік.
Чого⁵⁾ так с пізна й їхати? Або-ж
Чи не прокляте⁶⁾ діло було це,
Що Маком той і Доналбен вітця
Собі убили? — Ще й яке прокляте!⁷⁾
А Макбету-ж на се не було жаль?⁸⁾
Не вбив у ярости поправедні⁹⁾
Від разу він обох коморників,
Пяниць тих?¹⁰⁾ — Це-ж хіба не було чесно?¹¹⁾
Ще й як!¹²⁾ да ще до того і розумно!
Бо хто-ж би був не злостив ся на це,
Як були би тайли ся?¹³⁾ — Не так?

¹⁾ А. там без чогось вже не обійшло ся. ²⁾ А. побивав ся.
³⁾ А. та опівав его: ну, добре, Бо Дункан був покойний. ⁴⁾ А. хо-
тите, а ви скажіть. Зам. сих 6 рядків у Б. читаємо:

Що я казав, то так, як вам з душі
Казав, а ця най далі си міркує.
Я кажу лиц, що дивно це іншло.
Благого Дункана оплакував
Це Макбет: предці вже був умерлий!
А Банко, жвавий ерой той, за пізно
Це виїхав — то й можна би сказати

⁵⁾ Б. Ни треба бо. ⁶⁾ А. Хто скаже, що не лукаве. ⁷⁾ А. Це
чортове с діло! В Б. натомісь:

Це хто ни чує, як то страшно було
Від Макома та від Доналбена
Ласкавого вітця замордувати?

⁸⁾ Б. сей рядок вас. А. Як ни вбивавсь Макбет! ⁹⁾ Б. у свя-
тім своїм гніву; А. Сам питомов руков. ¹⁰⁾ А. дод. та спюх; Б.:

Обох злочинців, як они лежали
У путах сну та трунку?

¹¹⁾ А. красно. ¹²⁾ Б. О! А. ба навіть дуже. ¹³⁾ А. бо кого
Би було це ни збурило до краю, Если би ни хотіли приповістись
В'ни були? Б.:

Бо кожде було-б серце збурило,
Як були би они не признавались
До того діла.

Запевне!¹⁾ а мині ся видить далі,
Що як дістав би принцип він у руки²⁾,
(Від чого Боже крий!³⁾ то він би їх
Навчив отце, як різати вітця!
А Флінса другого!⁴⁾ — Але мовчім!⁵⁾
Бо чую, що наш Макдоф за язык
Свій неокантарений⁶⁾, і за те знов,
Що на державних годах він не був⁷⁾,
В велику впав неласку у тірана⁸⁾.

Бо ярин⁹⁾.

Покойного¹⁰⁾ найстарший син, що 'му
Присїв тіран¹¹⁾ отечину, живе,
Як чути ся¹²⁾, у Англії¹³⁾ теперь,
У Едварда побожного¹⁴⁾, і в него
В такі стоїть це ласці, що єму
Там не збуваєть¹⁵⁾ на нічим¹⁶⁾. Туда¹⁷⁾
Пішов і Макдоф, короля¹⁸⁾ просити,
Щоб Сіварда сюда він вирядив¹⁸⁾,
Аби за божев волев і єго
Ратівлейов столи наші беспечні
Були як і бували, і з мисок
Нам наших сугаки не зазирали,

¹⁾ А. Як я скажу: він усе Робив, як треба було. Б. То-ж я думаю, що це він добре учинив. ²⁾ А. як він би тих синів Дунканових у своїх мав руках; Б. Дункана синів. ³⁾ Б. (нишком) що Б. котрий А. Від чого сине божий заступи! ⁴⁾ А. також. Б. передає сі два рядки так:

То в'ни би знали, що того значить
Вітця убить; то само так і Флінс.

⁵⁾ А. я вже мовчу. ⁶⁾ А. за похапне Якесь там слово; Б. За вільну бесіду. ⁷⁾ А. Ни був у него на вечери; Б. В тирана він на годах. ⁸⁾ А. зам. сього рядка має:

вищав

'Му з ласки. Ви мині би ни сказали,
Де він тепер ся обертати може?

Б. Знаєте, де в. т. це буде? ⁹⁾ А. Пан; Б. Льюрд. ¹⁰⁾ Б. Дунканів. ¹¹⁾ А. видер 'му драпіжник. ¹²⁾ А. і Б. час. ¹³⁾ Б. в дворі англійським. ¹⁴⁾ Б. богобойного. ¹⁵⁾ А. ни сходить. ¹⁶⁾ Б. Що низичливість долі 'му нічо' На чести не відняла. ¹⁷⁾ А. Отуди. ¹⁸⁾ Б. святого к. ¹⁸⁾ А. Аби Нортимберця і Сиварда Пустив; Б. С. й Нортумбра чвалоого.

До чого Боже нам допоможи!¹⁾
І кажуть, що король як се учув,
То так осердив дуже ся, що хоче
Тіранови ще виточить війну,
І вже на ню ся зброїть²⁾).

Ленокс.

Макдофа-ж

Він кликав?³⁾

Боярин.

Так⁴⁾; але він⁵⁾ 'му від разу
Кругленько⁶⁾ відповів: „Не піду, пане“⁷⁾.
На це післанець мав ся відвернути,

¹⁾ Зам. сих 5 рядків у А. маємо:

аби они нам помогли,
(Тай той над нами', щоб назад насущний
Вернув на наші нам столи, назад
Солодкий припочивок нашим ночам,
Назад як годам, так обідам нашим
Беспека від ножів его кривавих,
І щоб назад ми вірне ще могли
Служити і свобідну честь приймати
Так як давно, чого тепер за дармо
Ми бажимо.

Те саме в Б.:

Аби за їх ми помічов, а божев
Знов ласков в ділі нашему, столам
Тим нашим страву, ночам нашим сон
Віддали, і при годах наших білше
Ми сугаків кривавих не боялись,
Васальський обовязок вірне ми
Виконували, вільну честь приймали,
Чого всего тепер нам горестна
Є хиба.

²⁾ А. передас:

Ці вісти, вповідають,
Так дуже короля розсердили,
Що на війну ся лагодить.

Б. натомісь:

Це вже чув король і так
Осердив дуже ся, що на війну
Ся зброїть.

³⁾ Б. до себе це зазивав? А. Поселав же він за Макдофом?

⁴⁾ А. Ага; Б. Він поседавав. ⁵⁾ А. цей. ⁶⁾ Б. кругло. ⁷⁾ А. ни тра-
филось! Зверха рукою Ом. Парт. поправлено: Не прийду, пане!

Тай лиш замуркотіти, ніби то :

„Чикай, ще ти мене попам'ятаєш,
І твою відповідь“¹⁾).

Л е н о к с.

Це-ж мало²⁾ 'го

І³⁾ перестеречи, що дав ся в бік він⁴⁾).

О, полети який⁵⁾ ти ангелю

Такий⁶⁾ щастливий⁶⁾ на англійський двір,

Та прежде Макдофа⁷⁾ ти ще натхни

Благого короля⁸⁾, аби він зняв з нас

Тугу, катівську руку прелукаву,

Та претяжкую з нашої держави!⁹⁾

1) Зам. сих 4 рядків у А. читаємо:

С цим і вернув післанець

Назад, під носом си гумкотяти*):

»Ну, ну, попам'ятаєш ти того,

Кому »ни трафилось« казав ти!«

В Б. натомісь:

Той післанець нипогожий обернув ся

Плічми до него, тай лиш воркотить

Собі під носом, ніби би то: »Ще

Попам'ятаєш ти отцу годину,

Коли таку ти відповідь на мене

Карканив«.

2) Б. мусіло. 3) Б. Без займів. 4) Б. у бік ся дати так далеко, як лиш розум Це дозволяє. А. натомісь:

Це єго і перепоймило матбути,

Що він сокотит-ця теперь.

5) Б. дод. святий. 6) Б. вас. 7) Б. переїже ще него. 8) Б. то єго Післанство там занести. 9) Зам. остатніх 3 рядків у Б.:

щоб у нашу

Так тяжко приневолену державу,

Що злодія рука на ні так вагом

Лежить це, повернула благодать

Як найскоріше.

В А. натомісь:

Коби який небесний ангіль полетів

У двір англійського царя, та 'го

На вість цю приспособив передом,

Щоб благодать вернула ся назад

У край наш, що у чортових лабах

Він гине, пропадає!

*) Рукою Ом. Парт. поправлено: воркотяти.

Боярин.

І я отак у пана Бога молю :

Даруй гаразд нам, а найпаче волю !¹⁾. (Оба причі).

¹⁾ А. Поможі це Боже; Б. Й моя це молитва З ним піде.

ЧЕТВЕРТИЙ АКТ.

Перша сцена. (В)

Темна печера. У середині варить ся котев. Грім і блискавиця. Три відьмі виступають.

Перша відьма.

Мій котик вже тричі „мурмур-няв!“

Друга відьма.

А двічі мій цьоник заквалив.

Трета відьма.

І скрипник на гуслех вже готло дав:

Вже час нам, вже час до діла!

Перша відьма.

Нумо, сестри, аркана

Коло цього казана!

Як удасть ся наш аркан,

Так удасть ся наш сарган.

Гов!

Нуте в него рапавуху,

Буреукове праве ухо,

З вовка шкаму тай бурлак,

Деять пуголов вітак,

А щоб діло нам ся вдало,

Опиреве в него сало!

Усі.

Мішма, сестри, мішма-міш!

Будуть душі, буде й гріш!

Гов!

Друга відьма.

А щоб борше був готовий,
Нумо в него з нешти брови,
Нумо з фулеса язик,
Охаблений з баса смик,
Ще й два роги бугаєві,
Ще й подошву на браєві,
Куприк с птицні-горобця,
І пів гриви з жеребця.

Усі.

Мішма, сестри, мішма-міш!
Будуть душі, буде й гріш!

Трета відьма

А щоб діло до докону,
Вержете цвіту з змійовону,
З матригуни пів витиці,
Три наперстки з блекотиці,
Сім віршечків зіля-Зрад,
Перелести пів і склад,
А що зовсім до фолосу:
Дивдерівя два-три кроси,
І цілий ще лабуштан:
Розгуляєсь наш казан!

Усі.

Мішма, сестри, мішма-міш!
Будуть душі, буде й гріш!

Друга відьма.

А щоб діло совершити,
Вержете в кітлик стратче вбите,
С черепахи дві-три нозі,
Ще й коріньчик чорнолозу,
Ніг стоножних триста пар,
Тай готів наш буде звар!

Иката (виступає).

Ваше діло лихословю,
На маєтку, на здоровю,
І на чести і на славі,
І на справцях і на справі!

Гайда, сестри, у аркан!
Най здорові наш чорний пан!

(Музики і танець).

Пісня.

Пекло боїть, пекло дише,
С пекла паров, с пекла віє:
Мішма, мішма, і ще мішма!
Хто мішати гарно вміє!
Все, що добре, потратуймо,
Все, що лихо, допомагаймо!
В чоловіка пиху вдуймо,
В чоловіці серце краймо!

Друга відьма.

Долонь мене ліва лопче:
Хтось тут зараз ся притопче.
Сли-сь люкавий,
Сли-сь неправий,
Ближ ся тут!
Хто небудь!

Макбет (виступає).

Що дієте, відьми ви непогожі?

Усі.

Що ми робим, що ми дієм,
То порекла 'му не вмієм.

Макбет.

Тов силов, що єї ви служите,
Що нев церьковнії ви маковиці
Зриваєте; що море нейов ви
Доводите до того, щоб оно
Запінившись, остекле, кораблями
О скали розбивало; що ви нейов
Гради на тім току страшнім зелізнім
Молотите, та сиплете на землю;
Що нейов манну з людського ужитку
Видоюєте ви; що нейов замки
Ви валите на голов замковідці;
Тов силов я усев вас заклинаю:
Вповіжте ми, що я вас запитаю!

Перша відьма.
Кажи!

Друга відьма.
Питай ся!

Трета відьма.
Відповідь меш мати!

Перша відьма.
Чи ми ти маєм вповідати,
Чи від старших ти ліпше знати?

Макбет.
Старших мині!¹)

Перша відьма.
З самотрійці,
Самовбійці,
Всипте крив
У котев!

У сї.
Викликаєм,
Визиваєм,
С під коріня,
С під каміня,
На наш пир!

Сто душ тобі дамо ми в жир!
(Грім. Перша проява: голови у шоломі виринає з кітла).

Макбет.
Вповіж мині, ти підпресиодня сило —

Друга відьма.
Твою гадку знає річ;
Мовчки слухай его річ!

Проява.
Макбет! Макбет! Макбет!
Макдоф, тан від Файфу, тя не любить!
Сокотись его, бо він тя згубить!
Пустїт! (Западаєсь).

Макбет.
Ти хто нї є — тобі я дякую!
Ти трафив на болячку. — Ще одно.

¹) Перв. сюда.

Першя відьма.

Розказувать собі він не дає.

Да осьде другий, першого сильніший.

(Грім. Друга проява: кривава дитина).

Проява.

Макбет! Макбет! Макбет!

Макбет.

Й трьома ухами я тебе бих слухав.

Проява.

Будь лютий, кровйов упивай ся,

З цілого світа насмівай ся,

Бо людзька ти нічо' не вдіє сила,

Що жінка ї на світ цей породила. (Западаєсь).

Макбет.

То жий си, Макдоф! ти ми не страшний.

Але-ж бо ні! — волію взяти я

Заліг у долі і двоякий запис,

Аби беспечним бути: ти загинеш!

(Грім. Трета проява: дитина у короні, з деревцем у руці).

Це що знов? — у короні, ніби чадо

Царське?

Усі.

Не обзивай ся!

Проява.

Макбет! Макбет! Макбет!

Беспечний будь, бо ти ніяка злоба,

Ні вороги, ні бунт нічо' не зробить,

Аж доки з Бірнамуй той ліс зелен

Не прийде¹⁾ ворогом під Донзінен.

Макбет.

Ліс воювати ся зо мнов не прийде!

Або хіба хто дерево звербує²⁾,

Та 'му розкаже, дуже то корнада

Повитягать з землі? — Не бою ся!

Бунтуйте ви ся, кільки хочите:

Аж доки ліс зелений бірнамський

¹⁾ Перв. прийдесть. ²⁾ Перв. звербуєть.

Під Донзінен не прийде, то мині
Ніхто нічо' не вдіє; Макбет свійов
Ме смертев гинути, і часовов.
Але одно ще все мя¹⁾ непокоїть;
Сли знаєте, то уповіжте ми:
Чи буде Банків покорч ще коли
У ці державі царствувать, чи ні?

Усі.

Вже білше не питай!

Макбет.

Питаю ся!

А сли мині не скажете отце.
То прокляте на вас! Чого котев
Це западаєть ся? і що за гомін?

(Котев потас. Сурми. Марш).

Першя відьма.

Явіть ся!

Друга відьма.

І явіть ся!

Трета відьма.

І явіть ся!

Усі.

Крійте серце, мучте гадку,
Вийдіт швидко, никніть гладко!

(Вісім королів виступає²⁾ за рядом, послідний з зерькалом. Вітак
наступаєть Банко).

Макбет.

До Банка ти подібний аж за надто:
Руш! Забери ся! та твоя корона
Ми очи випікаєть! — Другий знов!
Ті твої кучері такі як в того!
Ще й третий? — О непевні ви відьми!
Четвертий? — Очи мої виштрикнуць!
Чи мете ся вести до страшного,
Аж суду? — Ще оден? — І семий ще?
Не хочу, ні, не хочу вже! — А там

¹⁾ Перв. мя. ²⁾ Перв. виступаєть.

Ще й осьмий з зерькалом, а в зерькалі
Ще й без рахуби їх!... Страшна маро!
Це так! це Банкові! бо он сам Банко
Кривавий шкірить ся до мене!... Ні?

Перся відьма.

Він сам! — Да чо' ся так — чи чуєш? —

Ти побиваєш та вальчуєш?

А нумо у аркан, сестриці,

Най цей король розвеселить ся,

Аби вітак ся нам признав,

Що много чести він в нас мав!

(Музики і танець. Відьми щезають).

Макбет.

І деж в'ни діли ся? — га? — пощезали?

Нехай же-ж ця нещастная година

Проклятов буде на довічні дни!

Сюда, з надвіря ви!

Ленокс (уходить).

Розкажете?

Макбет.

Ти видів чарівниці?

Ленокс.

Ні, мій пане.

Макбет.

Не проходили тут?

Ленокс.

Ні, світлий пане!

Макбет.

Проклята тая путь, що в ню в'ни йдуть,

А сто раз тяще той, що їм ся звірить!

Я дудни кінські чув; тут хто минав?

Ленокс.

Тут були мильдувать, що Макдоф втік

У Англію.

Макбет.

У Англію.

Ленокс.

Так є.

Макбет.

О, перепоймуєш, лиха годино,
Ти мої постанівки! в'ни нічо!
Не варт, если й учинок зараз в слід
Не йде за ними. Але від теперь,
То буде перший мого постанівку
І перший мого ножа. Щоб діло
Вінчало нашу гадку, то най гадка
Від разу буде й ділом! Макдофів
Нападу замок, відберу 'му Файф,
А жінку, діти, рід, піддані, слуги,
Все виріжу у пень! Коли я кат,
То буду й свіжої криви шукать!
Ходім! (Пріч).

Сю сцену, перекладену відмінно в обох попередніх редакціях,
подаємо тут паралельно у всіх трьох відмінах. В ред. А. читаємо:

Перший вихід. (А)

Темна печера. Серед неї котев варит-ця. Грім і блиск. Три відьмі
виступають.

Перша відьма.

Три рази миця: няв-няв-няв!

Друга відьма.

Три рази киця: вав-вав-вав!

Трета відьма.

Пуґа: пуґу! — пуґач у плач!

Перша відьма.

Вержете в кітлик перший раз

На Старшого парастас:

Три бруслици від ворони,

Три листочки змийовони,

З рися поронений зуб,

З смоковиці верхний луб,

А від стратчати ще й клуб.

Усі.

Вержете в кітлик перший раз

На Старшого парастас.

Друга відьма.

А Глухому на приніс
Вержте в кітлик з Жида ніс,
Три упряди шкаму с плоту,
І крихітку мозку з кота,
І вилочки з лелика,
Кварту меду з биндяка,
Три щитині бурсукові,
І граблі ще леликові.

Усі.

Вержте в кітлик другий раз
На Глухого парастас.

Трета відьма.

А Кривому в переєм
Вержте в кітлик вовче горло,
І з живої ватри дим
І два піднебіня орлі,
І хрещатий лабуштан,
І наперсток блекотиці,
По перови з девять кань,
Три головці з мотелиці,
З зрадич-зіля перший цвіт,
Дві три кроси із нетоти,
І з глухого вовка слід,
І завержені два коти.

Усі.

Вержте в кітлик третій раз
На Кривого парастас.

Иката і другі три відьмі виступають.

Иката.

Добре, сестри! а щоб діло
Фолосилось і приспіло,
Гайда круга у аркан,
Щоб веселий був наш пан! (Музика).

Пісня.

Гайда, сестри, аркана,
Най принадим таркана;
Дулик прийде і без грошій,
Але Йойлик найхороший.

Друга відьма.

Мене око ліве лудить!
Хтось тут прийде, хтось тут буде!
А сюда — хто туди!

(Макбет виступає).

Макбет.

Що дієте, відьми?

Усі.

Що ни сказати.

Макбет.

Сли вірите ви в того, що єму
Ви служите: чи тучов 'му і градом
Орудуете ви, чи на церькви
Ви населяєте усяку нехарь,
Чи морем вієте і кораблі
Ви розбиваєте, чи ви лани
Вкладаєте, чи ви ліси трете,
Чи замки валите на голову
Замочного, чи гордим пірамідам
Ви бгаєте верьхи аж до спода,
Чи силу і путерю ви уроди
Зсисаєте і вялите, — я хочу
Всю правду знати.

Перша відьма.

Говори.

Друга відьма

Кажі.

Трета відьма.

Ми все ти вповімо.

Перша відьма.

Чи буде з нас,

Чи кликати майстрів?

Макбет.

Клич, най їх вижу.

Перша відьма.

Змийовони сім зерен,
Стратчий пальок і два клови,

С трьох трунев і зіздь і клин,
І з повішеника брови
У вогонь!

У сї.

Припалїть!

Покажіт-ця, покажіть!

Гримить. Голова в шоломі виринає.

Макбет.

Кажи, ничиста сило...

Перша відьма.

У него ся ни питає,

Бо він усе і сам знає.

Проява.

Макбет! Макбет! Макбет! о, сокоти ся
Ти Макдофа, бокуй від тана з Файфу!
Дай покій ми! Ни можу. (Западаєсь).

Макбет.

Хто ти й є,

Я дякую, що-сь мня перестеріг;

Ти трафив на болячку... Ще одно —

Перша відьма.

Ни можна 'го питати. Озьде другий,
Ще душий від тамтого.

Гримить. Обкривавлена дитина указуєсь.

Проява.

Макбет! Макбет! Макбет!

Макбет.

І трое вух щоб мав, то слухаю.

Проява.

Кровавий будь, тиранський і запеклий,

З усіх ся дурнів смій, нічого ся

Ни бій. Бо хто ся з жінки народив,

Нічо' тобі ни вдіє. (Западаєсь).

Макбет.

То тривай

Си Макдоф; маю-ж я тебе боятись?

Але безпека всїгди лїпша, а

Минї ї в двоє треба. Ні, ни смієш
На світі бути, Макдофе: я хочу
На всі боки такий беспечний бути,
Аби і Бога ни бояти ся.

Гримить. Дитина у коронї, з деревцем у руках, указует-ця.
А це що знов за диво у коронї,
Ниначе чадо би царське?

У сї.

Мовчи.

Та слухай!

Проява.

Будь відважний, будь здуфалий:
Бо хоть на тебе всі світи би встали,
Та вдїять що ніхто ни є ти в станї,
Аж доки бірнамецький ліс до Донзінану
Ни прийде.

Макбет.

О, лиш це ни може бути!
Хто-ж ліс усилує або упросить
С коріня виступить! О, милий знак!
Бунтівники ви всі, тогди я вас
І буду видїти, як бірнамецькі
Ліси до мене прийдуть. О, Макбет
Загине свойов смертев ще, і то
Ни борзо. Да если би ви могли,
То я би рад ще знати (і кортить
Мня знати) — Буде Банків покорч ще
Коли тут старшувати?

У сї.

Ни питай ся.

Макбет.

Коли-ж бо я це хочу знати! Як
Минї ни вповісте, то будьте всі
Прокляті на присподні дни! Кажіть!
Чо' кїтлик западаєсь? що за шемріт? (Тобої).

Перся відьма.

Явіт-ця!

Друга відьма.

І явіт-ця!

Трета відьма.

І явіт-ця!

Усі.

Як тїнь єму ся покажіть,

Лиш затурбуйте і підіть!

Вісім королїв указує-ця і переходя, оден за одним, подрю. Послїд-
ний з них має дзеркало в руках. Банко наступає за ними.

Макбет.

Ти аж за надто саманаєш ми

До Банка¹⁾; пріч! Обруч той золотий

На твої голові²⁾ пече ми очі;

А волос твій, ти другий, саманає

Передному³⁾; ще й третий, дб-знаку

Як ти два⁵⁾ — Ви плюгаві чарівниці!⁴⁾

Ви що це?⁶⁾ і читвертий? Вилізьте⁷⁾

Ми очі! Що? ни буде їм кінця⁸⁾

До суду страшного? — і ще оден!

І семий? — доста! доста!⁹⁾ — Та бо ще¹⁰⁾

І осьмий з зерькалом, що в нему видко

Ще білше їх¹¹⁾; а декотрий із них¹²⁾

З двома аж глобяти державними,

Та аж с трьома скіпітрами! — О, проклята

Ти дивогляде!¹³⁾ — І це дієьки так¹⁴⁾:

Кривавий Банко шкірит-ця до мене,

І на їх всіх справляє як на своїх

Племінників¹⁵⁾, свій покорч¹⁵⁾. — А ни так?

Першя відьма.

Це так, так, так¹⁶⁾; да чо' Макбет

Засторопівше це стоїть?

1) Б. Б—вому духу. 2) Б. та твоя корона. 3) Б. Ти друге, золотом обведене Чоло до першої самарне. 4) Б. ті другі. 5) Б. непевні Відьми. 6) Б. на що ми це показувать? 7) Б. відверніть ся. 8) Б. Ме ряд вести ся цей. 9) Б. Не хочу білше видіти. 10) Б. А предці показуєсь. 11) Б. В котрім їх много ще показуєсь. 12) Б. А мижки ними, бачу, декотрі. 13) Б. Страшна прояво! 14) Б. Теперь аж вижу, що це правда є. 15) Б. вас. 16) Б. Це дієьки так.

Ану, сестриці, гайда-гай,
І я, і та, і ти співай,
А вітер заведе музики,
Нехай король цей і владика
Ни має за що нарікать,
Що 'го ни вміли звеличать.

Музики. Відьми гуляють і щезають.

Макбет.

Де діли ся? — нима? — о прокляте
На чорне це годинище!¹⁾ — Сюда²⁾
З надвіря ви! (Ленокс виступає).

Ленокс.

Що світлий пан³⁾ розкажуть?

Макбет.

Ти видів ті відьми?⁴⁾

Ленокс.

Ні, ясний пане!

Макбет.

Сюда в'ни⁵⁾ ни минали?

Ленокс.

Ні, мій пане!⁶⁾

Макбет.

Проклятий⁷⁾ воздух той, що ним летя⁸⁾ в'ни,
Да проклятіщі ті, що віря їм!⁹⁾
Я чув тут дудни кінські; хто це їхав?¹⁰⁾

Ленокс.

Це два чи три післанці¹¹⁾, що прийшли
Вам вповідати¹²⁾, що Макдоф утік
У Англію.

¹⁾ Б. зам. сього:

А де в'ни? Пріч? Нихай отця-ж нещастна
Година у колядари проклята
Стоїть на вік віков!

²⁾ Б. дод. до мене. ³⁾ Б. мій король. ⁴⁾ Б. чарівниці. ⁵⁾ Б. Они тут. ⁶⁾ Б. діправди. ⁷⁾ Б. Будь затресений. ⁸⁾ Б. на нім... ідуть. ⁹⁾ Б. проклятен кожний, що їм звірить ся! ¹⁰⁾ Б. тут минав? ¹¹⁾ Б. вас. ¹²⁾ Б. милдувать.

Макбет.

У Англію утік?

Ленокс.

Так є, ласкавий пане.

Макбет.

Ти дорогу

Мені пересобачуєш, собача

Ти доле!¹⁾ Ми ни годни здогонити

Ніколи то, за чим ми гонимо,

Єсли ни разом с тим, чого дігнати

Ми ся наважили, ни йде і вчинок

У слід²⁾. О, від тепер³⁾ нихай же будуть

Котрі мині у гадку перші впали⁴⁾,

І перші моїх рук. А щоб від разу

І виконать того, що загадав⁵⁾,

То хочу я на замок Макдофів

Напасти⁶⁾, Файф узяти⁷⁾, жінку, діти

І всі племінники єго лукаві⁸⁾

Повитинати⁹⁾ в пень! О, ні фалитись

Від нині, ні нагадувати ся

Богато! разом гадка, разом чин!

З різдва у смерть, від смерти до родин.

Лиш ті відьми ми білше ні на очі!

Де ті післи? Сам вість ту чути хочу!¹⁰⁾

Ходім! (Ідуть).

¹⁾ Б. О годино, Ти перепоймуєш страшний мій слем. ²⁾ Б. натомісь:

Швидкого постанівку годі вже

Уздогонити, сли і діло зараз

Не йде з ним разом.

³⁾ Б. Від години цієї. ⁴⁾ Б. То перший мого серця буде разом. ⁵⁾ Б. Щоб зараз діло вінчало гадку, то від разу гадка най буде ділом. ⁶⁾ Б. Напад. ⁷⁾ Б. Озму гвалтом. ⁸⁾ Б. бідні душі з єго це покоренку. ⁹⁾ Б. скажу... витяти мечем. ¹⁰⁾ натомісь у Б.:

Це не пофал таний,

А доки устав свіжий, най і станєсь.

Лиш духів більше ні! — Де ті пани?

Ведіть мене до них, ходіт!

Перша сцена. (Б)

Перша відьма.

Миця вже три рази „няв“.

Друга відьма.

Їжачок чотири „квіку“.

Трета відьма.

Гарфник також їотло дав;

Вже час, вже час до стїку!

Перша відьма.

Окола кїтлика зладьте аркан,

Потрюх затросений вержете в саркан,

Рапавку-жабу, що доба у добу

Місяць впрїваючи трутов і злобов

В кремени зимному гождма лежить,

В кїтлик у сам перед, най ся варить.

Усї.

Труду і прикладу ви не щадїте.

Кїтличе бой, а ви огні горїте!

Друга відьма.

Гад, що в нитечі він повиводив ся,

Смаж ся і праж ся ти, в жарі жари ся,

З ящура очі і легкі з котюги,

Жало слїпаче і з гадини злюги,

З лелика волосу, совині лети,

З ящурки ноги, їжак остроклитий,

Щоб то калило вправити в жар,

Смаж ся і праж ся, пекольний ти звар!

Усї.

Труду і прикладу ви не щадїте.

Кїтличе бой, а ви огні горїте!

Трета відьма.

З змня луску ще, а з вовка ще клови,

Мумію з відьми, трюху багрову;

З вовкриба млинчик, очі й бурлак,

Болїголовію з мочер і млак;

Легкі ще з Жида, що Спаса клине він,

Губи турецькі, с Татарина млевін;

Кізього жовчу, тисові віти,
Втяті, як місяць на межах вже світить,
Пальчики з хлопчика від копелиці,
Що у яру єго стратила злиця.
Щоб же фолос 'му був, щоб же і лік,
Вержте у звар ще наш з тигрися шпик.

Усі.

Труду і прикладу ви не щадіте.
Кітличе бой, а ви огні горіте!

Друга відьма.

В óхолод всипте ще в павяна кров,
Буде наш чар тогди дуж і здоров.

И к а т а (виступає).

Хóроше! зовсім так, як я хотіла!
Буде і вам це парть з нашого діла.
А тепер аркана гарно підіт,
Окола кітлика й піснь заведіт.
Доки чари нам ся зладя як слід.

(Музики і танець).

Пісн я

Духи сиві і черлені,
Духи чорні і сірії:
Мішма, мішма і ще мішма,
Хто мішати добре вміє!
Все, що зле є, то ся ближить,
Все, що добре, утікає;
Сли чарі лиш наші вдатні,
Свого діла доконають.

Друга відьма.

Мене пальок дуже лопче:
Щось лихого ся притопче.
Двері, двері! ближ ся тут
Хто нібудь!

М а к б е т (виступає).

Ну, чори ви полохі, північні
Відьми, що дієте?

Усі.

Річ без імя.

Макбет.

О того ради, що у него ви
Увіруєте це, вас закликаю,
Ні з відки-б ви це знали, уповіжте:
Пустити бурю, хоть у остічи
Запінені моря аби ціле
Кораблеводзтво затопити, хоть
Хліби, що вже повисипали ся,
Градами вбити, дерева потерти,
Хоть замки на сокотачів своїх
Це голови звалить, хоть голови
Чертог і пірамід аж до землі
Зібгати, хоть усі сокровища
Плодящої натури понівечить,
Аж доки обур силу ї не зітре:
Уповідайте ми, що вас питаю.

Перша відьма.

Кажі.

Друга відьма.

Питай ся.

Третя відьма.

Ми відповімо.

Перша відьма.

Кажі, чи ліпше ти від нас це знати,
Або чи від майстрів це наших?

Макбет.

Їх

Ми покажіть.

Перша відьма.

Кров же з льохи, що як вергла,
Всі пацята зараз зжерла,
А з судилова ще сала
Ввержте в вінь!

Усі.

Великі й малі,

Щоб ви всі ся показали!

(Грім. Перша проява: голова у шеломі виринає с кітла).

Макбет.

Скажи мині, ти невідома сило —

Друга відьма.

Що ти думаєш, знає пріч;

Мовчки слухай єго річ.

Перша проява.

Макбет! Макбет! Макбет! Макдоф тя

Ненавидить, той тан від Файфу;

Тікай від него! Досить! слободіть! (Западаєть ся).

Макбет.

Хто ти ні є, тобі я дякую

За твій перестеріг: ти трафив на

Болячку. Да одно ще слово!

Перша відьма.

'Му

Росказувать не можна. Але тут

Є другий, ще сильніщий як той перший.

(Грім. Друга проява: кривава дитина).

Друга проява.

Макбет! Макбет! Макбет!

Макбет.

Аж троє вух хотів бих мати, щоб

Тя слухати.

Друга проява.

З усеї сили кпись

Ти людзької, кривавий будь, відважний

І лютий! бо тобі ніхто нічо

Не вдіє, що 'го жінка породила. (Западаєсь).

Макбет.

То жий си, Макдоф; чо' тебе боятись?

Але бо зробю я безпеку ще

Май беспечніщев і заліг у долі

Я озму: ти загинеш ми, аби

Блідому я страхови до бріхні

Подав, і спав, ні громом не питавше.

Що це?

(Грім. Трета проява: дитина у короні, з деревцем у руці).

Що виринає, ніби чадо

Корольске і корону золоту
Держави на діточі голові
В'но носить?

Усі.

Слухай, да не говори!

Третя проява.

Сердитий будь як лев, будь гордий;
Не бій ся, бо най бунт, нинависть, злість
Що хочуть діють, Макбета не годна
Ніяка сила неприятільська
Звалити, доки бірнамецький ліс аж
Не прийде ворогом під Донзінан.

Макбет.

Той воювати ся зо мною не буде!
Бо дерево хто може звербувати?
Хто може розказати 'му, аби
Корінь своє дуже то оно
З землі повимикало? Радісний
Ти вироче! Бунт відступаєть ся,
Аж доки 'д гóрі бірнамецький ліс
Не вилізеть ся бити; Макбет дасть
У свій час душу лиш, і дасть ї лиш
Звичайні черзї смерти. Да однако
Бєть серце в мині ся — сли ваша штука
Сягає так далеко — ще одно
Це знать. Кажіть, чи буде Банків покорч
У ці державі царствувать колись?

Усі.

Вже далі не питай!

Макбет.

Допевности

Я хочу. Сли мині відмовите
Отце, то вічне проклятьє на вас!
Скажіть мині! — Чо' кїтлик западаєсь?
Який то гук?

(Котев потає. Гобої. Марш).

Першя відьма.
Явіть ся!

Друга відьма.

І явіть ся!

Трета відьма.

Явіть ся!

Усі.

Мучте серце в нїм і гадку!

Як тїнь прийдїт і никвіт гладко!

(Макбетова репліка подана висше в варіантах до ред. А.).

Перша відьма.

Да чо'-ж бо Макбет ся здумів,

Здумівше ся засторонів?

Ходїм, най піснями, сестриці,

Та танцями розвеселить ся;

Най воздух музиков зведеть ся,

Аж доки наш аркан складеть ся,

Аби король ся сам признав,

Що много слави він в нас мав.

(Музика й танець. Відьми зезають¹⁾).

Друга сцена.

Файф. Світлиця в Макдофовім замку. Виступають: Леді Макдоф,
ї синок і Россє.

Леді Макдоф.

І що-ж він наробив, аби аж²⁾ мусїв
Втікати?³⁾

Россє.

Прошу вас, лиш погодїт⁴⁾).

Леді Макдоф.

Він не годив, а розум стративше
Утїк; таким ся способом він зрадив⁵⁾ сам.
Бо чистий чоловік не утїкає⁶⁾.

¹⁾ Докінченє сеї сцени подано в варіантах до ред. А. ²⁾ Б. таке зробив він, щоб аж. ³⁾ А. ся репліка вас. ⁴⁾ Б. терпливість майте. А. Лиш ни журит-ця так, ласкава леді. ⁵⁾ Перв. видав. ⁶⁾ Б. передає сю репліку:

Він і не мав. Єго утїканє —
Безумність була; снї не наші вчинки,
То боязливість зрацями нас робить.

Россе.

По цьому не розумно і не треба
Судити; може це так треба було,
А може инак 'му не випадало¹⁾.

Леді Макдоф.

Не випадало! Це-ж же випадало²⁾,
Лишити³⁾ жінку, діти, домівство⁴⁾,
Усе, а ще до того там лишити,
Де і самому небезпечно ся
Здавало?⁵⁾ О, це очевидно є,
Що нами він не дбає, не питає⁶⁾.
Маленька пташечка, а ще она
Гнізда свого боронить⁷⁾.

Россе.

Гіточко,

Ви кривду робите єму й собі,
Єсли отак говорите⁸⁾. Бо муж⁹⁾ ваш
Є чесний і розумний¹⁰⁾, і запевне¹¹⁾

Натомісь А.:

Він ни журиw ся. Він це одурів
Втікати. Ни учинок, але боїзн
Нас видає усіди.

¹⁾ А. Можете-ж ви знати, що це було? чи остроржність,
Чи боїзн? Б. Знаєте-ж, чи з мудрости, Чи з боязливости він це
утік? ²⁾ А. Добра не мині й остроржність; Б. Що мудрість? ³⁾ Б. по-
нихати. ⁴⁾ А. хату й чин; Б. годність, чин. ⁵⁾ А. а то ще де? там,
відки й сам Рубав. він поли та втікав! Б. на такому це містци,
відки він сам утікає. ⁶⁾ А. О, він мене (Б. нас) ни любить, він
ни має в собі Сумліня і крихітку задлі нас. ⁷⁾ Б. чулости. Зам. сих
двох рядків у А. читаємо:

Тріщук, що це найменша є пташинка
З усіх, а ще боронить писклятка
Ті свої від половика У него
Лиш жає є, ни люба. Така роетроржність,
Що своїх покидає та втікає,
Безчестна дуже є.

Подібно і в Б.: Бо навіть сам тр... найбідніша... пташечка
ставяєть ся за свої... в гнізді й по-протів Сови. Люба у него не
значить нічо, а боязливість все, і що За мудрість то, де втіканє
є зовсім По-протів розуму? ⁸⁾ Б. О... в власне серце си сягаєте;
А. Я прощу вас, шановна... ни приводіть Собі до голови отче так
дуже. ⁹⁾ А. чоловік. ¹⁰⁾ Б. дод. і розважний. ¹¹⁾ Б. найліпше; А. вас.

Він знає, що се робить¹⁾. Білше вам
Не смію вповідати²⁾, бо часи
Такі теперь лукавіі³⁾ постали,
Що чоловік сам свої тїни ся
Бояти мусить, а не то що⁴⁾. — Да
Цим разом мушу я ся попрощати,
Тітусю, з вами; незабавки знов
В вас буду⁵⁾. Не журить ся⁶⁾; оттакі
Презлющіі часи, як ми їх маєм,
То довго не тримають; бо або-ж
Конець їм ся приломлюєть, або-ж
На перший лад вертають. — Будь здоров,
Непоте мій малий!⁷⁾

Леді Макдоф.

Про батька в'но

Безбатьченьком!⁸⁾...

¹⁾ Б. відки це напасть грозить. ²⁾ Б. казати; А. Ни знаю
що. ³⁾ А. нипогожі; Б. злющі. ⁴⁾ А. зам. сих двох рядків має:

Що сами ми себе тручаємо
У безвісти, і зо-страху усе
Ми вірим, а і сами ще ни знаєм,
Чого нам страшно є. От і бемось
Як гуси ті у хмарі, а габи по морі.

Натомісь у Б.:

Де чоловік і сам не знає, що
Він зради, де він з боїня усяким
Це вірить поклічам, а сам не знає,
Чого він ся боїть; де чоловіком
Неначе по обуреному морі туряє.

⁵⁾ А. Я їду теперь від вас, Але ни на забаву. Б. Я це мушу
з вами ся прощати, да поверну борзо знов. ⁶⁾ А. і Б. вас. ⁷⁾ Зам.
остатніх 5 рядків у Б. читаємо:

Коли найгірше річ стоїть, то в'на
Або кінчить ся, або знов вилазить
На попередну висоту. Мій файний (В В. перв. дрібний),
Братанчику, най Бог благословить тя!

В А. натомісь:

Коли так Постало це уже, то мусить 'му
Або конєць урвати ся, або
Прийти ще на старе. Бувай здоров,
Непоте мій.

⁸⁾ Б. Про свого батька він; А. Він-сирота без батька, хоть
батько ще й живе 'му.

Россе.

Я¹⁾ мушу йти²⁾ від вас,
А то би довело ся ще й мині
Негарним³⁾ сльозам показати дорогу.
Здорови будьте, тїтко!⁴⁾ (Пріч).

Лєді Макдоф.

Батька твого

Нема вже⁵⁾; що ти теперь робитимеш?
Як жити на світі гадаєш?⁶⁾

Синок.

А як пташки живуть?⁷⁾

Лєді Макдоф.

Мухами хїба отце?⁸⁾

Синок.

Що собі йму⁹⁾.

Лєді Макдоф.

Сердешна¹⁰⁾ ти пташечко!¹¹⁾ — А ти-ж ся не
боїш, аби тебе у нападку, або у силця, або у кап-
канець не ймили?¹²⁾

Синок.

Теперь таке право вийшло, щоб дрібну пташку
не ловити¹³⁾. Да бадечко¹⁴⁾ мій не вмер ще¹⁵⁾.

¹⁾ А. Я такий плохий, що. ²⁾ А. утікати. ³⁾ Перв. Нікчем-
ним. ⁴⁾ А. Щоб сорому ся ни набрати, а вам Жалю ще білше ни
завдати.. от... Бувайте ми здорови усіма. В А. сю репліку передано:

Я дурновато вам мякий такий;

Сли довше тут барив бих, то би було

Мині на встид, а вам не на потїху.

⁵⁾ А. Теперь сирітка ти, ни маєш батька; Б. Батько твій,
дитино, умер. ⁶⁾ А. відки жити? Б. Як будеш. ⁷⁾ А. А відки...
Б. Як... мамо. ⁸⁾ А. Мушками й чирвачками? Б. Як, с чирвачків
та мух лиш? ⁹⁾ Б. С того, що си найду, як они. ¹⁰⁾ Б. бідна. ¹¹⁾ А.
О потятко ти бідне! ¹²⁾ Б. має:

А ти-ж ся не боїш від сїтїй та

Силець та капканів, від лєпу та

Від нападок?

Натомісь А.: Ни знаєш ще, що нити та силця та капкани.

¹³⁾ А. Та що? потятка бідні Ніхто ни ловить. Б. А чо-ж би? Бід-
них пташків ни ловя. ¹⁴⁾ Б. татко. ¹⁵⁾ А. триває ще... ти так лиш
кажеш. Б. хоть ти кажи що хоч.

Лєді Макдоф.

Ой умер, синку¹⁾); відки ти теперь візьмеш²⁾ другого батька?³⁾

Синок.

А ви⁴⁾ відки візьмете другого⁵⁾ чоловіка?⁶⁾

Лєді Макдоф.

Купю в місті, синку⁷⁾).

Синок.

На⁸⁾ перепродаж?

Лєді Макдоф.

Пієш як умієш, да не дуже таки і від правди утекло⁹⁾).

Синок.

Мамо! а батько мій був змінник?¹⁰⁾

Лєді.

Так, синку, був¹¹⁾).

Синок.

А що то змінник¹²⁾, мамо?

Лєді Макдоф.

Такий¹³⁾ чоловік¹⁴⁾, синку¹⁴⁾, що¹⁵⁾ божить ся не по правді¹⁶⁾).

Синок.

А то кождий такий чоловік змінник?¹⁷⁾

Лєді.

Кождий, і варт, аби завис¹⁸⁾).

Синок.

А то кождий змінник має виснути?¹⁹⁾

¹⁾ Б. А предй; А. О, твій татко. ²⁾ А. дістанеш; Б. найдеш. ³⁾ А. тата; Б. вас. ⁴⁾ Б. скажи ми вперед: а... А. А ти. ⁵⁾ А. вас. ⁶⁾ Б. мужя. ⁷⁾ А. О, я й дваїть їх купю на торгу! В. можу їх купити на кождім базари. ⁸⁾ Б. Купити? Це хіба на... ⁹⁾ А. та до твоїх Років за надто аж цікаво, справди. Б. по-протів тебе ще... розумно... ¹⁰⁾ А. Шо, мамо, тато мій був опуканець? В. Кажи... ¹¹⁾ А. Ага. Б. Він був. ¹²⁾ А. опуканець. ¹³⁾ Б. Той. ¹⁴⁾ А. і Б. вас. ¹⁵⁾ Б. котрий. ¹⁶⁾ А. і Б. присягаст-ця і бреше. ¹⁷⁾ А. То всі ті опуканці, що присяги не держут-ця? Б. кождий не, що робить так, то змінник? ¹⁸⁾ А. Усі, і мають всі повиснути. В. Кождий, що так робить, є змінник, і має зависнути. ¹⁹⁾ А. ся речілка вас. Б. То усі мають Зависнути, що присягають а брешуть?

Леді Макдоф.

Кожний¹⁾.

Синок.

А хто-ж їх вішатиме?²⁾

Леді Макдоф.

А вже ж ніхто, як³⁾ праведні⁴⁾ люде.

Синок.

Отто-ж би змінникам страх!⁵⁾ — Та-же їх⁶⁾ є тільки, що би могли всіх праведних⁷⁾, кільки їх є, і вивішати, і вибити, і ⁸⁾ що⁸⁾ схочуть⁸⁾.

Леді Макдоф.

Соколе мій!⁹⁾ — Але відки ти візьмеш тепер батька?¹⁰⁾

Синок.

Ще не журусь, бо вижу, що ви не плачете¹¹⁾. А як би ви плакали¹²⁾, то я би знав¹³⁾, що матиму борзо нового батька¹⁴⁾.

Леді Макдоф.

Синку мій, як ти це знаєш!

(Післанець виступає).

Післанець.

Здорови, світла пане!¹⁵⁾ — Ви мене не знаєте, хоть я вас¹⁶⁾ добре знаю. Як я завважив¹⁷⁾, то вам грозить тут Нещасте¹⁸⁾, тож послухайте мене¹⁹⁾, І тут ви не сидіт, але втікайте Де видите²⁰⁾ з дітьми. Не гнівайтесь

¹⁾ Б. Усі. А. вас. ²⁾ А. і Б. має вішати? ³⁾ А. А хто би, як ни; Б. А вжеж. ⁴⁾ Р. чесні. ⁵⁾ А. Хіба би брехачі та ошуканці дурні були! Б. Тоди... та присягачі є дурні. ⁶⁾ Б. брехачі та присягачів. ⁷⁾ Б. чесних людей. ⁸⁾ А. і Б. вас. ⁹⁾ А. Най Бог ти нарозумить, біднятко! Б. Ну, Боже крий тя... ¹⁰⁾ А. татка; Б. тата. ¹¹⁾ Б. Як би вмер, то ти би плакала. А. Татко бо жие! Бо як би татка ни було... ¹²⁾ А. ти ни плакала; Б. не те. ¹³⁾ Б. був би добрий знак. ¹⁴⁾ А. другого це татка дістану: Б. що я би дістав. ¹⁵⁾ А. День добрий, чесна леді! Б. Бог з вами, красна... ¹⁶⁾ Б. достоятельство я ваше; А. дод. По вані честности. ¹⁷⁾ А. і Б. боже си. ¹⁸⁾ А. припадок жде; Б. близка напасть. ¹⁹⁾ А. Ви мої ради, пане. ²⁰⁾ А. як найборше.

На мене, що вас так переполошив¹⁾;
Да гріх би²⁾, вас не перестеречи³⁾,
Коли так нападсть близько. — Господь з вами!⁴⁾
Я мушу бічи⁵⁾. (Пріч.)

Лєді Макдоф.

Що-ж я провинила,
Аби я утікала? — Та й куда
Минї се утікати?⁶⁾ — Але правда:
Теперь такі часи постали в світі,
Що винних не шукають, але ріжуть,
Кого кому ся хочеть, тай кого
Кому догідно лиш. А я ще кажу,
Що я нічо' не винна. — Що за писк?⁷⁾
(Убійники уходять).

Убійник.

Де чоловік ваш?

¹⁾ А. Я не повинен був вас так Переполошити; Б. Немило-серно може це, що я вас... ²⁾ Б. гірше би було; А. але коли Я чую, що ся дїс, то би гріх я мав. ³⁾ А. вам не сприяти і вас від тяжкого і близького припадку н. п. ⁴⁾ Б. Боже крий вас! А. Най Господь вас всокоить! ⁵⁾ А. йти, бо тут ни сміє ніхто мня видїти. Б. Ни смію білше тут барити ся. ⁶⁾ Б. Куда втікати? Аджеж я нічо' Лихого ни зробила. А. ...минї Теперь втечи? Да дїй ся божя воля. ⁷⁾ Зам. остатніх 5 рядків у Б. читасмо:

Я не жию на світі, де лихе
Робити, часом пиньеть ся за добре,
А добре знов робити, за дурне
Та небеспечне уважають. Чо'-ж,
Ох, я ховаюсь за тото жіноче
Ріже та кажу, що нічо' лихого
Я не зробила? А то що отце За писки?

В А. коротше:

В світі цїм
Лини то, що є лихе, за добре пинуть,
А з доброго сміют-ця. Линенько!
Жінки лини тим відпекуватись знають.
Що в'ни нічо' лихого ни зробили.
Отак і я! — Це що за драби?*)

*) Поправка Ом. Парт.: люде.

Леді Макдоф.
Не таким опришкам
Це знати, як се ти¹⁾.

Убийник.
Він змінник²⁾ є.

Синок.
Не правда, злодію ти кострубатий!³⁾

Убийник.
Що, що? ти запортку!⁴⁾ (Просажуєть его).

Синок.
Мене⁵⁾ зарізав!

Тікайте мамочко!⁶⁾..
(Гине. Леді Макдоф, »головнищтво« волаючи⁷⁾, прич. Убийники
за нев).

Трета сцена.

Англія. Світлиця в королевськім дворі. Маком і Макдоф виступають⁸⁾.

Маком.
В отсїм затишнім містци виплачмось.

Макдоф.
Ба виострім мечі, аби за край наш
Та нашу кривду відомстити ся⁹⁾.

⁸⁾ А. А чий ни там, де твоїх Би нарівнів сму шукати. Б. Надіюсь, що чий не на таким небожїм місци, Аби ти 'го найшов.

²⁾ А. Вшуканець. ³⁾ А. Брепеш... злодїого; перв. злодію оден Стряпатий. ⁴⁾ А... ти кажеш... Ошуканчуку! Б. Ізмінче ти! (коле 'го).

⁵⁾ А. Він мене. ⁶⁾ А. Ох мамо, утікайте! прошу вас! Б. Ох, ратуй ся, мамко люба! Тікай! ⁷⁾ А. гвалтуючи; Б. кричучи. ⁸⁾ А.

Ходїм на самоту де, та оба
І виплачмось до волї.

Б. натомїсь:

Найдїм собі де місце в заховї,
На самотї, аби ся виплакати.

⁹⁾ Зам. сїх двох рядків у А. читаємо:

Лїше ми Озьїм ся за мечі, та походїмо
За нашу ту оттечину ницїагну.

В Б. натомїсь:

Ба лїшнє мїч ми смерти підоймїм,
Аби за підуналий край наш і
За правду упїмнути ся.

День-ў-день свіжі сироти усе
Та свіжі удовиці аж до неба
Ті сльози свої шлють. та їх плачі
О той небесний склеп ся відбивають¹⁾.

Маком.

Це все-ж є так, як ви говорите²⁾.
Але одно мині не зходить з гадки³⁾:
Тіран той, що єго саме порекло⁴⁾
Отрутов є для моєї душі⁵⁾,
У вас колись був чемний⁶⁾, і єго
Любили ви⁷⁾, вам злого він нічого
Не заподіяв⁸⁾ ще⁹⁾. Теперь на него-ж

¹⁾ А. Зам. сих 4 рядків має:
День-у-день все нове риданіє
Вдовиць, та все нові плачі сиріт,
Та все нові різниці в небеса
Аж відбивають-ця, що праведне
Дас аж готло, ніби то й оно
Велику шоцьку кривду й нужду чусь
І з нами йойкаст-ця.

В Б. подібно:

Що ранку Голосє свіжі сироти і свіжі
Заводя удовиці, свіжий писк
У небо відбиваєть ся, а вно
Неначе чусь також шоцький біль,
Ті йойканя назад нам відбиває.

²⁾ У В. пропущено початок репліки, який у В. виглядає так:
Оплакати я хочу, що гадаю,
Гадать, що пізнаю, а помочи,
Де можу, сли лиш час сиріяти буде.

Ширше в А.:

Мині є жаль На це, що я гадаю, а гадаю
Таке, що я лиш знаю, і що рад
Би ни гадати я, коби рука
Давала лиш і у пригоді було.
Що кажете, то може й правда бути.

³⁾ А. і Б. сей рядок має. ⁴⁾ Б. імя вже. ⁵⁾ Б. Отроєм для
язика. ⁶⁾ Б. входив Колись за честного. ⁷⁾ Б. дод. дуже. ⁸⁾ Б. зро-
бив. ⁹⁾ Зам. отсих 5 рядків у А. читаємо:

Але бо й лютьрь, що від 'го порекла
Самого вже язык ся рінає,
Він був колись хоть добрий, ви любили
Єго, він ще тогди нічого злого
Вам ни зробив був.

Ви пеклом дишете¹⁾; не може-ж бути,
Що мнов²⁾ єму ви прислужити ся
Лиш хочете? — І це-б не нємудро!³⁾
Я молодий ще, мало що значу⁴⁾;
А ви думаєте: от ліпше буде⁴⁾
Зарізати⁵⁾ божкови сердитому
Ягнятко⁶⁾ невинне, лиш аби
Єго уласкати⁷⁾.

Мак до ф.
Королевичу!⁸⁾

Я вам ніякий змінник!⁹⁾

Мак ом.

Але Макбет.

Простіт; на розказі престолника
І праведник це може спотикнуть ся.
Да цим я словом вас ні-раз не кривжу;
Бо ангіль ангелем усе останесь,
Хоть і найкращий з ангелів діявол
Зробив ся. Сли ви є поправедні,
То моє слово вам зашкодити
Би не могло¹⁰⁾.

¹⁾ А. і Б. отсе реченє вас. А. зам. єього: Я ще молодий;
Б... хоть... і... ²⁾ А. то все ще можете ви мнов; Б... однако...
³⁾ А. І розумно. Було би зовсім це; Б. бо то мудро є. ⁴⁾ А. і Б.
сей рядок вас. ⁵⁾ Б. Офірувати. ⁶⁾ А. слабе і; Б. бідне і... ⁷⁾ А.
Щоб лиш утихомирить, улагодить Розсерженого Бога; Б. ...одного
бога не лютий гнів велагодить. ⁸⁾ Б. Принце; А. вас. ⁹⁾ А. зрадия.
¹⁰⁾ Отся репліка в А. передана:

Або хіба ни може
Владики росказ і найправни*) душу
Стушити? Але ни во гнів вам це:
Сумління моє вас ни переробить.
Ангелі все сніяють, хоть найясний
З них согрішив. А пехарь хоть і в світлість
Би вбрала ся, все світлість світлостей
Би була, а та пехарь нехарев.

Натомісь у Б.:

І найліпший
І найпоправедніший може ще
Пошнотатись на розказі державці.

*) Перв. й. найчистішму.

Макдоф.

Пропала моя вся

Надія!¹⁾...

Маком.

Чи не там ви її згубили,

Де й я ту віру свою загубив?²⁾

Даруйте! — Лиш отце озьмім на примір³⁾;

Як ви могли отце⁴⁾ і жінку й діти⁵⁾

Отак покинути, аби й здорови

Ім будьте не сказати?⁶⁾ — В чоловіка

Це-ж претці найдорощі є скарби?

Да як я кажу⁷⁾: не во гнів⁸⁾ це вам⁹⁾;

Бо ви про мої речі¹⁰⁾ можете

Собі однакі¹¹⁾ бути. Це лиш я

Про свою душу дбаю¹²⁾.

Макдоф.

Погнбай же-ж

Ти вбитий щоцький краю¹³⁾, розбушовуйсь

Тіране ти собі тепер, як хочеш¹⁴⁾,

Бо правда правди відрікаєть ся!¹⁵⁾

А ти, мій королевичу, остань ся

Даруйте ми. Гадки мої нічо'

На вас не перейнауть; ангелі

Все світлі, хоть і найсвітліший з них

Унав. Лихе, хоть би здавало ся

І добрим бути, то таки би добре

Усе собі однаке було.

¹⁾ А. і Б. Я всю надію стратив. ²⁾ А. Може там, де я зачав ся з'умівать? Б. Де свою недовір'я не я найшов. ³⁾ А. і Б. сей рядок вас. ⁴⁾ Б. так рантом; А. А чо-ж т. р. ⁵⁾ Б. дод. Люби союз той дужий і залоги Ті дорогі; А. (Що найдорощі в світі чоловіку). ⁶⁾ Б. без прощі; А. Ни рикне і сльвія їм. ⁷⁾ Б. О вірьте; А. Да даруйте. ⁸⁾ А. во вєтід. ⁹⁾ А. Нидовірство не має; Б. Мій нидовір вас не має Оскорбити отце, а лиші міні Бєспєку дати. ¹⁰⁾ А. і Б. про то усе. ¹¹⁾ Б. Ретєнні; А. поправєдним. ¹²⁾ А. Хоть я собі гадаю і всїяко; Б. і так. ¹³⁾ Б. То же-ж крївай. Ти бідний; А. Тож пропадай, отечино нищастна. ¹⁴⁾ А. Тиранство то криваве; Б. сильне... Вфундовуй гарно ся. ¹⁵⁾ А. бо тебе Ніхто ни пригамус бїлше вєке! Ни правду свою явно вєке носи, Бо в'на вєке потвєржена є; Б. на-томїсь:

добродїльство

Тобі чоло не сміє показати.

Ту твою кривду правда потвєржає,

Тож і носи її явно си на показ.

В здоровю!¹⁾ -- Не за шоцький бідний край,
Але за всі краї цілого світа²⁾
Я не хотів бих бути тим, за кого
Мене ти пописав³⁾.

Маком.

Простіт мині!⁴⁾

Да речі мої першішні не йшли
Ми від душі, бо правду вам признам ся⁵⁾:
Я знаю, що той бідний шоцький край
Він ходить під обухом⁶⁾; знаю також,
Що було би кому й за мою кривду
Ся упімнути⁷⁾, от скажімо, хоть
І цей король на примір⁸⁾, що мині він
Й сьогодні тільки війська не боронить,
Що сам бих 'го заправив⁹⁾, — але що-ж!
На віщо би оно придало ся¹⁰⁾,
Коли я добре знаю, що під мойов
Рукойов край наш гірше би страдав,
Як це теперь страдає¹¹⁾.

¹⁾ А. Бувайте здорови, пане! Б. мій принце! ²⁾ Б. За ввєс край, Що у тиранських шпонах, разом с тим Востоком пребогатим; А. натомісь:

за цілу ту цару,
Що ї тиранин*) держить у лабах,
Ба ще і за цілий цей світ до того.

³⁾ А. злодієм таким, як ви собі гадаєте; Б. без пари зл. Як за якого ти мене тримаєш. ⁴⁾ А. Ня гнівайтесь. ⁵⁾ А. я це ни кажу так, як ніби би я вас ся мав бояти; Б. мій недовір против вас Не йде ми с серця. ⁶⁾ Б. Паде аж під ярмом, він плаче, стогне, що день у Бога множить его рани; А. натомісь:

Бо хоть я знаю, що наш край вриваєсь
Під кривами, що кров він розсипає,
Що кожда днина свіжі завдає му рани.

⁷⁾ А. с кому за мнов ся уступити; Б. що би руки ся Найшли за мою правду заступитись. ⁸⁾ А. як напрём. ⁹⁾ Б. Тут зараз божий (А. добрий) Едвард ми дає Це много (А. кілька) тисяч війська. ¹⁰⁾ А. то і це я дуже добре знаю (Б. Про усе-ж те), що абих Драпіжнику (Б. тирана) і голов я ізняв (Б. Ростер) і ї на міч заток (Б. і на мечи її носив). ¹¹⁾ Зам. сих трьох рядків у А. читаємо:

то бідний край наш
Ще білше тигарю би двигать мусів,

*) Перв. драпіжник.

Макдоф.

Як же-ж може

Це бути?¹⁾

Маком.

Зовсім так, як я вам кажу²⁾.

Бо ви мене не знаєте³⁾, а в мині
Є тільки зародків⁴⁾ до всего злого⁵⁾,

Що як усі в'ни повиводять ся⁶⁾,

То Макбет буде світлим ангелем

По-против мене⁷⁾.

Макдоф.

І найстрашний біс⁸⁾

Не можеть бути⁹⁾ гірший вже від него.

Маком.

А претці; я це признаю, що 'му

У всему злому вже не має пари¹⁰⁾:

Ще гірше пропадав би, гірше кривав
Під тим, що би потому наступив,
Як не під ним самим.

Натомісь у Б.:

То білше би зазнав мій бідний край
Проступків, як теперь, і білше горя
І всілякішого Perez наступу.

¹⁾ А. А то би хто мав бути? Б. На кого ви це думаете?

²⁾ А. Я на себе це кладу; Б. Себе це думаю. ³⁾ А. і Б. сих 5 слів вас. ⁴⁾ А. дод. всіляких. ⁵⁾ Б. всілякі Проступки так глибоко заще-
плєні. ⁶⁾ А. як они усі би походили і на верьх би повикльовували
ся; Б. сли би ся они развили. ⁷⁾ В Б. натомісь:

Той чорний Макбет був біліщий би
Від снігу і державі бідні би
Здавав ся ягнем, порівнавши 'го
З незмірними гріхами моїми.

Подібно і в А.: чорний ніже ворон став би білий Як сніг,
а порівнавши мої блуди З его, він був би чистий що твій ангіль.

⁸⁾ Б. Діявол з найстрашніщих легіонів Пекельних; А. І в пеклі
мижн усіма чортами. ⁹⁾ А. Ни найдет-ця. ¹⁰⁾ Зам. сих двох рядків
у А. читаємо:

Він є тиранський*), ласий, лакомий,
Фальчивий, в'очисвітій, яросний,

*) Перв. драпіжник.

Але-ж бо й мому роспуству та мої
Ті женихливости не має пари¹⁾
У світі. Нї то жінка, нї то дівка,
Нї баба, нї стара, нї молодиця
Передо мной би не збула ся²⁾.
Волієть Макбет сто раз панувати³⁾,
Нїж отакій, як я.

Макдоф.

Без міри роспуств

Вже не оден пристів осиротив⁴⁾;
Да щоб ви jinak добрі були лиш⁵⁾,
А жіночок таких у нас ся найде⁶⁾,

Пруткий, нидобрий, має кожду хибу
На собі, що лиш є яка.

Натомісь у Б.:

Що він кровопрагнущий, лютер лютий,
Сердитий, буйний, потайний, фалшивий,
Скупий, від ні одної лихоти
Не вільний, що лиш зветь ся лихотов —

¹⁾ А. На мою ласість вже не найдеть-ця; Б. Да роспуств мій
такий безденний є. ²⁾ Б. натомісь:

Що ваші всі жінки, доньки, дівки
Баби би мої ласности бурлак
Ни годни наситить, бо моя захлань
Би кожду міру, кожду перепону
Свавільства мого перескочила.

А. та моя встїх Крушила би усі ти перепони. Що хто хо-
тів би їх минї робити. ³⁾ А. О, лишє М. за пана; Б. най панує.

⁴⁾ Б. також є тиранство; А. натомісь:

Женихливість без погаму

Уроду на нї-на-що переводить

В Б. дод. щастя збавило, І много королїв звалило з нїг.

⁵⁾ Б. натомісь:

Да про тото не бійте ся, за тим
Сягати, що є ваше: в роскопях
Ви можете буяти, а по верхи
Здаватись холодними, щоб людий
Це мудро обманити.

Подібно і в А.: Однако-ж ви... собі ужити того, Чого кор-
тить вас, щоб лиш світ ни знав За ваш наліг, та щоб вистерігались
Ви о-перед людми. ⁶⁾ Б. Непуравих ми маємо досить; А. молодичь...
чимало найдеть-ця.

Що вам ся самі залицяти муть,
Як лиш укміта, що вам цего надно
Не бійте ся, не треба буде вам
Безправним івавтом си шукать по собі.
Аби ви були добрим врядником:
А що гулятимете другим боком,
Це до часу лиш, це служитиме
Лиш доти, доки ще 'сьте молоді.
Вя цего ся не бійте¹⁾).

Маком.

А вітак

Я знов²⁾ такий захланний та скупий³⁾,
Та грошелюб⁴⁾, що бувше королем,
Я край цілий загарбать би хотів
У свій карман. Бояр бих всіх обдер⁵⁾,
Усе бих в них забрав: мастки, добра
Дорогоцінності, які би мали⁶⁾,
Ба навіть і послідну лудину
Зідрав бих з старця найбільшого,
Аби захланність свою наситить лиш⁷⁾.

¹⁾ Зам. 9 рядків сеї репліки в А. лише 4:

Ни знаю, чи ви тільки їх таких
Лиш годни будете потребувати,
Як вам ся самі набивати муть
Та самі прилицятись.

В Б. натомість:

Такий тяр половик не може в вас
Сидіти, щоб аж тільки він прожер,
Аж кілька добровільне муть ся їх
Це набивати ваші зверьхности.
Як скоро лиш покмітя, що она
Бажає цего.

²⁾ А. я в лукавім своїм серци. ³⁾ А. хочивий. ⁴⁾ А. ниситий.
В Б. початок репліки такий:

А потому знов

Така ненаспчена ще захланність
Бує в мині.

⁵⁾ А. усіх панів бих тратив: Б. шляхту нашу бих усю за-
тратив. ⁶⁾ А. дод. І то була би Лиш ласітка д' обіду, щоб вітак
Ми лишне смакував; Б. А кожда добич була-б приправков, щоб дуче
зголодніти. ⁷⁾ Сі 3 рядки в А. передано:

Я бим шукав усякого привиля, приключок

Макдоф.

Захланність глібше¹⁾ своє вже коріння
Пускає в людську душу, ніжє роспуст²⁾,
І не одного короля она
Уже звалила з ніг³⁾. — Але не бійтесь,
У нашім краю є доволі всего,
Щоб наситити і найскупішого⁴⁾,
Коби за те лиш иньші добродієства
Надгрожали⁵⁾.

Маком.

В мене їх не має⁶⁾

І тільки, що значить пів зерна маку⁷⁾.
Бо що повинно короля здобити⁸⁾:
Премудрість⁹⁾, правда, ласка¹⁰⁾, доброта¹¹⁾,
Побожність, себність, годність, всімприхильність¹²⁾,
Покірність, благість, вірність¹³⁾, — цього всего
Немає в мині за крихіточку¹⁴⁾.
А за тото знов неокроти у мині
Є тільки, а найпаче же незгоди
Та непокідливості¹⁵⁾, що бих рад
Цілого світа мир і супокій
У пеклі затопити пріч зо шумом,
Аби ніхто й не знав, що мир ся зветь¹⁶⁾.

І на найліпші люде, щоб у них
Масток лиш загарбати.

Подібно і в Б.: Не по правді Я бих з найліпшими підданими Правдав ся, лиш аби мастку ради їх збавити.

¹⁾ Б. дод. І шкідливіше. ²⁾ Б. як літний та горячий р. той; у А. дод. і Пошедїє від него чоловік Вже борше, як від женихливості ³⁾ А. В'на позводила на нінашо всіх Тих наших королів; Б. була тим мечем, що к. вбивала н. ⁴⁾ А. Наш край ще в стані наситити є І ту захланність вашу. Б. ...поцький... усього має надто, аби вас н. своїм власним Добром. Це все би можна витримати. ⁵⁾ А. Лиш коби за инше добре було. ⁶⁾ А. Відки буде? ⁷⁾ А. і Б. сей рядок вас. ⁸⁾ Б. Що звуть ся добродієства, котрі Пристой королеви. ⁹⁾ А. справедливість; Б. вас. ¹⁰⁾ Б. мірність. ¹¹⁾ А. ласкавість. ¹²⁾ Б. Поправедність, терпівість, видержливість. ¹³⁾ А. підладність; Б. підклінність. ¹⁴⁾ А. ніт ні одробиночки; Б. ні значку. ¹⁵⁾ А. лукавства всего лаштом; Б. Набитий кожними і всякими Я лиходієствами. ¹⁶⁾ А. зам. сього:

Я коби лиш міг, усю бих згоду цього світа,
Увесь бих мир і лад поколотив
І перерив на світї.

Макдоф. Несчастний¹⁾ щоцький краю!...

Маком.

А теперь

Судіт же сами: варта є такому
Державов правити? Я що казав,
То це не вигадка, а правда вірна²⁾).

Макдоф.

Державов правити?³⁾ — і жити ні!⁴⁾

О несчастливий щоцький краю ти

Що в кривіх погибаєш, та у сльозах

Ти потапаєш⁵⁾: чи тобі уздріти.

Коли ще гаразду, чи вже ніколи?⁶⁾...

Пропав-єсь, о пропав ти аж теперь⁷⁾,

Бо парій правий твого престола⁸⁾

Себе й тебе всудив!⁹⁾... О, королевичу!

Отець твій — був він божий¹⁰⁾ чоловік,

А краля, твоя мати¹¹⁾, вік свій збула¹²⁾

На колінках¹³⁾ в одно та в молитвах¹⁴⁾).

Б. натомісь:

Не то що, а

Коби я міг, то висадив бих все

Угоди солодість у пекло і

Прігнав ввесь мир зі світа.

¹⁾ Б. се слово вас.; А. О, ти бідний, н... ²⁾ А. передає сю
репліку коротко: Варт такому-ж На світі панувати? Б. натомісь:

А є такий же здатний панувати?

Кажіть; я так писав ся, як єм є.

³⁾ А. Панувати? Б. Що здатний... ⁴⁾ А. 'му ни варт. ⁵⁾ А.
у жмени тиранина*); Б. бідний народе, Панований кривавойов бу-
лавов Ниправного тирана. ⁶⁾ А. Чи ти зазнаєш ліпшеї ще долі,
Чи ні уже; Б. вас. ⁷⁾ А. і Б. сей рядок вас. ⁸⁾ Б. Це званий па-
рій; А. Питомий відросток і рідний парос. ⁹⁾ А. Сам скажит-ця
на себе, сам свій покорч Клине та уклинає. Б. натомісь:

Собі сам судить суд омразности

І поколіне своє сам ганьбить.

¹⁰⁾ А. святий; Р. богобоязливий був князь. ¹¹⁾ Б. що тя по-
родила. ¹²⁾ А. зжила. ¹³⁾ А. В поклонах лиш. ¹⁴⁾ Б. зам. сього
рядка:

На колінках збувала вік свій більше,

*) Перв. драпіжника.

Бувай¹⁾ здоров ми! — То-ж само²⁾, що ти
Уповідав на себе³⁾, вигнало
Мя с краю⁴⁾. — О, ти бідне моє серце,
По твої вже надії⁵⁾... Будь здоров!...

Маком.

Стій, Макдоф! це усе, що-м ти казав,
Лиш була вигадка, бо я тебе
Розума потребував лиш, і я мусів⁶⁾.
Бо Макбет, той пекельний син⁷⁾, не раз вже
Під мене зраду підселяв, аби
На мене приключки собі найти⁸⁾,
І лиш та проста⁹⁾ моя осторожність
Від нападок его¹⁰⁾ мя сохранила¹¹⁾.
Тут Бог мині є свідок, і тобі¹²⁾:
Бо я від нині¹³⁾ зовсім ся на тебе
Здаю і покликаю, і ти будь
Ми проводаторем у кождім ділі¹⁴⁾.
А що я перше вповідав на себе¹⁵⁾:

Як на ногах, і умерала в'на
Що днини свого віку.

А. дод. натомісь: на тім вже білше світї, як на цїм.

¹⁾ А. Іди. ²⁾ А. Самі ті вади; Б. лиходїєства. ³⁾ Б. сам себе о них заскаржив; А. на себе ти кличеш. ⁴⁾ Б. дод. шощого! А. з отечини. ⁵⁾ Б. Надія твоя тут кінчить ся! А. О сердечко; Н. тв. лиш в собі. ⁶⁾ Зам. З перших рядків сеї реплїки в А. читаємо:

Макдофе, отпей твій гнів
Такий святїй та чистїй, збїв у минї
Усі гадки нидовїркі ті перші,
І поєднав мене іс твояв честев.

Коротше в Б.:

Пей опал благородний, правди чадо,
Стирає мого серця нидовїре
І ловить ся до твої вїрности і чести.

⁷⁾ А. Проклятий; Б. дїявол. ⁸⁾ А. мене таким підступством і Таким повабом потребував дістати У свої руки і у свою силу; Б. опукков й хитростев У свої сїти загукити мя. ⁹⁾ Б. простенька. ¹⁰⁾ Б. від повірливости ничасової. ¹¹⁾ А. мій простий розум ратував мя Від поривцїв. ¹²⁾ А. Да Господь милосерний Най судить мижи нами; Б. Бог най з неба буде Між нами обома осударем. ¹³⁾ А. і Б. тепер. ¹⁴⁾ А. Тобі ся завдаю з душев і тілом; Б. здаю ся на твою руковідь. ¹⁵⁾ Б. і відкликаю всі свої клевети на себе: А. відрікаю ся Усего того, що на себе я Був перше повігадував.

Великим Богом клину ся¹⁾, що все
Лиш була вигадка²⁾, і від коли
Жию, у перше це неправду я
Сказав; це перша моя лож в житю.
За челядину ще не свідомую³⁾;
Добра чужего я не то, що не
Бажаю, але навіть онимаюсь,
За своїм питомим ся упімнути⁴⁾.
Ще 'м своє слово не зломив нікому⁵⁾,
А зрадити, то навіть чорта бих
О-перед рідним братом чортовим
Не зрадив я, не то що⁶⁾. Правда в мене
Дороща над життя мині моє⁷⁾.
Теперь я ти вповів, який я є,
І так, як є я озьде, так готів я
Отеччині служити наші співні,
І то з усеї сили, що і маю⁸⁾.
До тої-ж в'но теперь дійшло порв⁹⁾;
Бо нїм ще ти сюда прийшов, то вже
Старенький¹⁰⁾ Сівард¹¹⁾ зовсім був готовий
У похід вирушить¹²⁾. Ми рушим з ним¹³⁾:
І або край відоймем наш у ката,
Або си скажем грїб наш там копати!¹⁴⁾
Чо' думаєш?¹⁵⁾

Макдоф.

Такую радість чути,

¹⁾ Б. Тут я присягаю. ²⁾ А. і за що Душя моя ни свідомує;
Б. усі ті блуди Погані, що 'м вигадував на себе, Чужі є мому серцу.
³⁾ А. Я ч. ще ни доторкнув ся ніколи ни божив ся ще за дармо;
Б. Ще не знаю нічо' о жіноці я, фалшиво ще я не присяг ніколи.
⁴⁾ Б. заледви бажав того, що моє; А. І свого навіть ни допомагавсь,
Ни то аби чужого я бажав. ⁵⁾ А. Ніколи слова свого ни вступив;
Б. вірність я ніколи не зломив ще. ⁶⁾ А. і чорта чортови; Б. єго
братови. ⁷⁾ А. Така ми вейдї була дорога, Як моя ми душя і з роду
я ще до сегодне ни збрехав; Б. Що я собі завдав був до вини,
То першя моя це бріхня. ⁸⁾ А. Такого, як пишув ся, так маси мия
і моя отечина; Б. Що в правді Я є, то твое є, і нашому Краєви
бідному у посажене. ⁹⁾ А. і Б. сей рядок вас. ¹⁰⁾ А. поважний.
¹¹⁾ А. дод. з десять тисячма; Б. дод. жовняр. ¹²⁾ А. до виряду.
¹³⁾ А. теперь підемо разом; Б. ми з ним це хочемо піти. ¹⁴⁾ Б.
і гинути, Аби борба відповідала наші Ретейні правді. А. Дай Боже
в добрий час! ¹⁵⁾ А. Чого умовк? Б. ви так замовкли?

Та щоб не думати?¹⁾ — Це хто йде?

(Россе виступає?).

¹⁾ Б. Таке і радісне й боляче разом з'єднати тяжко. А. й нирадісне На раз є гляба посднати. Далі в А. і Б. йде епізод пропущений у В. Подасмо його тут із В.: (Оден лікар виступає).

Маком.

Правда, да вітак

О пему білше. Що-ж, лікарю, прийде¹⁾
Король?

Лікарь.

Він прийде, пане; много бідних
Тих душ вже ждуть²⁾, аби він їх злічив;
Їх слабість оперась кожді штуці³⁾;
Да він як скоро їх лиш доторкнеть ся —
Так Господь освятив его ту руку —
Так зараз в'ни здорови⁴⁾.

Маком.

Дякувать вам. (Лікарь пріч).

Макдоф.

Він про яку, це слабість думас?

Маком.

Що звут го «Лихо»⁵⁾. Від коли я тут
У Англії, то видів много я
Вже короля чуда тоти творити⁶⁾.
Як він отце у Бога випросив⁷⁾,
То сам лиш знає. Тяжко вкараних⁸⁾,
Запухлих, повних буб, що жасно аж
На них дивити ся, що зуміваєсь
Над ними кожда штука вже лікарська⁹⁾,
Гоїть він це, убравше їм на щію
Образчик золотий¹⁰⁾. І як говоря,
То він благословенну свою силу
І на наслідців своїх в королевстві
Це відумре. С тим добродітельством
Чудним дав Господь му й пророцтва дар,
І ни одна зліваєсь благодать
На трон его, що го освящує¹¹⁾.

²⁾ А. і Б. мають далі ще одну репліку, пропущену в В.:

Маком.

Краян, але я го ни пізнаю.

¹⁾ А. Ми о тім ще поговоримо. А.... ²⁾ А. громада вже Нидужих жде на него. ³⁾ А. ту лікарська штука Злічити ся ни важить. ⁴⁾ А. то вже злічена. ⁵⁾ А. І водем звут. Велика ласка це, Що Господь дарував ї королеви благому. ⁶⁾ А. ни раз я видів, як лічив він ї. ⁷⁾ А. Досяг. ⁸⁾ А. Нипчастним. ⁹⁾ А. і котрих вже й лікарі повідступали. ¹⁰⁾ А. завісить золоту монету лиш і Богу ся помолить: так від разу й поможет-ця. ¹¹⁾ А. на его престол ласкавий.

Витай, братаничу мій дорогий!¹⁾

Маком.

Я вже і не пізнав²⁾. — Що в нас чувати?³⁾

Россе.

Таке чувати, королевичу

Мій світлий, що Бог-дай 'го не чувати!

Отеччину ту нашу годї вже

Назвати ріднов ненева, як було,

А довело ся звати її могилув⁴⁾,

Таке ся вже заводить⁵⁾. В нас⁶⁾ хіба

Лиш та дитина⁷⁾ усміхнеть ся, що

Нічо' не тямить⁸⁾; при подзвінному⁹⁾

Ніхто і не питає вже, кому це,

А вік поправедного¹⁰⁾ чоловіка

¹⁾ А. любий; Б. вельми д. ²⁾ А. Тепер 'го пізнаю. О Боже дай, щоб від тепер ми хоть Ни були вже чужими! Б. віддали вже впизабаром те, що чужинить нас! ³⁾ Зам. сього А. і Б. мають:

Россе.

Амінь, мій пане!

Макдоф.

Шоцький край стоїть

На місци ще?

⁴⁾ А. натомісь:

О бідний він!

Єму перед собов самим аж пудно.

Ни мамов, а могилув нашев 'го

Назвати можна.

Подібно й Б.: краю! Він вже сам себе ни пізнає. 'То мамов, Назвати нашев вже не мож, хіба Могилув нашев лиш. ⁵⁾ А. і Б. час. ⁶⁾ А. В нїм; Б. де. ⁷⁾ А. хіба лиш той; Б. лиш може той.

⁸⁾ В А. тут дод.:

В нїм нічо' ни чути, як

Плачі динє та зойки та риданя,

Але нікому ни до того є

Їх слухати, а нужда вже насущним

В нїм хлібом стала ся.

В Б. натомісь:

Де писк і йойк аж воздух роздирає,

А ним ніхто вже й ни питає; де

Остеклий біль уходить за звичайну

Лиш подріч це.

⁹⁾ Перв. а при подушах: так і в А. ¹⁰⁾ А. доброго ти.

І того не стоїть¹⁾, що в ледіня
Весінна квіточка за капелюхом²⁾.

Макдоф.
Аж страшно слухати³⁾. А претці в'но
Не вигадка, а правда⁴⁾.

Маком.
І котре-ж
Найновітніше горе?⁵⁾

Россе.
З новітним!⁶⁾
Котре о-перед пів-годинов сталося,
А кажеть хто, що в'но нове, то с того
Сміють ся⁷⁾.

Макдоф.
Моя жінка там здорова?⁸⁾

Россе.
Здорова⁹⁾ вже.

Макдоф.
А¹⁰⁾ діти.

Россе.
Також вже¹¹⁾.

Макдоф.
Тіран¹²⁾ не колотив що ними¹³⁾

Россе.
Всі
В супокою¹⁴⁾ були, як я йшов
Сюда.

¹⁾ Б. не триває вже. ²⁾ А. що затичка твоя за кресаком, ще борше гине, ніж вяне: Б. де гинуть доки ще хорують. ³⁾ А. О ти вісте привидобра: Б. повісте як лжукана. ⁴⁾ Б. за надто аж правдива. ⁵⁾ А. Нищасте. ⁶⁾ А. і Б. вас. ⁷⁾ Б. передає сю репліку:

О котрім
Хто каже, що старе в'но вже з годину,
То с того бють кепи: бо кожда хвиля
Нове виводить.

А. коротше: Найновіше й годину ни нове, бо кожного Млі-ока с новіще. ⁸⁾ А. що діє? Б. Як там... ⁹⁾ А. гаразд; Б. От добре. ¹⁰⁾ А. А мої; Б. Мої. ¹¹⁾ А. О... також добре вже. ¹²⁾ А. Тиранин, перв. Драпівник. ¹³⁾ Б. супокій їх. ¹⁴⁾ А. вже спокоем.

Макдоф.

Не говори так склезь отце,
Кажі ми правду¹⁾).

Россе.

Правду кажу, що

Як з свойов новинов я претяжкойов²⁾,
Сюда ішов, то в нас ходила покліч³⁾,
Що много війська рушило уже⁴⁾.
Це мусить бути правда, думав я⁵⁾,
Бо і тіран ся зброїть на війну⁶⁾.
Теперь до діла⁷⁾ саме-ж і пора,
Бо де би ви і оком глянули,
Там військо вам би уродило ся⁸⁾,
Ба навіть і жінки би зброїлись⁹⁾,
Не то що, лиш аби лиху годину
Веречи з пліч¹⁰⁾.

Мак ом.

Нехай ся радують¹¹⁾.

Бо ми уже йдемо. Побожний Едвард¹²⁾
Даєть нам військо¹³⁾ під начальництвом¹⁴⁾
Старшого Сіварда; а це найстарший
І найсебніщий вояк в хрестіянстві¹⁵⁾.

¹⁾ А. Що є нового? Б. кажи, як є їм? ²⁾ А. зам. сього рядка має:

Як я ішов сюда, вам відомість

Принести, що так тяжко я ї нїс —

Б. котра так тяжко тяжила на мині. ³⁾ А. була чутка скрізь.

⁴⁾ Б. мужя Це жвавого повирušала; А. ни оден Вже муж стоїть у вас на поготові. ⁵⁾ А. А покліч ту я овпем вірив; Б. Мині тим овшем правдойов здавалось. ⁶⁾ А. Иначе був би й лютер з своїм військом Ни вирушив; Б. Що і тирана силу узброєну я видів. ⁷⁾ Б. до помочи. ⁸⁾ Б. ви нашим оком лиш Би в шоцькім краю військо сотворили. ⁹⁾ Б. жінок в баталію нагнали. ¹⁰⁾ Б. щоб до пощіку (перв. ошадку) стрясти біду ту несповіту. Зам. остатніх 5 рядків у А. читаємо:

Лиш тупніг в шоцькім краю, а вам вродить

Вояків без ліку, ба навіть і

Жінки у поход підуть, лиш аби

Ті нужді раз конець уже зробити.

¹¹⁾ А. ни журят-ця; Б. Це най буде Утіхов їх. ¹²⁾ А. Ласкавий цей Король англійський. ¹³⁾ А. дав Нам десять тисяч війська; Б. жичить.. мужя. ¹⁴⁾ Б. доводом. ¹⁵⁾ Б. Найстаршого й найліпшого героя... А. А старших та себніщих ти вояків Ни було в світі.

Россе.

О, щоб то і мині таков потішнов
Та милов повинов¹⁾ відветувать²⁾.
Вам можна! Але моя новина
Туда годила ся лишень, де дзвони
Не додзвоняють, когути не піють³⁾.

Макдоф.

До кого-ж тичить ся та новина?⁴⁾
До нас усіх⁵⁾, чи до одного з нас лиш?⁶⁾

Россе.

Немає і одного⁶⁾ серця в світі,
Щоби єго не обходив цей біль⁷⁾;
Да горе це лиш вас самих ся тичить⁸⁾.

Макдоф.

Если-ж оно мое, чого-ж мині
Єго не віддаєш, але у себе
Затримуєш?⁹⁾

Россе.

Нехай же-ж ваші слухи¹⁰⁾
Не проклинуть¹¹⁾ язик мій, що такс
Ім горе ісповість, якого ще
Не чули з роду¹²⁾.

¹⁾ Б. потіхов за потіху; А. За цю потіху і потішним словом.
²⁾ А. Відвлячитись. ³⁾ А. натомісь:

Коли-ж бо мої вісти
Такі, що їх би у пустий лиш вітер
Пустити варта, щоб до людських вух
Они ся ни донесли.

Подібно і в Б.: Да маю-ж бо слова я, Що їх... вийойкать,
Де жаден слух аби їх не чував. ⁴⁾ А. А кого они обходя. ⁵⁾ Б. за-
галу. ⁶⁾ А. чи лиш одно В'ни серце мають поразить? Б. чи осо-
бливий біль отце лиш наймне Одним грудем? ⁶⁾ Б. дод. Вам пра-
ведного; А. доброго. ⁷⁾ Б. Щоб єго в'но не ділило; А. Аби та вість
єго ни уразила. ⁸⁾ Б. хоть цілий лиш вас Самих обходить; А. (до
Макдофа) А вас у сам перед. ⁹⁾ А. Коли-ж мене, То і мині ни они-
майте, тїт На попереk! Б. Сли-ж він мій є, то Мині 'го не задер-
жуй, дай боряї 'го сюда. ¹⁰⁾ А. і Б. ваше ухо; А. дод. Що буде
вість ту чути. ¹¹⁾ Б. Не зненавидить. ¹²⁾ А.:

Що єго заріже отакими речами,
Що гірших з роду їх ни чуло і
Ни буде чути.

Б. Що 'му найтящий голос голосить, Якого чуло лиш.

Макдоф.

Га! Догадуюсь.

Россе.

Напали на ваш замок, жінку й діти
Замордували¹⁾. — Як це діялось,
Уповідати вам, то тільки би
Значило, що і вас замордувати²⁾.

Маком.

О Боже добрий! — Чоловіче, ге!
Не насувай так капелюх³⁾ на очі!
Промов⁴⁾ до нас! — Душити в собі горе,
То можеть серце розсадити в нас⁵⁾.

Макдоф.

І діти також?

Россе.

Жінку, діти, слуги,
Що було і не було⁶⁾.

Макдоф.

Мусів я

Піти від дому?⁷⁾... Жінку мою також?

Россе.

Я-ж вже казав.

Маком.

Не допускай це так
Собі до серця!⁸⁾ Ми ся пімстимо,
А пімста дасть полегку твому серцю,
Загоїть горе⁹⁾.

¹⁾ А. Зарізали; Б. Вам задушили страшно. ²⁾ А. Да ни питайте... аби ни положити і вас до них в могилу; Б. то дорогі ті жертви вбою помножились би вами. ³⁾ Б. кресак собі. ⁴⁾ А. говори; Б. Дай горю слів. ⁵⁾ А. Той жаль, що ни говорить, ріже серце Б.:

Задушений у собі

Бо біль то серце прошибас скрізь,
Аж доки не розсядєсь.

⁶⁾ А. було там. ⁷⁾ А. О, лиш мене ни було! Б. А я мусів там ни бути! ⁸⁾ А. Ни подавайтесь так! Б. Демнай ся! ⁹⁾ А. за кривду вашу ту таку страшно. Б. натомиєсь:

С пімсти нашої отце

Великої зробімо ми ліки

На горе наше престрашне.

Макдоф.

Він дітий не має!

Всі¹⁾ малїжаточка мої? — Усі,
Ти кажеш? - О пекельний половиче!...
Всі²⁾ писклятка мої? а маму також?³⁾...
І на оден убій!⁴⁾...

Маком.

Будь чоловік⁵⁾.

Макдоф.

Я хочу⁶⁾; да і в чоловіці серце⁷⁾.
Забути годї, що я мав, а що
Мене позбавлено⁸⁾ — Та й Бог це видїв,
І не вступив ся за нещастних!⁹⁾... Я
Усе му цьому винен, за мою¹⁰⁾
Вину, мої проступки в'ни пропалп¹¹⁾!
Ох, я нікчемник. я нічого-варта!¹²⁾
За мої в'ни гріхи пожили смерти,
Пожили головництвa!¹³⁾...

Маком.

Вже ся стало¹⁴⁾.

Розпуков своє серце не тупи¹⁵⁾;
І овшем: той убій най буде брусом

¹⁾ Б. дод. сердешній; А. вас. ²⁾ Б. дод. сердечні. ³⁾ А. і Б. і с квочков. ⁴⁾ Б. дод. остеклий; А. Нараз. ⁵⁾ Б. Це терпи як муж!
⁶⁾ Б. Це... А. Рад-бим. ⁷⁾ А. чоловік у собі чулість має. ⁸⁾ А. що
му наймиліше було На світі. В Б. натомісь:

Да мушу-ж яко муж я не і чути.

І памятати мушу, що я мав,

Що найдорожче було ми на світі.

⁹⁾ А. тай ни міг чи ни хотїв осокотити їх; Б. і не взяв він
їх в свою опіку. ¹⁰⁾ Б. Макдоф, за твої... ¹¹⁾ Б. погibli. ¹²⁾ Б. Ні-
чоговартен. ¹³⁾ Б. не за їх вину, За мою питоменну головництво
Житє їх трафило! О Боже дай, най з миром спочивають! В А. зам-
сих 5 рядків:

О грїшний Макдофе, то Perez тебе

Они убиті! Я з ледащ ледащо!

Они нічо' ни винні... за мої

Гріхи така їх смерть найшла страшна!

О Боже їх прости!

¹⁴⁾ Б. То, що сталось; А. вас. ¹⁵⁾ А. і Б. сей рядок вас.

До твого меча¹⁾), що ним єго
Ти відомстити маєш²⁾).

Макдоф.

Я відомщусь!

Об землю сльозами! хай вами мстють ся
Жінки, не я! — Мині подай, о Боже,
Ти ката того щоцького у руки!
Труть чорта того ти о-перед мене
Кривавого не далі як на міч:
А сли тогди втечесь він моїх рук,
Тогди він прав, а я пустий лиш тлук!³⁾

Маком.

Теперь говориш ти, як чоловік⁴⁾.
До походу усе вже лагідне⁵⁾;
Ходім тепер до короля лишень
Відправу взяти. — Макбете лукавий,
Ти вже пристиг під божий серп той правий!⁶⁾
І він зачер вже ним⁷⁾), і жниво буде,
Якого з роду не видали люде!⁸⁾ (Усі прич).

¹⁾ А. Нихай це міч наострить ваш! ²⁾ А. Ваш жаль ви за-
міняйте У ярість, ни вбивайте ваше серце, А дуще роз'яріть го!
В Б. натомісь:

Твій біль у остіч оберни ти, не
Тупити твоє серце запали го!

³⁾ Сю репліку передано в Б. зовсім відмінно:

Очима міг бих плакати, як жінка,
А ротом ся фалити. Але, Боже,
Ти кожду проволоку відотни,
Чолом ми до чола ти щоцького
Отого чорта дай о-перед очі
Не далі, як на міч: коли втече,
То Боже го прости!

В А. натомісь: Мої очі Я заміняв в жінок, а мій язик
В Фалкові... перетни... око в око зведи нас з щоцьким чортом тим
чирленим... То й раю най втечесь! ⁴⁾ А. Отак мушине Говоря;
Б. Так по мушинецьки. ⁵⁾ А. військо ушіковане. ⁶⁾ Б. до жнив;
А. під косу. ⁷⁾ Б. А Бог зачир вже серпом; А. Бог уже і нако-
вав. ⁸⁾ В А. закінчене:

Теперь ходіть!

Ніч була темна, да настав і світ.

Натомісь у Б.:

Геть лишіть

Отак ви дуже це ся побивати!

Аби й найдовши ніч, то мусить ся минати.

ПЯТИЙ АКТ.

Перша сцена.

Донзінан. Світлиця в замку. Лікарь і коморна паня¹⁾ виступають.

Лікарь.

Вже дві добі, як у-одно сокочу²⁾, а ще не до-
вів того³⁾, що ви мині уповідали⁴⁾. Коли ходила по-
слідний раз у просонку?

Коморна п.

Від коли король рушив на війну⁵⁾, то я ви-
діла, як устала, вбрала ся⁶⁾, свій столик⁷⁾ розімкла⁸⁾,
папірь взяла, склала, лист писала, перечитала, за-
печатала, і знову у постіль лягла, а все у твердім
сні⁹⁾.

Лікарь.

Великий це нелад¹⁰⁾ у природі¹¹⁾, разом і бла-
годать сну уживати і поратись як на-яві¹²⁾. А сон-
нойов о-так ходячи, говорила она що?¹³⁾

Коморна.

Такі речі, пане, що не мині їх уповідати¹⁴⁾.

1) А. Дворяниця. 2) А. дві ночі гождма тут з вами висидів.
3) А. не можу нічого такого докмітити; Б. ни потямив. 4) Б. аби
найшлось по ваші повісти. 5) А. і Б. в поле. 6) А. нічну одежу на
себе наверхла. 7) Б. янкір. 8) А. отворила. 9) Б. у твердіському...
А. все в спаню, усе спючи. 10) Б. розлад. 11) А. в уроді; Б. у на-
турі. 12) А. спати... і діло робити. 13) Б. дол. і що говорила в'на,
у сні кидаючись, ходячи і орудуючи? 14) Б. не хочу за нев повто-
ряти. А. Я того, пане, ни вповідала бим, аби там що.

Лікарь. Ба мині можете¹⁾), і я їх навіть мушу знати²⁾).

Коморна.

Ба ні вам, ні кому небудь, бо нікому би було присвідчити³⁾).

(Леді Макбет виступає з свічкою в руках).

Дивіть⁴⁾), як іде! Так она⁵⁾ вейгди, і то твердисько спючи, ей Богу!⁶⁾ Ану уважайте лиш на ню; станьте ближче.

Лікарь.

Відки у неї свічка?

Коморна.

Стояла коло неї. Казала⁷⁾), аби коло неї у одно світло горіло.

Лікарь.

Адже-ж очі має на роствір?⁸⁾

Коморна.

На роствір, але нічо' ними не видить⁹⁾).

Лікарь.

Що она отце робить? — Дивіть, як руки терпужить?

Коморна.

Она так усїгди, ніби це собі руки умиває. Она так не раз і по чверть години у одно.

Леді Макбет.

А тут однако ще пляма.

Лікарь.

А чуй, говорить. Я хочу собі записати¹⁰⁾), що казатиме, абих не забув¹¹⁾).

Леді Макбет.

Пріч, проклята плямо! пріч, кажу! — Раз, два, пора до діла¹²⁾). — Пекло темне. — Фе, чоло-

¹⁾ А. треба це знати. ²⁾ А. бо мині може оно на що придатись. ³⁾ Б. бо свідків не маю, аби мої речі потвердив: А. мині це присвідчили. ⁴⁾ А. і Б. Адїть. ⁵⁾ А. Дознаку так, як і. ⁶⁾ Б. як жию. ⁷⁾ А. так она хоче; Б. велїла. ⁸⁾ А. Адїт, таке в'на дивит-ця? Б. Ви-ж видите, она очима... ⁹⁾ А. Що є того, коли... Б. Так, але вид у неї віднятий. ¹⁰⁾ А. на папірь перебрати. ¹¹⁾ Б. аби мої памяти безпеку лишну дати. ¹²⁾ А. теперь сам час це вдїяти; Б. зробити.

віче, встидайсь!¹⁾ Вояк, тай так боятись?²⁾ Чого ми маємо боятись³⁾, коли ніхто не смієть нам що казати?⁴⁾ Але хто би був гадав, що у старім чоловіці тільки криви буде?

Лікарь.

Міркуєте?⁵⁾

Леді Макбет.

Тан з Файфу⁶⁾ мав жінку; де она? — Що, не хочуть ці руки вибіліти?⁷⁾ Не нагадуй це, чоловіче⁸⁾, не нагадуй; ти все поспуєш, як отак побивати меш ся⁹⁾.

Лікарь.

Далі, далі! — Ви таке чули, що вам не треба було чути¹⁰⁾.

Коморна.

Ба она таке¹¹⁾ казала, що ї не треба було це казати; оден хіба Бог може знати¹²⁾, о чим ї душа свідомуєть¹³⁾.

Леді Макбет.

Усе¹⁴⁾ ще кров чути. Матбути вже усі запахи арабські¹⁵⁾ отцю¹⁶⁾ ручку не запахнуть. Ой! ой! ой!

Лікарь

Які здохи!¹⁷⁾ яке горе на серци!¹⁸⁾

Коморна.

Я би не хотіла ї¹⁹⁾ серце у своїх грудех мати, навіть і за її корону²⁰⁾ ні.

Лікарь.

Так, так. Добре.

¹⁾ А. пане! Б. мужу мій, фе! ²⁾ Б. такий боязливий; Б. так боїт-ця! ³⁾ А. дод. хоть би хто знав; Б. хто може знати. ⁴⁾ А. ни має треби у нас питати; Б. не сміє від нашої зверьхности саму правити. ⁵⁾ А. А чуєте? ⁶⁾ А. файфівський. ⁷⁾ А. Чи ни гадають ті руки чисті бути? ⁸⁾ А. Анї цень о тім білше, пане; Б. не згадує... мужу. ⁹⁾ А. отим ванним витріщуванем; Б. коли ви так мечитесь. ¹⁰⁾ А. білше знаєте, як... знати; Б. знали, о чім вам ни тре було зн. ¹¹⁾ А. білше. ¹²⁾ А. лише відає; Б. свідім. ¹³⁾ А. що она там знає; Б. о чім она знала. ¹⁴⁾ А. А відши все; Б. Тут. ¹⁵⁾ А. цього світа. ¹⁶⁾ А. і Б. дод. малу. ¹⁷⁾ А. здихане. ¹⁸⁾ А. тяжірь великий! Б. Серце повне горести. ¹⁹⁾ Б. таке. ²⁰⁾ Б. за годність її особи; А. ні кравец бути, ні такий тяжірь на серци мати.

Коморна.

Дай Боже, пане, аби це добре було.

Лікарь.

Нічо' я тут не можу¹⁾. А претці много я таких знав, що сонні²⁾ ходили, а про то божов смертев умерали³⁾.

Леді Макбет.

Умий собі руки, убери⁴⁾ нічну одіж, не блідій так⁵⁾. — Я ти⁶⁾ ще раз кажу, що Банко похований; він з гробу⁷⁾ вже не встане⁸⁾.

Лікарь.

Чи так?

Леді Макбет.

У постіль! у постіль!⁹⁾ у порту пукає. Ходи, ходи, ходи, дай руку. Що вже сталось, то вже сталось, годі¹⁰⁾ переіначити¹⁰⁾. У постіль! у постіль! у постіль! (Леді Макбет пріч).

Лікарь.

Іде лягати?¹¹⁾

Коморна.

Просто¹²⁾.

Лікарь.

Всіляке чути ся¹³⁾. Що грішимо ми¹⁴⁾

Природі в суперек¹⁵⁾, тото она

Й картає тяжко¹⁶⁾. Душі вельми грішні¹⁷⁾

Висповідовують ся¹⁸⁾ подушкам

Глухим. Ці борше би священника¹⁹⁾,

1) А. Я що ї слабість ни можу зміркувати; Б. Ця сл. по над мою штуку 2) А. в просонку; Б. спочі. 3) А. однако миром Богу дуну дали; Б. набожного серця у постели змерли. 4) А. кинь на себе. 5) А. ни цісній пак; Б. не будь такий блідий. 6) А. і Б. тобі. 7) А. з ями. 8) Б. не може вийти. 9) А. Спати! спати! — Щось. 10) А. вас. 11) А. у постіль? Б. Теперь іде до ліжка в'на? 12) Б. Правісько. 13) А. Пошенків лихих чимало чути; Б. Нипевні вісти ходя. 14) Б. грішить ся. 15) Б. Натурі в прочку. 16) Б. низвичайний виводить розсїи. 17) Б. отяжені. 18) Б. ті свої тайни. 19) Б. попа. Зам. сих 4 рядків А. має:

Низвичайні учинки-ж бо виводя'й низвичайні

Нидути, а та совість поражена

Нираз уповідає свої тайни

Нимим перинам. Ї би борше треба пона...

Нїж лікаря потрібно. Боже, Боже,
Прости нас грішних! — Дозерайте ї,
І все позаберайте пріч від неї,
Чим би могла си заподїяти що¹⁾.
Добраніч вам! Она мене чимало
Затурбувала і перелякла²⁾;
Лиш думаю та мовчу.

Коморна.

На добраніч!³⁾ (Обоє пріч).

Друга сцена.

Поле близько Донзінан. Виступають с тарабанами і корогвами
Ментіс, Кетнес, Ангус, Ленокс і жовняри.

Ментіс.

Англійське військо ближить ся. — Ёго
Провадить Маком, вуйко Сівард, і
Наш любий⁴⁾ Макдоф. Мстойов аж⁵⁾ горят.
Да їх⁶⁾ причина запалила би
До пімсти і пустельника святого⁷⁾,
Не то що иньшого кого⁸⁾.

Ангус.

Їм схід

У лісі бірнамеськім, ми там їх здиблем⁹⁾.

Кетнес.

А Дональбен при братови?¹⁰⁾

¹⁾ А. Скалічитись: Б. Собі пошкодити; а майте око (А. у-одно вважайте) на ню. ²⁾ А. І перепудила і зажурила; Б. Моє серце она затурбувала, й мої очі Переполошила. ³⁾ Б. Сніт здорови, добрий мій Лікарю! ⁴⁾ А. честний; Б. Той добрий. ⁵⁾ А. Пімстов всі. ⁶⁾ Б. їх свята. ⁷⁾ Б. найпобожнішого убитого Каянника. ⁸⁾ Б. До найкривавої остеки. В А. остатні 3 рядки передано так:

Що в'ни перетерпіли, то й вмерлого
Би оскресило та підбурило
До лютої, кривавої відомсти.

⁹⁾ А. Під бірнамеськім лісом стрінемось, Бо відти йдуть в'ни. Б. Б—ий ліс їх схід. Там ми їх найдемо. ¹⁰⁾ Б. У війську свого брата.

Ленокс.

Нема,

Я знаю це допевне. — В мене є
Рештво всеї шляхти, що там є¹⁾.
Є й Сівардів там син, і не оден
Молодичок²⁾, що думає тепер ся
У рицарі вписати³⁾.

Ментіс.

А тиран же —

Що думає?⁴⁾

Кетнес.

Свій замок Донзінан
Кріпить, що тільки сили⁵⁾ — Кажуть, що
Від лютости казиться ся⁶⁾. Хто єго
Не знає ще, той думає, що це
Він з буйности великої ся бішить⁷⁾.
О-тільки того, що роспуку своєю⁸⁾
Стараєсь він в попругу гордості
Убрати⁹⁾, коли вже годі.

Ангус.

Аж теперь

Сягає головництво¹⁰⁾ 'му у душу?
О, кров та неповинна лишнеть дуже
До рук, отак, що годі навіть кусень
Понести ними в уста, не аби що¹¹⁾.
А другим боком відтручають руки
Убийницькі усіх людей від пана

¹⁾ А. від усіх, що з ними йдуть. ²⁾ Перв. Підмарубчак; Б. Молодичок безвусий. ³⁾ А. Що хочуть вперше це попробуватись; Б. у мужі ще хоче ввоюватись. ⁴⁾ А. А що тиранин (перв. драпіжник) робить? Б. Що-же лютір? ⁵⁾ А. У-одно... Б. Стараєсь ся... Вкріпити сильно. ⁶⁾ А. одні... що збісноваїв; Б. шаліє. А. дод. а другі кажуть, котрі єго... ⁷⁾ А. За надто себний та завзятий аж. Б. це чвала (перв. бойна) остіг в него. ⁸⁾ А. свою справу... нипоправедну; Б. своє діло Розброєне. ⁹⁾ Б. порядку умістити; А. в порядок чистий ни оперізує. ¹⁰⁾ Б. душегубство Єго тайне. ¹¹⁾ Б. Як що година бунт якийсь картас Єго то віроломство. Початок сеї реліки в А. такий:

Убийством лишнуть руки і що бунт
За бунт 'му відливає-ця теперь.

Кривавого це свого. — Отак¹⁾
І він тепер; бо ті, що 'му це служя,
То силованим оком лиш²⁾, а ним
Ніхто ся не надивить, як то кажуть.
Украдене то достоятельство
Теперь отак на нїм обвисло, як
Та сукня з велета на карлику³⁾.

Ментіс.

Або-ж⁴⁾ дивниця, що єго душа
На него ся теперь сама бунтує?⁵⁾
На вбійцю все бунтуєть ся, чого
Він дотиркнеть ся лиш⁶⁾.

Кетнес.

Це так і є⁷⁾.

Да нам не то у голові, а наша
Узолена отеччина сердешна⁸⁾.
Ходім теперь⁹⁾ до лікаря-ж ми того¹⁰⁾,
Що має лік на ню. Там кожду каплю
Криви ми положім¹¹⁾.

¹⁾ Ті 3 рядки в А. і Б. вас. ²⁾ Б. Ті, що він Розказує на
ні, 'го слухають На розказ лиш, а не з любви. ³⁾ Б. дод. Злодій-
ським. У А. Зам. остатніх 6 рядків читаємо:

Котрі пішли з ним, то пішли з ним силов,
А ни по добрі воли; він це видить,
Як вкрадений гаразд на нїм обвис,
Ниначе з велета сорочка на
Мазьоні злодію.

⁴⁾ А. Кому-ж ⁵⁾ А. Що в нїм гадки так дуже ся колотя;
Б. єму Єго скатовані ті змисли службу Виповідають. ⁶⁾ А.:

Коли усе, що є в нїм, ся колотить
Тиму, що в'но у нїм,

Б. подібно: ...само Себе це проклинає. ⁷⁾ А. Да на сам пе-
ред; Б. Добре-ж же. ⁸⁾ А. і Б. єї два рядки вас. ⁹⁾ Б. дод. де
слухати повинність нація є. ¹⁰⁾ Б. дод. Вселенного добра в тяжкій
недузі. ¹¹⁾ Б. дод. на лік отеччини. В А. ціла репліка виглядає так:

Щоб послухенсьтво тому дати, що
Єму належит-ця, ідїм на ветріть
Ми тому лікарєви, що наш край
Він має вилічити, і в скоролік
Послідну крапельку криви розсипать.

Л е н о к с.

Не білше, як

Потрібно, щоб очистить нейов світ¹⁾

І щоб зросити²⁾ королевий цвіт.

Під Бірнам! (Усі пріч).

Трета сцена.

Донзінан. Світлиця в замку. Макбет, лікар і поїзд виступають.

М а к б е т.

Вже білше не мильдуйте!³⁾ — Хоть най всі

Втечуть; бо доки бірнамські ліси

Не вилізуть⁴⁾ на Донзінан, то я

Не бою ся нікого і нічого⁵⁾.

Що хлопець⁶⁾ Маком це значить у мене?

Або-ж 'го жінка також не родила?⁷⁾

Ті духи, що всю людзьку долю знають,

Казали ми: „Не бій ся, Макбете,

Бо ти ніхто нічо' не годен вдіять,

Що жінка 'го родила“⁸⁾. То-ж втікайте,

Невірні⁹⁾ тани, ви; поприставайте

Хоть і усі до тих бурлак англійських!¹⁰⁾

То серце мов повне є безпеки.

І не боїть нічо'-сь, усім страхам¹¹⁾ у преки!¹²⁾

(Слуга виступає).

Най чорт тя перепалить¹³⁾, гусяча

Ти кушко¹⁴⁾! У якої гуски вкрав

Ту пику?¹⁵⁾

¹⁾ А. щоб ту смідь лиш позгрібать; Б. скибу увідньнити Від буряну. ²⁾ А. Підсипати. ³⁾ А. Ни вповідай ми... ⁴⁾ А. прийдуть.

⁵⁾ Б. далека Від мене вся є боїзни. ⁶⁾ А. Хлопчиско; Б. хлопчище.

⁷⁾ А. Він з жінки ни родив ся? ⁸⁾ А. Хто родив ся з жінки.

⁹⁾ Б. фальшиві. ¹⁰⁾ А. еднайте ся з англійськими друками; Б. мішайте ся... гуляками. ¹¹⁾ Б. ті боїзни. ¹²⁾ В А. остатні 2 рядки:

Душа моя і серце, що у мині бат-ця,

Ні роспучає, ні в страхах ни вет-ця!

¹³⁾ Б. чорно ті спалить. ¹⁴⁾ Б. кісликова Ти пико! А. Щоб ч. палив с я тугле, сиряний Наличмане! ¹⁵⁾ А. Де гусяче Лице тото купив сь? Б. відки в тебе гусяча та кушка?

Слуга.

Десять тисяч¹⁾).

Макбет.

Що? — гусий,

Ти злодію?

Слуга.

Жовняр, ласкавий пане.

Макбет.

Надри лице собі²⁾), щоб кров пішла,
Та намалой ти нев твій страх страшний,
Ти білий потрюше! — Що за жовняри³⁾,
Курію?⁴⁾ — Смерть у твою душу хай!
Та твоя кушка вап'яна даєть
Страху!⁵⁾ — Що за жовняри, жусе?⁶⁾

Слуга.

Англійська армія, вам не во гнів.

Макбет.

Руш, куряче яйце ти!⁷⁾ — Сейтон! — лихо
Мині ся робить⁸⁾. — Чуєш, Сейтон! — Це⁹⁾
Або-ж на всігди мня зведеть на ноги,
Або-ж на завше мня звалить¹⁰⁾. Я вже
Доволі ся нажив¹¹⁾; мій вік почав вже
Всихати, жовкнути, а щоби старість
Ту мою пострічати¹²⁾ мало, як то¹³⁾:
Люба¹⁴⁾ і честь і приятелі вірні,
Про це і погадати я не смію;
Да за тото надіятись проклонів,
Хоть тихих а глибоких¹⁵⁾. Честь мині

¹⁾ А. дод. близук-ця. ²⁾ А. дод. опуде; дальші 3 слова в А. і Б. вас. ³⁾ Б. страх твій помалой; А. Щоб страх порумянів твій хоть крихітку. ⁴⁾ А. Ти дурню; Б. флиску. ⁵⁾ Б. Ті твої пилки полотняні Страху дають; А. С тим полотняним твоім носом ми Страху нагнав. ⁶⁾ А. крейдо. ⁷⁾ А. Вон с тов кушков! Б. с твоім пилком. ⁸⁾ А. Ми ся в серци... Коли си пригадаю; Б. Дивившесь. ⁹⁾ А. Ця буча; Б. Цей удар. ¹⁰⁾ А. вадь поставить мня на ноги, Вадь з ніг мене звалить від разу. ¹¹⁾ А. доста вже тривав. ¹²⁾ Б. украшати. ¹³⁾ А. Що йти за старостев би мало в слід. ¹⁴⁾ Б. по-слухенсьтво. ¹⁵⁾ Б. хоть ни чутих; А. Тим овшем про проклони хоть тайні, То тим і глибини.

Підхлібство лиш веде, а не бо щирість,
Да й ту би рада відобрать хоть нині¹⁾.
Ге, Сейтон!

Сейтон (виступає).

Що пресвітлий пан розкаже?

Макбет.

Нічо' нового?

Сейтон.

Що мильдовано,

То правда.

Макбет.

Буду битись аж до скону,
Аж доки стерво ми не відсічуть
Від кости²⁾. Дай риштунок!

Сейтон.

Ще не треба.

Макбет.

Я хочу вбрати 'го. Кінноти³⁾ білше
Порозселати, всю околицю
Зшукати!⁴⁾ Хто о бояню⁵⁾ лиш писне,
На шибеницю з ним!⁶⁾ — Риштунок ми!
Як хора там, лікарю?⁷⁾

Лікарь.

Не така

То⁸⁾ хора, як мари ї термезують⁹⁾,
Та супокою не дають¹⁰⁾.

¹⁾ Зам. остатніх двох рядків у А. читаємо:

а та честь з губій,

То лиш про людзьке око, пара лиш,

А й ту би серце радо відобрати,

Коби рука лиш дала.

Натомісь у Б.:

З губій лиш честь, підхлібства хух, що їх

Би ни сприяло серце, сли-б лиш сміло.

²⁾ А. кісток. ³⁾ А. і Б. коний. ⁴⁾ А. На перевідане. ⁵⁾ А. о страсі; Б. о боїзни. ⁶⁾ Б. під стричок; А. того зараз Повісити. ⁷⁾ Б. дохтору. ⁸⁾ А. В'на. ⁹⁾ А. ті уставичні і умордовують. ¹⁰⁾ А. й трохи віддуху. Б. передає сю речілку:

Ни так слаба, як більше

Всілякими марами пужана,

Що покій ни дас.

Макбет.

А ти-ж¹⁾

Не вмієш ті мари прігнати пріч,
Пекольну ту горячку вхолодити
Яким благим ліком, і то сумліня
Утихомирить яким там зваром,
Та то сумліне пріч прігнать від серця?²⁾

Лікарь.

В цім мусить хорий сам си помочи³⁾.

Макбет.

То верж лікарства твої всі ти псам⁴⁾,
Минї они не здатні!⁵⁾ — Ба! — Ходи,
Вбери мене в риштунок! дай булаву!
Порозселей-же, Сейтон! — Докторю⁶⁾:
Ті тани утікають. — Борше-ж бо!⁷⁾
Так, докторю, втікають. — О кобе-сь
Ти міг пізнати слабість цього краю⁸⁾,
Й єму до давнього єго здоровля
Допомочи: то я бих твою славу
Пустив по всему світу, і то так

¹⁾ А. Чого-ж ти ї Ни вилічиш? ²⁾ В. А. сю репліку передано:

Ни вмієш хорі ти

Души нічо' такого записати,
Аби ї вирвать с памяти жало,
А з мозку вишкрептати всю иржу,
І присипаючим яким ліком
Утихомирить серце у грудех
Гріхами перетерхане?

В. Б. натомісь:

Ни можеш душу покажену ти
Утихомирить, тяжку гризоту
Це вирвать с памяти, розбій тяжкий
С таблиці мозку стерти, й солодити
Яким там відотроєм забутя,
То серце перетерхане від їду
Лихого не ослободити, що
Єго роздавлює?

³⁾ А. Це мусить Нидужий сам. ⁴⁾ А. котюгам. ⁵⁾ Б. до ката.
⁶⁾ А. Лікарю. ⁷⁾ А. Квап же ся! ⁸⁾ А. вгадати. Що моему красви
це хибує; Б. Ти з мочі цього краю міг пізнати Єго нидугу.

Бих ї розголосив, що була би
Славніщя сама себе¹⁾).

(До Сейтона, що поравсь около риштунку).

Урви!

Ти не вістен такого спинзу, чи
Такого алузу, аби тих Бритів
Прочистив с цего краю?²⁾ — Чув про ні?

Лікарь.

Збройоване³⁾ то ваше, світлий пане,
Давало чутку й нам⁴⁾).

Макбет. (до Сейтона⁵⁾).

Це понеси

За мнов⁶⁾. Що годен ми удіять і сам біс⁷⁾,
Аж вздрю на Донзінан я бірнамецький ліс!⁸⁾ (Пріч).

Лікарь.

А я щоб Донзінан уздрів вже за плечима,
То мя-б не загулив і чорним очима⁹⁾. (Пріч).

Четверта сцена.

Поле близько Донзінан. Видко ліс. Виступають с тарабанами і ко-
рогвами: Маком, старий Сівард з сином, Макдоф, Ментіс, Кетнес,
Ангус, Ленокс, Россс, жовняри, усі на марши.

Маком

Сподію ся, братаничі мої,

¹⁾ А. О, я би це тебе Славив о-перед славов, щоб і ця Тебе
славила далі. Б. твою славу я бих виволав у ехо аж, аби й оно
відволувало ї. ²⁾ А.:

Ни знаеш ти яке коріне, зіле,
Щоб тих Англійських вигнало?

В Б. натомісь:

Який рабарбар, сенес або прочисть,
Би счистила тих Бритів?

⁴⁾ А. Шиковане; Б. Зброїне. ⁴⁾ А. і до нас По вісти заносило. ⁵⁾ А. дод. що хоче 'му подавати щит. ⁶⁾ А. Принеси відтак!
⁷⁾ Б. що смерть мині, що лихо й біс. ⁸⁾ В А. отсі два рядки пере-
дано:

Про смерть я ще ни маю грижі,
Аж бірнамецький ліс я тут ни ввижу.

⁹⁾ В. найбільшими грошима. В А. ті 2 рядки читаємо:

А я коби лиш борше відци втік,
То й зиск би мня сюда ни приволік.

Що не забавком будуть комори
Вже наші супокоем¹⁾.

Ментіс.

Дай то Боже!²⁾

Сівард.

Як звесь отой там лїс?³⁾

Ментіс.

Звесь бірнамський⁴⁾.

Маком.

Най кождий жовняр⁵⁾ си утне галузу,

І і о-перед себе най несесть.

Отак не братимуть шіюни саму,

Як сила війська є в нас⁶⁾.

Жовняр.

Зараз, пане⁷⁾.

Сівард.

Я на беспечне чув⁸⁾, що наш тіран

У Донзінан облоги дожидаєть⁹⁾.

Маком.

Це вже остатня¹⁰⁾ є его надія.

Бо де рука давала лиш, там всі¹¹⁾

На него збунтувались¹²⁾ і до нас

Поприставали, так, що вже єму

Ніхто не служить білше, як лиш той

Хіба, що мусить¹³⁾, да і той 'му служить

Неначе би за напасть¹⁴⁾.

¹⁾ А. беспечні; Б. домам супокій. ²⁾ А. Ми знаємо; Б. Це беспечне. ³⁾ Б. дод. о-перед нами. ⁴⁾ Б. Бірнамський. ⁵⁾ А. і Б. вояк. ⁶⁾ А.:

Так закриємо

Число ми війська, і підзєрачів

Ми обтуманимо.

В Б. ...кілько... маєм, й зведемо тиранських ми шпіонів. ⁷⁾ А. і Б. В сей час. ⁸⁾ А. З безпеков Нічо' ни чути білше; Б. Ми чуєм. ⁹⁾ А. і жде, аби Ми 'го аж облягли; Б. щоб облогу Там витримать. ¹⁰⁾ А. і Б. послїдна. ¹¹⁾ Б. старе як молоде. ¹²⁾ А. устають. ¹³⁾ А. силовані приймаки; Б. люде мушені. ¹⁴⁾ А. котрі 'му по неволи служя; Б. що в них не має Сумління й раз до него.

Макдоф.

Відложім

Ми наші речі, аж на край побіди,
Що доброму в'на завше ділу слідить.

Сівард.

Бо речі лиш у порожню виводя;
Мечами правді краю аж доходя.
До бою!¹⁾ (Усі пріч).

Пята сцена.

Довзінан. У замку. Виступають с тарабанами і корогами: Макбет,
Сейтон і жовняри.

Макбет.

Заткніте корогви аж на окопах!²⁾
Кричіте лиш: „Ідуть!“ Кріпкий наш замок
Смієть ся³⁾ з їх облоги. Хай стоя⁴⁾,
Аж доки голод та пропасниці їх
Не витлумять⁵⁾. Єсли би наші були
Не були це до них поприставали⁶⁾,
То були бих чоло і до чола

¹⁾ В А. і Б. обі сї репліки стягнено в одну і вложено в уста Сіварда; в А. вона виглядає так:

Близит-ця

Той час, де все по правді ся покаже,
Що наше і що нам ся приналежить;
Гадками міркувать лиш — ні до чого,
А міч кінець від пего і від того.
В баталію!

В В. натомісь:

Близький час

Без всякого підкupu нам покаже,
Що наш є довг і що є власне наше.
Гадки пусту надію лиш виводя,
Мечами правді краю аж доходя.
За то-ж у бій!

²⁾ А. Позатикайте... гет на край на мур. ³⁾ А. кпит-ця.

⁴⁾ А. най лежя. ⁵⁾ А. голоди ни витнуть та джума їх Ни повидушусь. ⁶⁾ А. Коби то всі, що наші мають бути, з нами були; В. їх силу ни скріпляли.

Ся з ними попоміряли¹⁾, і їх
Домів понаганяли²⁾. — Що за зойк³⁾ там?

(Жіночий писк за подрев).

Сейтон.

Жіночий, світлий пане.

Макбет.

Я вже далі

Й забув, що страх значить⁴⁾. А то бувало⁵⁾

Мороз ми йде по тілі⁶⁾, як в ночі

Що шімкнеть лиш⁷⁾, а чуер 'д горі ліз,

Як казку хто страшну уповідав⁸⁾.

Тепер я вже страхів тих не жаден⁹⁾;

Да ні омрази вже нема такої,

Аби ту мою душу, кривами

Пересичену та переповну

Могла вже омразить¹⁰⁾. — То що за зойк був?

Сейтон.

Це краля¹¹⁾ вмерла, мій пресвітлий пане.

Макбет.

Ще мала час вмерати і потому¹²⁾.

То завтра, і то завтра, і то завтра,

Так лізеть поволеньки день від-у-дня,

Аж нім долізеть в'но до край часу¹³⁾;

¹⁾ А. ми би око в око їм Заглянули. ²⁾ А. Там, відки в'ни прийшли. ³⁾ А. писк. ⁴⁾ А. що то страшне, що ні. ⁵⁾ А. а був і час; Б. Минув той час. ⁶⁾ А. Що я вже постивав. ⁷⁾ А. коли сова гукнула десь. ⁸⁾ А. дод. пиначе я би сам там був собов.

⁹⁾ А. страшного ни голоден: Б. Страхами я уже переситив ся.

¹⁰⁾ Зам. остатніх 4 рядків у А. читаємо:

і криваві

Заїжи моє вже усе страшне

Так присвоїлось, що нічо' мині

Вже ни страшне.

В Б. натомісь:

і нїяка мерзкість,

З кривавими гадками моїми

Обзнакомлена білше мня не страшить.

¹¹⁾ А. їмость. ¹²⁾ А. В'на могла й пізніше вмерти, Ще мала час. Б. Най би була в'на Пізніше вмерла; на таке не слово Ще був би час прийшов. ¹³⁾ А. Аж до на-в-крайчок жити цього; Б. По-слідного слівця у книзі часу.

А наші всі „учера“ дурням лиш
Світили в путь¹⁾ до смерти, до рострою²⁾.
Фу, світельце ти ніжне! — Вік наш ввесь,
Лиш блудна тїнь, лиш бідний той комедник³⁾,
Що там годиночку свою на подри
Попокричить, поревкає⁴⁾, а потім
Ніхто 'го вже не чує. — Вік наш казка,
Що дурень ї уповідає з дзвиньком
Та з бриньком⁵⁾, а порожна в'на уся⁶⁾.
(Післанець виступає).

Ти це прийшов язиком обертати⁷⁾;
Мели!

Післанець.

Пресвітлий пане, я прийшов
Таке уповідати, що і сам
Не знаю як казати, хоть на свої
Це очі видів⁸⁾.

Макбет.

Ну?

Післанець.

Я стою це
На стойці там на горбіку⁹⁾, та дивюсь —
Гадаючи, де бірнамецький ліс:
Аж тут він починає рушатись,
Та ніби йти¹⁰⁾.

Макбет (бєть 'го).

Брехачу! злодію!

¹⁾ А. дорогов. ²⁾ А. Спузавої. ³⁾ Б. пугач. ⁴⁾ А. погаласує, попогримить; Б. почванит-ця. ⁵⁾ А. повна крику Та злости. ⁶⁾ А. а значить одно — Нічо'; Б. а без розуму. ⁷⁾ Б. щось на язичі є, сюда з ним борше! ⁸⁾ А.:

Світлий пане, я би це казав,
Коби лиш знав, як маю це казати,
Що-м видів.

У Б. натомісь:

Вельможний пане, мав бих щось сказати,
Що-м видів сам, але не знаю, як.

⁹⁾ Б. Як стойку я там на горбу Стояв. ¹⁰⁾ А. здавалось мині, що ліс це йде; Б. раптом... починає йти.

Післанець.

Коли отце не так, тогди робіть
Зо мнов, що ваша воля¹⁾. — Можете
Сами ся приконати²⁾. Ліс ходящий³⁾,
Тай годї.

Макбет.

Сли неправду ти говориш⁴⁾,
То скажу тя⁵⁾ повісить на гаку⁶⁾,
Аж доки з голоду на нїм не здохнеш⁷⁾.
Да сли це правда, то минї байдуже,
Хоть ти зо мнов абе-сь о-так зробив⁸⁾.
Відвага моя вже мя покидає⁹⁾.
Я двіличности чортової став
Бояти ся¹⁰⁾, що нам бріхню за правду
Уповідає¹¹⁾: „Ти не бійсь нічого,
Аж доки бірнамський ти ліс не прийде
Під Донзінан“. А ліс тепер іде¹²⁾.
До зброї! — Сли отце ся доконат,
Тогди нї вперед ми, анї у зад¹³⁾.
Минї зачав вже світ цей¹⁴⁾ доїдати.
Хотїв бих вже конець усе му мати¹⁵⁾.
Дзвонїт! — За мнов!¹⁶⁾ Ходи, лиха¹⁷⁾ годино!
Сли гинуть, то в шеломи¹⁸⁾ най хоть гину!¹⁹⁾

(Усі прїч).

¹⁾ Б. То най на мене весь ваш гнів упаде; А. Тогди мня й на-смерть вбийте, світлий пане, Як цему так ни є. ²⁾ А. Три добрі мили Го можна видїти; Б. Ви можете на мило видїти Сами его. ³⁾ А. іде. ⁴⁾ Б. Сели ти брешеш. ⁵⁾ А. дол. живнем. ⁶⁾ А. і Б. На першїм лїпшїм деревї. ⁷⁾ А. абе-сь Там з голоду аж здох; Б. доки голод тебе не зморить аж. ⁸⁾ А. можеш ти про мене це Мене отак повісити. ⁹⁾ А. Зачали мня лишати; Б. впадати. ¹⁰⁾ А. зачинаю Я двіслівність пекольную покімчатъ. ¹¹⁾ А. Що правдов нїби бреше. ¹²⁾ А. і Б. дод. на Донзінан. ¹³⁾ Зам. сих двох рядків у А.:

На двір! на двір! усі теперь під зброю!

Бо сли це правда, на шо цей ся божить,

То нї лишитись, нї втечи ни можу.

¹⁴⁾ А. жите вже стало. ¹⁵⁾ Б. тут і там розбрий я... А. Хоть упадайсь усе теперь ти катуг! ¹⁶⁾ А. На двір. ¹⁷⁾ А. ти зла. ¹⁸⁾ Б. у зброї. ¹⁹⁾ А. Хоть в зброї пай як муж оден загину!

Шеста сцена.

Там де перше. Поле о-перед замку. Виступають с тарабанами і ко-рогвами: Маком, старий Сівард, Макдоф, інші бояри і жовняри з галузами.

Маком.

Теперь вже доста близько. — Вержте пріч Зелені¹⁾ ваші щити²⁾ і вкажіть ся Як в. — Ви, годний вуйку, з моім честним Братаничем, а вашим сином, мете Перед³⁾ вести, а я і Макдоф мемо Стоять на поготові до усього, Як це ми врадили⁴⁾.

Сівард.

Здорови будьте!

А сли ся нині я уздрю с тіраном⁵⁾,
То моя ганьба, сли 'го не дістану⁶⁾

Макдоф.

У сурми, як на страшний суд заграйте!
Або 'го вбю, або на смерть прощайте!⁷⁾ (Усі пріч).

(Сурми, мотлох военний).

Сема сцена.

Там де перше. Иньша часть поля.

Макбет (виступає).

Они мене на паль знай застромили⁸⁾,

1) Б. Листові. 2) А. ті заслони. 3) Б. Передний шик. 4) А. Лишаюсь тут, аби на поготові До всего бути, як це зговорено; Б. ренгу будем повнити, Що установка є. 5) Б. уздримо тирана. 6) Б. нам, сли напия не виграна. В А. натомісь:

а покажет-ця

Сегодне воріг, то нихай загинем,

Сели ми до останку 'го покинем.

7) В А. сей двовірш передано:

Заграйте, сурми! грайте в добрий час!

Однако нам, що будь чикає нас.

В Б. натомісь:

Остеклого надуйте в сурми духу,

Най знають, що на смерть і вражу юху.

8) Б. присилили як до пали; А. до стовпа.

Не можу рушатись¹⁾ і мушу ся
Від них як той медвідь я від'їдати,
Що псами 'го затровять²⁾. — Але хто
Між вами знайдець ся, аби 'го жінка
Не породила? — Я такого-ж лиш,
А другого нікого ся не бою³⁾.

Молодий Сівард (виступає).
Стій! як ся звеш?

Макбет.
Переполошиш ся,
Як вчуєш.

Молодий Сівард.
Нї, абе-сь і гірше звався,
Як чорт найстарший в пеклі⁴⁾.

Макбет.
Я звусь Макбет.

Молодий Сівард.
І чорт не зветь ся гірше⁵⁾.

Макбет.
Ба страшніше⁶⁾.

Молодий Сівард.
Не правда твоя, лютий ти тіране!⁷⁾
Мій меч тобі покажеть⁸⁾.

(Воюють ся, молодий Сівард гине).

Макбет.
І тебе
Родила жінка⁹⁾. — Я з мечів ся смію,
і кплю ся с¹⁰⁾ кожного¹¹⁾, що жінка 'го
Родила¹²⁾. (Пріч. Новий мотлох. Макдоф виступає).

¹⁾ А. і Б. утечи. ²⁾ А. від їх затровів об'їдатись; Б. Так об'їдати, як тровлений м. ³⁾ А. і Б. маю ся бояти. ⁴⁾ А. абе-сь і чортом ти ся звав. Б. Абе-с Си дав ти горячішу назву, Як і у пеклі є. ⁵⁾ А. І в патана нима порекла, щоб Таке бридке ми було. Б. Ненавистнішого й сам чорт не може сказати. ⁶⁾ А. страшне — Казати хочиш. Б. І страшнішого. ⁷⁾ А. Бренеш, злодію; Б. Тиране препоганий ти! ⁸⁾ Б. Подасть ти до бріхні. ⁹⁾ Б. жона. ¹⁰⁾ Б. з загроз. ¹¹⁾ Б. дод. я чоловіка. ¹²⁾ А. передає остатнє реченє:

Міч ми забавка,
А зброя жерт по-протів мої сили.
Бо вас усіх, як є, жінки родили.

Макдоф¹⁾.

Там ся бють²⁾. — О покажи
Лице твоє, ти кате! — бо єсли
Загинеш³⁾ ти від иньших⁴⁾ рук, як моїх,
То душі мої жінки і дїтий
Ми покій не дадуть. Я с Кернами
Бідашними⁴⁾ не хочу бити ся,
Они за плату служать⁵⁾. Лиш тебе
Самого мушу відшукати, Макбет,
Бо як не відшукаю, то мій меч
Поїде в свою пішву без щербини⁶⁾.
Да як по яснім дзоркотї ріжя
Значно, то він то мусить бути там.
О, дай ми відшукати 'го, ти доле!
У тебе білш нї прошу я, нї молю!⁷⁾

(Пріч. Новий мотлох. Маком і старший Сівард виступають).

Сівард.

Сюда, мій князю!⁸⁾ — Замок ся піддав
По добрі воли. Військо встекунове
На нашу користь беть ся⁹⁾. Тани наші
Ввихають гарно ся¹⁰⁾. Війна однако,
Як виграна¹¹⁾.

Маком.

Від него много війська
До нас поприставало¹²⁾.

¹⁾ А. дод. Наслухаючи. ²⁾ А. мотлох чути. ³⁾ А. здохнеш.
⁴⁾ А. а ни від моїх. ⁴⁾ Б. відкупними. ⁵⁾ Б. зброю нося А. пере-
дає се речене: Я жалую Рубати бідних Кернів тих, що в'ни За
плату вік свій наважають. ⁶⁾ Б. і без діла; А. дод. як і вийшов.
⁷⁾ Зам. остатніх 4 рядків у А. читаємо:

Отам матбути ти. Той ясний дзоркіт

Показує, що хтось ни простий це.

О доле, лиш одно: най здібюсь з ним!

Подібно і Б.: великий дз. Ріжя означає це вояка С чола.
⁸⁾ А. До мене, світлий принце! ⁹⁾ Б. на оба боки це; А. Катові
жовняре борше бють-ця і воюють За нами, як попротів нас. ¹⁰⁾ А.
дод. на всі боки, И ни много вже роботи нам осталося. Б. Честні
т. чиня повинність свою. ¹¹⁾ Б. дод. і мало до чиніння. ¹²⁾ А.:

Ми тут застали ворогів таких,

Що в'ни за нас ся бють.

Б. Від неприятеля богато билось При нас.

Сівард.

Йдїм у замок¹⁾.

(Йдуть. Новий мотлох. Макбет виступає).

Макбет.

Чо' римського я мав би грати²⁾ дурня,
Та сам на свій ся меч просажувать?
Ще доки я жию, най другі гинуть³⁾.

Макдоф (знов виступає⁴⁾).

Стій, псе пекельний ти, мині ся став!⁵⁾

Макбет.

За всі на світі люде, я від тебе
Одного бокував. Дай покій же-ж
Мині⁶⁾, бо серце моє вже і так
Ся твого роду кровю перепило!⁷⁾

Макдоф.

Не можу аж промовити до тебе
З жалю та ярости, ти прикривавий
Убійнику! — Да моя річ до тебе
У моєму мечі⁸⁾.

Макбет.

Пустий лиш труд твій⁹⁾.

Да так ти легко можеш¹⁰⁾ з вітру кров
Пустити¹¹⁾, як це з мене. То-ж шукай
Собі по собі¹²⁾; вік мій в осторожи
Несамовитих сил є, і ніхто

¹⁾ А. до замку, Мій принце. Б. Тепер у з. уходїт. ²⁾ А. робити з себе. ³⁾ А. вижу я живих, то лишне в нї належит-ця мій меч. Б. Ще доки тут житя, то другим рани Яли ся лишне. ⁴⁾ А. сго постигає. ⁵⁾ Б. Мині стій! А. Верни! верни ся, О кате! ⁶⁾ Б. Иди си; А. Да тепер же заберай ся З-оперед мене. ⁷⁾ Б. душі вже моя й так Перекарканена є кровйов твоїх. А. доста є твоїх Собі я насиляв на свою душу. ⁸⁾ Б. говорити; А. Нічо' ни кажу, меч говірка в мене. О кате є ката! Б. натомісь:

Ни можу говорити, бо мій голос
У моїму мечі. Над все у світі
Кривавий злодію!

⁹⁾ А. Ни насліджуйсь Ти пусто. ¹⁰⁾ А. Борше годеи. ¹¹⁾ А. вітри У поли порубати; Б. острим ти мечем Зранить ріденький воздух. ¹²⁾ А. голів си инших; Б. Котрих зранити можна би.

Не годен походити мя¹⁾), як той лиш,
Що жінка не родила 'го.

Макдоф.

Скажи-ж

Ти чорному о-тому ангелю²⁾,
Що служиш ти ему, що Макдофа
Не породила жінка, бо его
Вирубували з матери утроби³⁾).

Макбет.

Проклятий ти еси, що це ми кажеш!⁴⁾
Ти ослутив у мині всю мою
Відвагу⁵⁾. О не вірь же-ж від теперь
Ніхто ті обманні, нечисті силі⁶⁾,
Що двілично лиш правду вповідає —
Не правду, а бріхню лиш двіличну,
Що лиш для слуху правдойов здаєть ся,
А в истинні є лож!⁷⁾ С тобов не хочу
Я воювати ся.

Макдоф.

Піддай же ся!⁸⁾

Та жий⁹⁾ на дивоглядію¹⁰⁾ усім
На світі гаволовам¹¹⁾; чортом тя
Ми намалюємо, і ще підпишем:
„Хто хоче видіти пекельника,
Нехай о-тут ся дивить!“¹²⁾

¹⁾ А. І ни боїт-ця того; Б. Й нікому ни уступить. ²⁾ А. має перед сим ще одно реченє: То пуста сторожа твоя, І до нічого здала в'на. Подібно й Б.: То розпущі хай Ворожка твоя та. ³⁾ А. з материнської отроби 'го Це вирізали без часу. Б. Нечасового з м. о. витяли. ⁴⁾ А. Язик, що це ми каже; Б. той... рік. ⁵⁾ А. убив усю пугерю; Б. Що лишню мужеську відвагу. ⁶⁾ А. неколним духам тим; Б. обманним демонам. ⁷⁾ В А. натомісь:

Що двілично, нивірно вни торгують

С тобов, і своє слово лиш вухам

Додержують, ни правді.

Подібно і в Б.: нас вишукують, Що свої проріки лиш слухови Дотримують, а ни надії наші. ⁸⁾ Б. дод. Ти жусе. ⁹⁾ Б. тривай. ¹⁰⁾ А. на вдивовижу; Б. дивоглядь. ¹¹⁾ А. пего світа; Б. Всім теперішнім. ¹²⁾ В А. передано:

Ми відмалюємо тебе, ниначе

Яку дивну там звірь, та ще й напишем:

Тут ката можна бачить!

Макбет.

Не піддам ся!¹⁾

На що бих мав піддати ся? — на те²⁾,
Аби о-перед тов однов дитинов,
Тим³⁾ Макомом поклони бити⁴⁾ та
Проклони вислухать?⁵⁾ — І хоть прийшов
Той бірнамецький ліс під Донзінан,
І хоть мині ти грозить, що тя жінка
Не породила, — все мині однако
Тепер уже⁶⁾. О Макдоф, став же ся! —
О-перед грудь, ти добрий щите мій!⁷⁾
Проклятий той, хто перше крикне⁸⁾: „Стій!“
(Відходять воюючись. Військо Макбета уступаєсь. Сурми. Виступають
с тарабанами і корогвами: Маком, Сівард, Россє, тани і жовняри).

Маком.

Коби лиш наші приятелі веї⁹⁾
В безпеці були!

Сівард.

Кожда-ж бо війна

І жерви вимогає¹⁰⁾,
(Глядить по жовнярах).

да по цих

Як видко, то не много правила¹¹⁾.

У Б. натомісь:

Тебе як то чудовище на вибір
Мем відмальованого це носити
На жерди, с підписом: »Отут тирана
Мож видіти«.

¹⁾ Б. Не хочу ся піддати. ²⁾ А. і Б. сей рядок вас. ³⁾ Б. о-перед хлопцем. А. Щоб ноги цілювать М—ви Молокосусови. ⁴⁾ Б. дод. та землю цілювати. ⁵⁾ А. дод. від всіхох; Б. Та дати проклінми ся талалайства Тровити. ⁶⁾ А. Останне ще стребую; Б. ще послідне Я важу. ⁷⁾ А. вержу гунський*. Свій щит о-перед груди я свої: Рубай, щоб аж дзвинів ниначе вбій! ⁸⁾ А. І в пекло той; Б. хто у-перед. ⁹⁾ А. ті... що ми їх Догадуємось; Б. що бракують. ¹⁰⁾ Перв. Також і... по собі... Б. Жадає жертвий; А. А мусить щось Віднятись також. ¹¹⁾ Перв. в нас узяла; А. і Б. То доста дешево прийшовсь нам день.

*) Перв. старовіцький.

Маком.

Ще Макдоф нам бракує, і ваш син.

Россе (до Сіварда).

Ваш син вже, пане, заплатив податок¹⁾
Войськовий²⁾. Він лиш доти жив, лиш доки
У мужі не вписавсь³⁾. А уписавшись
В рицарство кровйов свойов, він погиб,
Як рицарю пристойть, ворогу
Й на волос не вступившись⁴⁾.

Сівард.

То-ж погиб?⁵⁾

Россе.

Вже й с поля 'го понесли⁶⁾. Да ваш жаль⁷⁾
З его заслугами ви не рівняйте⁸⁾,
Бо був би безконечний⁹⁾.

Сівард.

Рани де?¹⁰⁾

Россе.

С переду¹¹⁾.

Сівард.

Най же буде жовняр божий!¹²⁾

Абих ще тільки мав їх, що волося,
То і одному кращої я смерти
У світі не бажав бих. Це его
Подзвінне¹²⁾.

¹⁾ А. і Б. свій довг. ²⁾ А. Жовнярський; Б. Вояцкий. ³⁾ А. Аж доки ни упишет-ця в мушине; Б. доки мужем ни стане. ⁴⁾ А. натомісь:

І скоро лиш довів отце рицарством
Він своїм (бо й на пядь ни уступив
Він ворогу), так зараз яко муж поляг.

Подібно і Б.: довівши цего свойов Геройськоїов відвагов,
не вступившись У бою і на волос, він погиб, Як муж. ⁵⁾ Б. загиб.
⁶⁾ А. с поля слави; Б. понесений. ⁷⁾ А. і Б. біль. ⁸⁾ Б. Не мірьте;
А. Ни сміє бути рівний ваші втраті. ⁹⁾ А. без кінця; Б. Без міри
це. ¹⁰⁾ А. і Б. С переду р.? ¹¹⁾ А. і Б. Всі на чолі. ¹²⁾ А. Богу...
жовняр. ¹²⁾ А. подуші.

Маком.

Решта¹⁾ буде в мої грижи²⁾.

(Макдоф виступає з Макбетовов головов на пали³⁾).

Макдоф.

Щасть Боже ти⁴⁾, королю правий наш!⁵⁾
О-тут тіранова в голов⁶⁾, і
Світ волен⁷⁾ вже. Державне все началство⁸⁾,
Що тут тя обступило все як раз,
Нехай тя привитає моїм словом⁹⁾:
Щасть Боже ти, королю шоцький!

Усі.

Слава,

Королю шоцький, ти, во віки слава!¹³⁾ (Сурми).

Маком.

Чимало я в усіх вас удовжив ся,
Але однако-ж довг я свій не хочу
Відволікати¹¹⁾. Тани мої, і
Братаничі ви мої: вас усіх
Йменую графами¹²⁾, у шоцькім краю
Це перше достоятельство таке¹³⁾.

¹⁾ А. Ба більше 'му годит-ця, да це... Б. Білше туги 'му ся належить, а це... ²⁾ А. і В. мають далі ще одну репліку:

Сівард.

Білше 'му не треба.

Погиб як воєк, свої службі вірний;

Прости 'го Боже! — От потіха свіжа.

Подібно і в А.: Він умер, як 'му годилося; Єго карбач порожний... Прийми! Тут ліпшия нам іде п. ³⁾ А. дод. і затикає в землю. ⁴⁾ А. на много літ. ⁵⁾ А. бо се є; Б. ти єс. ⁶⁾ А. Диви ся, тут стримить та голова Розбійницька проклята; Б. озде. ⁷⁾ А. вільний. ⁸⁾ Б. Дижави чалні; А. Начальні твого царства. ⁹⁾ А. так як я; Б. котрі най з свого серця мій привіт Повторять одногласно. ¹⁰⁾ А. много літ тобі! Б. князю! ¹¹⁾ А. натомісь:

Ни хочу я на довго відкладати

Мій обрахунок з вами за усю

Любу ту вашу, а від разу хочу

Я skutatisь.

В В. коротше: З любовой вашев обр. і Закутанє ни хочу я на довго Це відкл. ¹²⁾ А. Від нині єсьте графи; Б. від тепер... ¹³⁾ А. первісні В цім дост. у ш. кр.; Б. Це перші, що цим дост. Іх ш. кр. витає.

А що державне достоятельство
Мое і теперішнє вимогає
По минї, яко то: всїх приятелїв,
Що їх тїран порозганяв, назад
Покликати; вітак драпіжників
Тїранських і пекельной тої кралї,
Що в'на, як чути ся, сама на себе
Це руки наложила, половити
І укарати; це, і кожде діло,
Що нам повинність наша 'го велить,
Ми доконаєм, як найліпше зможем,
І як нам Господь з неба допоможе.
Вам ласка-ж моя всїм, і з щирим вас поклоном
На коронацію запрошуєм до Шкону¹⁾.

(Сурми. Усі прич).

¹⁾ Конець сеї реплїки в А. такий:

Що решта треба буде ще зробити,
Що далї буде треба завести¹⁾,
На примір як²⁾: усїх назад зазвати,
Котрі о-перед катом³⁾ повтікали,
Вкарати посїпак тиранина⁴⁾
І тої кралї пречортівської⁵⁾,
Котра, як кажуть, наложила руки
Сама на себе, — це і що до нас
Ще решта йти ся буде⁶⁾, хочимо,
Сли допоможе нам, що є над нами,
Ми щиро і уважно взяти в сáму.
І дякуєм усїм, а кождому окремє,
Й на коронованє вас просимо до Шкону!

¹⁾ Б. Що за решту робити і садити час велить. ²⁾ Б. Отце-
³⁾ Б. розігнаних приятелїв, Що з о-перед тиранських в'ни шпїонів
Поутїкали, в свояси покликать. ⁴⁾ Перв. драпіжника. ⁵⁾ Б. Помічни-
ків кривавих різникових І кралї злющої тої. ⁶⁾ Б. що ще повин-
ність бїльше нам велить.

